

KROK

1

Ročník 9/2012

Kulturní
Revue
Olomouckého
Kraje

OBSAH ČÍSLA

ÚVODNÍK

Úvodník – *Jitka Holásková* 1

ROZHOVOR

Kámen je sen o věčnosti
– *Helena Veličková s Bohumilem Teplým* 2

LITERATURA

Schůzka s poezií – *Jara Fiu* 9

HUDBA

Zapomenutý barokní hudební skladatel – *Zdeněk Smiřický* 11
Hudební život v Konici – *Ludmila Kopečná Nedomanská* 20

REGIONÁLNÍ DĚJINY

O desetihodinovém dramatu v Litovli v roce 1437
– *David Papajik* 24

VRÁSKY ZEMĚ

Krok do prázdna – *Fraňo Travěnc* 29

KNIHY A OSUDY

Sám v kruté době – *Libuše Hrabová* 40
Libri prohibiti I. – *Jiří Glonek* 46

GEOINFORMATIKA

Geoinformatika je všude kolem nás
– *Jaroslav Burián, Michal Vostrčil* 50

KNIHY Z REGIONU

Silný jako Gustav Frištenský (recenze) – *Nela Kvapilová* 56

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

Vzpomínka na vědce a pedagoga Milana Tognera 59
Regionální kulturní osobnosti 61

Na obálce Bohumil Teplý: Dvě tváře v jedné (plaketa litá, alpaka, bronz).

Celé číslo je doprovázeno fotografiemi díla Bohumila Teplého, převzatými z publikace *Stopy času : výtvarné dílo Bohumila Teplého* (Prostějov 2010).

KROK • Kulturní revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 9., číslo 1, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz
Odpovědná redaktorka: Mgr. Olga Chmelíčková,
e-mail: olga.chmelickova@vkol.cz

Redakční rada:

PhDr. Renáta Fífková,
e-mail: firkova@vmo.cz
Mgr. Nela Kvapilová,
e-mail: nela.kvapilova@vkol.cz
RNDr. Lenka Prucková,
e-mail: pruckova@kmo.cz
PhDr. Jindřich Garčic,
j.garcic@kr-olomoucky.cz
RNDr. Jitka Holásková,
holaskoj@vkol.cz
Mgr. Miloš Korhoň,
milos.korhon@vkol.cz
Jaroslava Zacpalová,
jaroslava.zacpalova@seznam.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Bezručova 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 205 311, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Technická redakce: Petr Jančík
Tisk: Polygrafické středisko
Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)
Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 15. ledna 2012

Milé čtenářky a čtenáři,

držíte v rukou první letošní číslo časopisu KROK. Začátek nového roku si často lidé volí jako ten pravý okamžik, kdy by měli uskutečnit nějaké změny pozitivním směrem – přestat kouřit, začít se učit cizí jazyk nebo třeba v případě workoholiků trávit méně času prací. Nevím, proč jsou tyto změny většinou spojeny právě s nástupem nového roku, když se často jedná o léta známé skutečnosti. Asi je to proto, že právě tento čas budí v lidech naději, že jim pomůže vytrvat v jejich rozhodnutí.

Také v koncepci vydávání časopisu KROK dochází ke změnám s počátkem nového roku. Rodily se a byly diskutovány redakční radou po dlouhou řadu měsíců a měly by posunout tento náš čtvrtletník na kvalitativně vyšší úroveň.

Časopis KROK začala Vědecká knihovna vydávat v roce 2004 pod plným názvem Knihovnická revue Olomouckého kraje. Záměrem nebylo předložit čtenářům odborné periodikum, ale časopis, který by se věnoval knihovnictví v širším slova smyslu. Po šesti letech se záběr časopisu začal jevit jako nedostačující, z knihovnické revue se stala revue kulturní a otevřel se tak další prostor pro posun v obsahovém zaměření časopisu. K důslednější realizaci této změny dochází právě v letošním roce 2012.

Na co se vy, čtenáři časopisu, tedy můžete těšit? Čtvrtletník KROK vám nabídne mnohem širší spektrum zajímavých příspěvků z kulturního života i kulturního dědictví Olomouckého kraje. Jednotlivá čísla budou zčásti zaměřena na menší regiony

a události s nimi spjaté. Redakční rada chce prostřednictvím časopisu KROK umožnit svým čtenářům hlubší poznání zajímavých lokalit našeho kraje, ale i zvyklostí, kulturního života i osobností, které mají k dané lokalitě vztah. Cílem jejího záměru je podpořit nejen vztah obyvatel k místu, kde žijí, ale i zájem o poznání zajímavosti města či vesnice, která leží nedaleko a kam zajdou pouze na úřad, k zubaři nebo na nákup. Také distribuce časopisu zaznamená změnu. Časopis byl doposud k dispozici čtenářům zdarma v prostorách knihovny, nyní bude vydáván ve větším nákladu a předáván na vytípaná místa v Olomouckém kraji za pomoci zřizovatele. Objeví se tak v knihovnách, školách nebo na obecních úřadech.

Držíte v rukou první číslo časopisu KROK letošního roku. Na první pohled určitě nevidíte žádný rozdíl, časopis je ve stejném formátu jako ty předchozí, obálka je ve stejném duchu, jednotlivé články jsou členěny do rubrik. Přesto redakční rada věří, že zaznamenáte obsahový a kvalitativní posun v tomto i v dalších číslech, doufá, že se jí podaří postupně uskutečňovat svůj ambiciózní záměr – vydávat časopis, který bude plnohodnotnou kulturní revue Olomouckého kraje.

Na závěr mi nezbyvá nic jiného, než popřát redakční radě šťastnou ruku i dostatek trpělivosti při přípravě dalších čísel a vám, čtenářům, zajímavé čtení.

Jitka Holásková
ředitelka VKOL

Kámen je sen o věčnosti

Rozhovor se sochařem Bohumilem Teplým

Když výtvarník spojí dlouhý život s Olomouckým krajem, stává se ve městě jakousi živou reálií. Bohumil Teplý se tu narodil, studoval, tráví zde stáří, pracuje a svým dílem pronikl nejen do zdejších exteriérů, ale poznamenal i interiéry – prostory institucí ozvláštňují plastiky, skulptury či reliéfy pocházející z jeho rukou, v trezoru univerzity jsou uloženy insignie Přírodovědecké fakulty, na nichž spolupracoval, a mnozí se pyšní originálními bronzovými plaketami a medailemi.

Setkání s Bohumilem Teplým je poněkud matoucí – navzdory vysoké postavě působí jemně až subtilně, v pohledu chytrých očí byste hledali jen laskavost, ale když vám podá ruku, pocítíte stisk hodný gladiátora. Síla a jemná oduševnělost, spousta životních příběhů a filozofický pohled na svět vezdejší vylaynou při každém setkání a rozhovoru s ním jaksi samy sebou.

Narodil se v Olomouci 13. dubna 1932, dětství a mládí prožil v Litovli a nedalekých Nasobůrkách. Po studiu výtvarné výchovy a dějepisu na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci pár let učil, ale v roce 1957 se rozhodl pro studium na hořické kamenické a sochařské škole. Kamenická praxe při rekonstrukci Emauzského kláštera v Praze posílila jeho sochařské zaujetí přírodním kamenem. Později vystudoval výtvarnou výchovu, obor sochařství u prof. Vladimíra Navrátila na olomoucké Filozofické fakultě a v letech 1963–1978 tam působil jako odborný asistent oboru modelování a kresby. Od roku

1978 se věnuje výtvarné tvorbě ve svobodném povolání.

Během neobyčejně plodného uměleckého života Bohumil Teplý vytvořil vedle kamenných soch, památníků a realizací v architektuře nespočet medailí, plaket, insignií, bronzových plastik a reliéfů, avšak kámen zůstal jeho doménou. Hraje si s barvami kamene a využívá jeho vnitřní strukturu, a když jej zpracovává, prochází on spolu s kamenem svébytnou proměnou, bez níž sochaři nelze vyjádřit jeho myšlenku i cit. Nejradši má pís-kovec, opuku, mramor, travertin, krupník a žulu. Umí se však vyjádřit i prostřednictvím dřeva – do změní ptačích křídel nebo vlající koňské hřívý vtělil na reliéfu obraz ubíhajícího času. A mnohdy dimenzi času ještě překračuje – nezaznamenává pouhý momentální děj, ale zhmotňuje situaci, která trvá, i když její čas pominul. Tak vznikly kupříkladu symboly Rodiny, Srdce, Pohybu, Smutku.

*Netajíte se svými sympatiemi k přírodnímu kameni, ale moderní doba dává často přednost umě-
lému. Je pro sochaře mezi těmi materiály nějaký
podstatný rozdíl?*

Umělý kámen slouží zejména ve stavebnic-
tví. Kamenná drť, spojená cementovým pojivem
nebo umělou pryskyřicí, byla častým materiálem
už v minulém 20. století. Běžně se používala be-
nátská dlažba, oblíbená i dnes. Jde o drť spojenou
cementem, ze které se nejdřív tvoří bloky, ty se
rozřezávají na desky, naformátují se, přebrousí

B. Teplý dokončuje 14. zastavení křížové cesty pro poutní kostel Nanebevzetí P. Marie v Cholině. Foto Eva Pulkrtová

a případně přešetří. I cena, mnohem nižší než u přírodního kamene, vždycky hrála roli. Samozřejmě z tohoto materiálu se dají zhotovit i sochy. Nejprve vzniká model z hlíny či sádky, ten se zaformuje a ve vlhkém stadiu se napěchuje do formy. Hotový výdusek se může dále upravovat kamenickými nářadím a nakonec třeba vyleštit. Takovými postupy se důkladně zabývá katedra materiálů na Vysokém učení technickém v Brně.

Sám jsem využil například umělého pískovce, dusaného do formy, když jsem pracoval na zhotovení faksimile sochy sv. Rocha v Bludově u Šumperka v roce 1997. V tom roce byla na Moravě povodeň a forma z umělé pryže dlouho nevydržela – brzy po dokončení sochy se nám utopila ve vodě. I když jsme ji později vylovili, znečištěná voda ji chemicky poničila. Zato výdusek prožil zajímavý příběh: Byl totiž velmi věrohodný, protože materiál byl

téměř k nerozeznání od skutečného pískovce. Když hotová socha stála v terénu, někdo ji zcizil v domněnku, že jde o původní renesanční památku. Předlohou mi tehdy byla jedna z mála raně renesančních soch na Šumpersku. Památkáři povolili zhotovit duplikát z umělého kamene, dokonce jsem směl doplňovat části, které u původní sochy scházely – prst na ruce, nožičky u psa, světcův nos atd. Hotový výdusek byl kompletnější, a proto i atraktivnější na pohled než originál. Nejspíš proto zmátl zloděje a jednoho dne prostě zmizel ze svého místa v polích u Bludova. Od té doby na místě stojí druhá kopie, pro kterou jsme museli „povodňovou“ formu vyspravit.

Severní Morava, přesněji Jesenicko, proslulo v minulosti jako oblast s kvetoucím kamenosochařským průmyslem, do odsunu Němců v roce 1945 zde působilo několik úspěšných sochařů. Například po Josefu Obethovi zůstaly kamenné památky v Jeseníku, Vidnavě, Skorošicích a jinde. Jaké máte osobní zkušenosti se známým maletínským pískovcem?

Maletínský pískovec byl dvojího druhu: jezerní a mořský. Jeden byl hrubší, používal se na sokly a stavební prvky, z jemnějšího se tesaly sochy. Slavná minulost už se asi nevrátí – lepší vrstvy pískovce jsou dnes už vytěženy a skála nabízí kámen sice kvalitní, ale s příliš výraznou barevnou kresbou, připomínající trochu dýhu z exotického dřeva. Když kámen stojí na větru a dešti, časem kresba ztrácí svoji nápadnost, ale do doby, než zajde, je vidět a působí neesteticky. Sochařům ani zákazníkům se šmouhy zkrátka nelíbí, rozčilují je. Takový pískovec by byl zajímavý jako dekorativní obklad, ale na sochy se nehodí. Kdysi

se maletínský pískovec těžil v několika lomech a používal se na celém území olomouckého arcibiskupství – od Jesenicka až po Kroměříž. Dnes už je hlavní lom zčásti zaplaven. Je možné, že na jiných místech by se našel lepší kámen, ale musel by se udělat průzkum terénu a zvážit, jestli by mělo smysl investovat obrovské částky do zahájení nové těžby.

Iste autorem speciální metody, jak zvětšovat sochy. K čemu se využívá?

Sochy se reprodukuje z podobných důvodů jako obrazy, někdy je potřeba zhotovit kopii originálu. Podle předem vytvořených modelů, vesměs menších než zamýšlený budoucí výtvar, sochaři zhotovují svá díla. Kvůli přesnosti jejich práce byly vynalezeny různé metody a techniky a donedávna se běžně používaly. Nejprve jsem se proto domníval, že k tomuto tématu existuje bohatá literatura, ale kupodivu jsou zde velké mezery. Tak jsem se rozhodl knížku napsat sám. Publikace nazvaná *O sochařské reprodukci* vyšla čtyřikrát česky, dvakrát slovensky a dvakrát v bývalé Německé spolkové republice. Novum spočívá především v rozboru techniky zvětšování sochy pomocí tří kružidel. Při zvětšování modelu se postupuje takto: tužkou se na něm vyznačuje síť opěrných bodů a jejich vzájemné vzdálenosti se pomocí kružidel zvětšují. Pak se přenášejí na opracovávaný kámen. Nakonec se socha obvykle dokončí s pomocí běžných kamenických nástrojů.

Sochařství se jako každý obor lidské činnosti pořád vyvíjí, takže někteří o metodě zvětšování soch už nechtějí slyšet, ale například restaurátoři tuto techniku stále hojně používají.

Modely, podle kterých se socha realizuje, zůstávají ve vašem ateliéru navždycky?

Jak který. I modely mívají své příběhy. Ještě za minulého režimu byla vypsána soutěž Českého fondu výtvarných umění se zvláštním průběhem: V atriu loutkové scény ve Vsetíně měla původně stát moje soška Sen, chlapec spící v matčině náručí. Jenže areál byl tajně pojat jako protiatomový kryt, a tak soška nakonec měla stanout o kus dál, tedy před protiatomovým krytem. Pak jsem do soutěže dodal modely tří sousoší a komise namísto Snu vybrala Babičku s dítětem. Sen však označili za natolik kvalitní, že dostal povolení realizovat ho ihned v nějaké jiné zakázce. Měl tedy schválení, ale chyběl zákazník. Později se objevil zájemce, který potřeboval do konce roku utratit přidělené peníze a postavit sochu doprostřed fontány před obchodní dům Přerovanka v Přerově. Termín spěchal, schválený Sen se hodil, a tak jsem ho

*B. Teplý: Kameník s paličkou (relief, javor).
Foto Adolf Jankovský*

zvětšil a socha v Přerově dodnes stojí. Malý mramorový model mi zůstal.

Mnozí Vaše jméno znají také ve spojitosti s restaurováním. V čem je podobné sochařskému umění?

Samo restaurování je činnost odlišná od tvůrčí sochařské práce. Rozdíl je víc – například to, že restaurátor pracuje s chemií, přesněji s výrobky chemického průmyslu. Hodně času zabere samotné čištění soch. To je přímo mravenčí práce, vyžaduje velkou píli a značnou trpělivost. Restaurátor nepracuje za sebe – mají mu do toho co mluvit i památkáři. Ti dnes kladou větší důraz na techniky zakonzervování současného stavu památky než na její prezentaci, tedy na to, jak vypadá a jaký dělá dojem. V různých zemích existují různé názory na restaurování – například v Německu převažuje snaha upravit památku tak, aby se líbila veřejnosti.

Jak je to s barvami v sochařství?

Existují kolorované sochy. Není to nic nového, barokní sochy bývaly všechny kolorované. Mnozí památkáři by při restaurátorských úpravách nejraději obnovili všechno včetně barev, jenže leccos by pro nás už nevypadalo přijatelně – jsme zvyklí na sochy bez barvy, kde je víc vidět kámen a jeho struktura. Málokdo ví, že například kašna na Dolním náměstí dříve byla pomalovaná pestrobí barvami. Nebo soška Madony na Nových Sadech – ta má v záhybech dodnes zbytky barev. Vedly se diskuse, aby se nabarvila znovu, jenže se ukázalo, že barevných vrstev je několik a nikdo neumí spolehlivě říct, která je z památkářského hlediska nejvhodnější. Pokud jde o mě, já bych radši Madoně nechal barvu přírodního kamene.

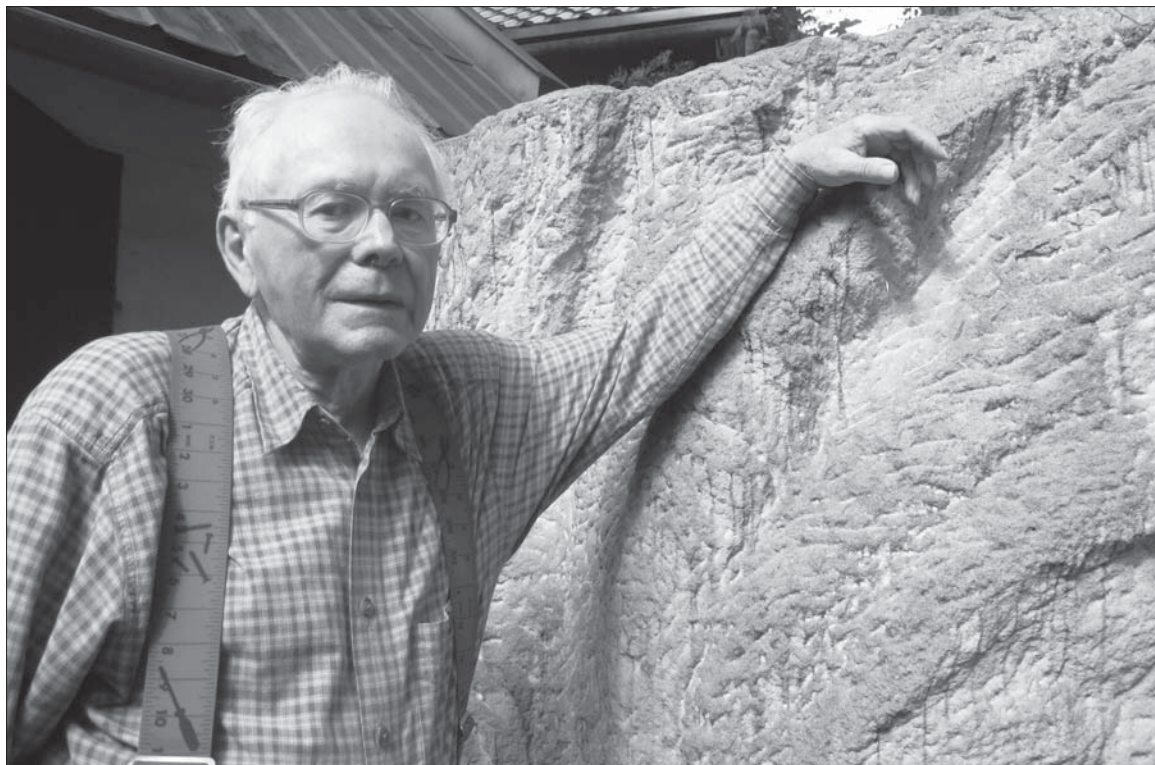
Může při restaurování dojít k nevratnému poškození památky?

Samozřejmě. Při restaurování někdy dochází k aplikacím starých technologií v podmínkách nové doby. Dost často se stává, že staré technické postupy nejsou správně nebo přesně pochopeny. Například u sochy knížete Svatopluka v kašně na náměstí v Lošticích byla v nedávné době použita k zalévání spojovacích čepů síra, ale uživatelé nevěděli, že síra musí tavením nabýt hnědé barvy. Zůstává-li žlutá, způsobí to pozdější chemickou reakci se železnými čepy a kámen to pak roztrhne. Přesně to se zde s kamenem stalo, a dokonce na mnoha místech.

Co říkáte na strojovou výrobu soch?

To máte jako s konfekcí nebo botami ušitými na zakázku. Na mimořádné účely se vyplatí investovat do ruční práce, jindy poslouží sériový výrobek. A taky záleží na množství – když chce někdo mít zahradu plnou sošek, tak už z finančních důvodů si pořídí výtusky či odlitky. Kdo chce jedinou sochu, může si objednat originál.

Ostatně i někteří sochaři dělají objekty pojaté technicky, kde není třeba opracovávat kámen ručními nástroji. Samozřejmě je na takovém výtvaru znát, že tam chybí styk člověka s kamenem nebo dřevem. Někteří výtvarníci pracují s mnohostí soch jako s myšlenkovým záměrem. Například výstava Magdaleny Abakanowicz v Olomouci v létě 2011 – efekt výstavy spočíval na principu, že vedle sebe sedí množství velmi podobně utvářených soch. Navíc byly bez hlavy, bez tváře, což mělo svůj význam.

V ateliéru ve Vernířovicích. Foto Eva Pulkrtová

A co slavná terakotová armáda prvního čínského císaře Čchin Š'-Chuang-ti? Také šlo o sochařství v podobě velkovýroby. Dal se pohrbit s osmi tisíci figurínami vojáků, aby ho chránili i po smrti. To snad bylo přímo zbožnění sochařského umění.

Pásová výroba tehdy neexistovala, ale v podstatě asi šlo o jakousi sériovou výrobu. Jenže ve tvářích je znát, že jsou to sochy individuálně pojatých lidí, byť ve velkém počtu. Abakanowiczová zdů-

razňuje beztvářnost svých soch, prezentovaných vedle sebe v rozsáhlých řadách.

Jak se vám líbí současné umění?

Vzpomínám si na anekdotický příběh, tradovaný o jednom slavném českém malíři 20. století. Při otázce, čím díla se mu líbí, se zamyslel a řekl, že se mu vlastně líbí jenom jeho vlastní obrazy. V současném umění mi také často připadá, že

výtvarníci tvoří jen proto, aby uspokojili své ego. Mnohá díla jsou ideově vyprázdněná. Dokonce někdy postačí jako exponát, když „autor“ přiveze na místo kolečka plná kamení a nemusí nic sochat. Jde o fór, i tak je to krátkodeché. Vzpomínám si na jeden zcela hraniční případ: na reklamním plakátu bylo napsáno NIC. Když probíhala vernisáž a otevřeli sál, nebylo tam opravdu nic.

Máte nějaké oblíbené sochaře?

Z figurativního umění se mi líbí Ital Giacomo Manzù (1908–1991), z našich Josef Klimeš (nar. 1928). V roce 1967 dostal hlavní cenu na výstavě Flora Olomouc a město pak zakoupilo jeho Otisky. Stávaly na Palackého ulici poblíž Okresního výboru KSČ. Dnes jsou odstaveny, protože tam probíhají stavební práce. Nebo sochy mého přítele Ivana Jilemnického. Jsou to příklady, je jich víc.

Obligátní otázka – co soudíte o záměru postavit Středoevropské forum v Olomouci?

Myslím, že ta myšlenka je pro Olomouc vhodná mimo jiné i proto, že se zde poslední dobou etablovala řada významných galerií – Muzeum moderního umění, Patro, Caesar, Galerie G, ale i Arcidiecézní muzeum. Olomouc se stává vyhledávaným turistickým centrem. Myslím si to přesto, že někteří považují myšlenku Středoevropského fora za maximalismus, nepřiměřenou ambici nevelkého města. Olomouc si prý troufá předvést víc, než unese. Co se mi však nelíbí, je navrhovaná architektura nové budovy, podle mě by si podoba Olomouce, zachovaná do dneška, zasloužila existovat pokojně dál. Pokud se něco nového má v centru postavit, nemělo by to na sebe příliš upoutávat pozornost.

Mezi vašimi knihami na polici vidím Tao fyziky. Jak taková myšlenka ovlivňuje sochařovo vidění světa, jeho tvoření?

Fritjof Capra v ní píše o principu celosti, který by se měl časem stát základem fyzikálního, ale i vůbec vědeckého i lidského názoru na svět. Člověk je součástí větších celků, v nejvyšším smyslu je součástí vesmíru, takže jeho myšlení a konání je ovlivňováno děním ve vesmíru. Je na něm, aby si to uvědomil a přizpůsobil tomu i své myšlení. Ostatně význam člověka není nijak zanedbatelný – je to jako s tím nepatrným podnětem, který, jak známo, dokáže vyvolat prudký liják nebo dokonce tornádo. Takže přece jen něco v té obrovitosti vesmíru dokážeme ovlivnit.

Ve světě, kde žijeme, nic není absolutní, vše podléhá změně. Nic není na věky, ani kámen. Poslání sochaře je vlastně totožné s posláním každého tvořivého člověka: Působit kladně na své okolí, jednat a tvořit tak, aby to pro člověčí budoucnost mělo smysl.

Děkuji za rozhovor.

Helena Veličková

Zájemcům o dílo Bohumila Teplého doporučujeme publikaci *Stopy času : výtvarné dílo Bohumila Teplého / [sestavili Marek Perůtka (editor), Bohumil Teplý, Boris Vystavěl ; texty František Dvořák ... et al.]. – 1. vyd. – Prostějov : Geoda, 2010. – 128 s. : il. (převážně barev.), portréty ; ISBN 978-80-903084-2-8.*

Snímky děl B. Teplého použité v tomto čísle Kroku jsou převzaty z uvedené publikace.

POEZIE Z REGIONU

Schůzka s poezií

Jara Fiu, vlastním jménem Jaroslava Zaczaplová, narozena 1.9.1966 v Olomouci, žije v Hlušovicích u Olomouce. Studovala matematickou analýzu na PřF UP a po druhém ročníku využila příležitosti mezinárodního programu a odjela studovat do Francie. Zde získala Diplom univerzitních studií pro správu, ekonomii a společenských práv a Univerzitní diplom technicko-obchodní a evropský export. Dnes pracuje jako tlumočnice z francouzštiny a finanční konzultantka. Vede redakci obecního čtvrtletníku *CO? v Hlušovicích*.

Tématy jejích básní jsou milostné vztahy i zklamání, inspirace mořem, Bretaní a tajemství harmonie v tomto světě. Styl jazyka, myšlenky i formy jsou jakoby poznamenány čínskou a japonskou poezií.

Sbírku *Schůzka s poezií* vydala v roce 2011 s vlastními ilustracemi – graficky upravenými fotografiemi z cesty po Bretani v roce 2009.

Bez deště v dešti

V deštivém dni se srdce usmívá
Tichý úsměv hřeje více
Než kamna rozpálená
Co se to děje?
Nic ...
Jen v srdci ženy svítá

Tvé ruce jsou krásné

V kapkách deště
Zcela nečekaně
Obraz rukou tvých
Zatím neznámých
Zatím neviděných

A něco mi šeptá
S kapkami deště
Že tvé ruce musí být krásné

*B. Teplý: Ruce II
(reliéf, ořech).
Foto Adolf
Jankovský*

Setkání

Setkání
 Je pohlazení duše při dotyku
 Setkání
 Je zpívání něhy při polibku
 Setkání
 Je připomenutí zapomenutých osudů
 Setkání
 Je, že nemám lásku ze zlovyku

Zklamání

To nic před tím je jiné
 To nic po tobě je jiné
 A to nic s tebou, bylo-li jaké?

První dotek akvarelu

Stojím před krajinou akvarelu
 Prosím štětec, ať mne nezradí
 S modlitbou se do barev vpletu
 A TO ještě více ztajemní

A tak s TÍM kráčím dál
 Nevěrná vnučeným zásadám

Marná snaha o zachycení

Tisíce podob jednoho obrazu
 Dívá se tu na mne potměšile
 Na mé fotky svého odrazu
 Usmívá se pobaveně

*B. Teplý: Pohyb/
 Kůň a pták
 (alpaka/bronz,
 litá plaketa).
 Foto
 Bohumil Teplý*

Zapomenutý barokní hudební skladatel

Moravský Jakub Jan Ryba – kantor z Dřevohostic Josef Schreier

Zdeněk Smiřický

Byla to snad mimořádně šťastná náhoda, že jsem se v listopadu 1991 na kroměřížském sympoziu o lidové kultuře na Hané poprvé setkal s profesorem Janáčkovy akademie múzických umění v Brně – Janem Trojanem. Moje etnografická přednáška ho zaujala a při přátelském setkání mě upozornil na osobnost mně dosud neznámého rodáka z mých rodných Dřevohostic – vynikajícího hudebního skladatele období baroka, kantora Josefa Schreiera (2. ledna 1718 – ?). Jeho osudy, jeho vztah k našemu městečku i jeho dílo profesor Trojan objevil po mnoha letech bádání v hudebních archivech po celé Moravě. Jako dřevohostický patriot jsem byl jeho sdělením přímo nadšený.

Od tohoto setkání jsme se viděli málokdy. Byli jsme po dobu deseti let pouze v písemném styku. Avšak od května roku 2002 díky další šťastné náhodě se naše spolupráce rozjela na plné obrátky. Pozval jsem profesora Trojana do Dřevohostic, aby poznal prostředí, kde před léty žil onen zapomenutý rodák. Přijali jej na místním obecním úřadě a po krátkém rozhovoru s tehdejší starostou obce Ladislavem Sigmundem si J. Trojan prohlédl dřevohostický renesanční žerotínský zámek a jeho okolí. Odpoledne jsem ho provázela malebnými zákoutími městečka a vyprávěl epizody z bohaté historie Dřevohostic. Host navštívil také nedaleké záhorské městečko Kelč, pyšníci se mimořádnou kulturní tradicí, protože se zde narodili bratři Petr a Jaroslav Kříčkovi a filmový režisér Vojtěch Jasný.

Zastavili jsme se též v Bystřici pod Hostýnem, kde je vynikající Základní umělecká škola, která vždy měla a má i v současnosti velké hudební renomé. Nemohli jsme vynechat cestu do rázovité valašské vesnice – Rusavy, jež inspirovala významné rodáky zdejšího kraje (bystřický rodák – básník a překladatel František Táborský, malíři František Ondrušek, Alois Schneiderka, Marta Makovská) i další umělce (Adolf Kašpar zde našel inspiraci a ilustroval Táborského knihu Rusava, tvořil zde i Hanuš Schwaiger). Následovala cesta profesora Trojana do Olomouce, kde nás přijal jeho kolega ze studií – skvělý hudební pedagog doc. Zdeněk Fridrich, znalec varhanní hudby a odborník na historii i stavbu varhan. Zahrál nám dokonce na troje varhany, které sám ve svém domě postavil. Setkání jsem inicioval za pomoci olomoucké spisovatelky Heleny Lisické, neboť i ona měla velký zájem o znovuzkříšení osobnosti a díla našeho skladatele. Zúčastnila se ho i osoba nejpovolanější – Růžena Saligerová, dirigentka skvělého olomouckého pěveckého sboru Collegium vocale.

Toto krásné a bezprostřední setkání představovalo první krok k novodobým premiérám vánoční mše Josefa Schreiera. Profesor Trojan předal paní Saligerové, která o realizaci premiéry projevila nebyvalý zájem, notový materiál Schreierova díla – jeho vánoční mši *Missa pastoralis in C boemica*.

Následovalo období obrovského nasazení. Museli jsme překonávat zcela nepochopitelné bariéry

nedůvěry, ignorance a nezájmu. Za nesmírně těžkých podmínek jsem sehnal i finanční prostředky. Nakonec se podařilo zajistit premiéru Schreierovy vánoční mše *Missa pastoralis in C boemica* v plném nástrojovém obsazení podle nejstaršího notového záznamu, který objevil profesor PhDr. Jan Trojan CSc. v roce 1983 v hudebním archivu kláštera v Rajhradě. K vánoční mši byla připojena i krásná Schreierova *Pastorella in D*.

O provedení se postarala Růžena Saligerová, sbormistryně padesátičlenného pěveckého sboru Collegium vocale Olomouc, doprovázeného hudebníky z olomoucké filharmonie a z olomouckého divadla. Sólové party zpívali sólisté olomoucké opery Magda Málková – soprán, Těňa Janošová – alt, Eva Povýšilová – alt, Václav Málek – tenor a Vladislav Zápražný – bas.

A tak 25. prosince 2002 zazněly v chrámu sv. Michala v Olomouci velebné tóny Schreierova díla za účasti asi tisíce nadšených posluchačů. O tři dny později 28. prosince 2002 se uskutečnila premiéra v rodišti skladatele – v dřevohostickém kostele sv. Havla, tedy v místě, kde byl J. Schreier 2. 1. 1718 pokřtěn. Zúčastnilo se jí 650 posluchačů z Dřevohostic a širokého okolí. Nad oběma premiérami na základě mého předchozího jednání převzal osobní záštitu tehdejší ministr kultury České republiky Pavel Dostál.

Dřevohostická premiéra byla jedinečná i kvůli dalším okolnostem. Byla zasvěcena památce tragické smrti našeho rodáka P. Cyrila Vrbíka, kanovníka z Dubu nad Moravou (byl bestiálně zavražděn před svou farou v noci 22. 10. 2002). V procítěném úvodním slovu to podtrhl olomoucký světící biskup, Mons. Josef Hrdlička, velký ctitel barokní hudby.

Na základě mého podnětu a ve spolupráci s redaktorkou Renátou Kratochvílovou natočila krajská redakce České televize Olomouc krátkou televizní reportáž z premiéry, tu pak přejala pražská redakce a zařadila do celostátního vysílání. Krátkou televizní zprávu o premiéře vysílaly i německy mluvící země. Zejména mě potěšila odezva ze Švýcarska, kde mám příbuzné.

Schreierova vánoční mše zazněla i v menším nástrojovém obsazení – pouze se smyčcovými nástroji – v chrámu sv. Jiljí v Bystřici pod Hostýnem. Bylo to 26. prosince 2002 v perfektním provedení tamějšího smíšeného pěveckého sboru Tregler, posíleného o hudebníky z nejbližšího regionu (řídila sbormistryně Marta Pořízková).

Na základě velmi příznivých ohlasů novodobé premiéry skladatelova díla v Olomouci a v Dřevohosticích nastudoval v roce 2003 Schreierovu vánoční mši také Smíšený pěvecký sbor města Uničova ve spolupráci s Dětským pěveckým sborem Základní školy Jaroslava Haška v Uničově a se Smyčcovým orchestrem Základní umělecké školy v Uničově (pod vedením sbormistryně Květoslavy Folprechtové a dirigenta Františka Mlynáře). Premiérové provedení Schreierovy vánoční mše v překrásné koncertní síni v Uničově 20. a 21. 12. 2003 se sólisty Halinou Holínkovou, Miroslavou Jindrovou a Ladislavem Petřů ve spolupráci s varhanicí Ludmilou Smetanovou bylo uničovským publikem přijato s velkým nadšením.

Následovala další uvedení Schreierova díla: 21. 12. 2003 v kapli Božího těla v Olomouci v provedení barokního souboru Musica Figuralis pod taktovkou Marka Čermáka. Sólové party zpívali Jana Chocholatá, Daniela Tomašítková, Eduard Tomašík a Martin Šujan. Byla to první realizace

Světová premiéra Schreierovy slavnostní mše Missa solemnis – Dřevohostice 27. 7. 2008. Foto Petr Němeček

díla na profesionální úrovni. Dne 10. 1. 2004 zazněla Schreierova vánoční mše ve stejném provedení v chrámu sv. Vavřince v Přerově.

V roce 2004, v sobotu 18. prosince, se uskutečnila první zahraniční premiéra v barokním chrámu sv. Karla Boromejského (Karlskirche) ve Vídni. Organizační zásluhu na provedení měla jednatelka smíšeného pěveckého sboru Jiřina Nohavičková a opět sbormistryně Květoslava Folprechtová a dirigent František Mlynář, který řídil Smíšený

pěvecký sbor města Uničova a Orchestr Základní umělecké školy v Uničově se sólisty Halinou Holínkovou, Evou Povýšilovou a Ladislavem Petřů. Vídeňský adventní koncert se konal na vysoké společenské úrovni. Přítomni byli nejen představitelé magistrátu města Vídně, ale i představitelé rakouské vlády. Českou republiku i sousední Slovensko reprezentovali velvyslanci obou zemí. Koncert byl totiž slavnostním závěrem oslav vstupu naší země do Evropské unie.

O den později 19. 12. 2004 přivítal nabitý sál dřevohostické sokolovny sólisty a Komorní orchestr Konzervatoře Pavla Josefa Vejvanovského z Kroměříže, vedené sbormistrem – profesorem Jiřím Šafaříkem a dirigentem Viktorem Kozánkem.

Následovaly desítky dalších provedení po celé Moravě, Schreierova hudba občas zazněla i v Čechách – Jívová, Tršice, Velký Týnec, znovu Bystřice pod Hostýnem, Jezernice, Činěves, Praha, Kouřim, Český Brod, Kolín, Milovice, Ostrava, Kunčice pod Ondřejníkem a jinde.

Na základě pozvání pražských spolků – Společnosti Bedřicha Smetany a Matice české přednášel 8. 12. 2007 muzikolog Jan Trojan spolu se mnou o životě a díle skladatele v Národním muzeu v Praze. V adventním programu účinkovala rodačka z Dřevohostic – zpěvačka Marcela Buchmannová a doprovázela ji klavíristka Zuzana Outratová (obě učitelky Základní umělecké školy v Bystřici pod Hostýnem). Na závěr hudebního večera zhlédli posluchači videozáznam premiéry Schreierova díla ve Vídni v roce 2004. Přednášky se zúčastnilo přes sto Pražanů, z nichž mnozí byli hudebními znalci, aktivními hudebníky a hudebními vědci. O dřevohostického skladatele Josefa Schreiera projevovali takový zájem, že jsme málem nestihli zpáteční vlak. V dalších letech jsme o J. Schreierovi přednášeli hlavně ve městech střední a jižní Moravy.

Po několikaletém úsilí se mi podařilo přesvědčit kompetentní osobnosti, aby Schreierova *Missa pastoralis* zazněla v provedení profesionálního hudebního tělesa Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín. Stalo se tak 21. 12. 2007 ve zlínském Domě umění za přispění sólistů Marty Králí-

kové, Mariky Žákové a Jana Kyzlinka. Smíšený pěvecký sbor *Cantica laetitia* a Filharmonii Bohuslava Martinů řídil Jaroslav Kyzlink. Zlínská premiéra, odměněná nadšeným aplausem a šesti „děkovačkami“, byla obrovským zadostiučiněním pro profesora Trojana i pro mě. Vždyť dílo našeho zapomenutého hudebního skladatele bylo znovu uvedeno v život!

Tím však naše snahy neskončily. Rozhodli jsme se důstojně oslavit 290. výročí narození našeho dřevohostického rodáka v následujícím roce 2008. Začal jsem pracovat na významném projektu Olomouckého kraje. Musel jsem však podat ještě další čtyři projekty, abychom získali potřebnou částku, a organizačně zajistit vše do detailů. Celou akci zastrešovalo občanské sdružení Vlastivědná společnost Žerotín Dřevohostice, jehož jsem zakladatelem a předsedou, ve spolupráci s Městysem Dřevohostice, za podpory Ministerstva kultury České republiky a pod osobní záštitou náměstka hejtmana Olomouckého kraje Pavla Horáka. Výsledkem byla světová novodobá premiéra Schreierovy slavnostní mše *Missa solemnis*, která se uskutečnila 27. července 2008 v rámci XV. ročníku již tradičního dřevohostického setkání příznivců dechové hudby.

Po úvodních projevech významných hostů, z nichž vynikla slova uznání z úst Václava Němce – místopředsedy Smetanovy společnosti v Praze, zazněly velebné tóny Schreierovy slavnostní mše v provedení pěveckého sboru a orchestru *Musica Figuralis* za řízení mladého dirigenta Marka Čermáka, rodáka z nedalekého Přerova. Mladí profesionální zpěváci a hudebníci z Prahy, z Brna, Olomouce i Přerova, kteří hráli i na historické nástroje, podali doslova excelentní výkon. Schre-

ierovo dílo se zaskvělo v plné kráse. Monumentální charakter skladby, zajímavé hudební nápady skladatele, vycházející z radostně laděné moravské melodiky, citlivé střídání sólových i sborových vstupů i celková graduující kompozice díla přinesly posluchačům mimořádný hudební zážitek, na který se nezapomíná. Nadšení posluchači odměnili účinkující neutuchajícím potleskem, a tak dirigent Marek Čermák pokynul k přídavku – k opakování části překrásné Schreierovy slavnostní mše.

O skvělé atmosféře světové premiéry podal svědectví ve své reportáži pro Český rozhlas Olomouc redaktor Jan Sulovský.

Schreierova skladba je dílem, které vytvořil již vyzrálý a v oblasti tehdejší hudby velmi všeestranně vzdělaný skladatel. Ač donedávna veřejnosti zcela neznámá, bezesporu patří k vrcholným dílům kantorské tvorby v českých zemích 18. a 19. století. Zdá se být neuvěřitelné, že geniální hudební dílo bylo složeno asi před 250 lety a leželo dlouho nepovšimnuto v prachu archivů. Nebýt úsilí hudebního vědce, emeritního profesora PhDr. Jana Trojana, CSc. (1926), který spolu se mnou bojoval o vzkříšení osobnosti a díla Josefa Schreiera, hudební skvosty by zůstaly veřejnosti neznámé. Je smutné, že dosud o něm není dostatečné povědomí ani v regionu, odkud pocházel a kde jako kantor působil. Proto jsem o něm několikrát přednášel – v Uherském Hradišti v roce 2010, na Šrámkově Sobotce v roce 2011. Svůj projev jsem doplnil DVD dokumenty z premiér ve Vídni, v Dřevohosticích a z rozhovoru s Janem Trojanem. Poslední významnou událostí v této dlouhé řadě bylo, že jsem seznámil s osobností a mimořádným dílem Josefa Schreiera osobu z nejpovolanějších – arcibiskupa pražského Mons. Dominika Duku.

Setkání Mgr. Zdeňka Smiřického s Jeho Eminencí, Otcem arcibiskupem Dominikem Dukou 8. 9. 2011

Audience se konala 8. září 2011. Jako dar pro arcibiskupa, který po řadu let působil na Teologické fakultě University Palackého v Olomouci, jsem do Prahy přivezl olejomalbu našeho lidového umělce Alexandra Forýtky s námětem dřevohostického náměstí a památné radnice. Starosta městyse Dřevohostice Stanislav Skýpala a jeho zástupce Petr Dostál přiložili k daru pozdravný dopis. Samozřejmě jsem předal i další dary – pu-

blikace a materiály o osobnosti skladatele včetně kompletní partitury vánoční mše Missa pastoralis in C boemica.

Mons. Dominik Duka mě přijal s dobrosrdečným úsměvem a s vlídnou bezprostředností. Vyřídil jsem mu vřelé pozdravy profesora Trojan, dřevohostických občanů i věřících z našeho kraje na Hostýnském Záhoří. Předal jsem mu dary od vedení městyse Dřevohostice i dary své. Hovořili jsme nejprve o kraji pod svatým Hostýnem, brzy se však rozhovor zaměřil na osobnost a dílo Josefa Schreiera. Osudy zapomenutého hudebního génia pana arcibiskupa velmi zaujaly. Po čtyřicetiminutové audienci jsem odcházel nadšený jeho přijetím, lidskostí a vstřícností i jeho vztahem k Moravě, k našemu kraji a jeho lidem. Velmi mě potěšilo, že slíbil hned promluvit s regenschorim chrámu sv. Víta a udělat všechno proto, aby se skladatel Schreier stal známým i v Praze. Pověřil mě vyřízením jeho upřímného přání pevného zdraví, vzájemné lásky a Božího požehnání všem našim občanům.

Závěrem si dovolím vyslovit skryté přání: snad někoho blíže zaujme dílo a osobnost našeho dřevohostického rodáka – zapomenutého moravského hudebního skladatele a pomůže mně a profesorovi Trojanovi nést dále tento hudební odkaz. Ještě je toho hodně, co je možné o osudu našeho skladatele i jeho díle vypátrat a osvětlit. Věřte mi, že chudý vesnický kantor Josef Schreier i jeho dílo za naši pozornost určitě stojí. Zasloužil by si čestné místo mezi nejlepšími barokními kantory – skladateli. Po boku takových osobností, jakými byli v 18. století v Čechách Jakub Jan Ryba a na Slovensku Jiří Zrunek. Pro dějiny moravské hudební kultury má jméno Josef Schreier nemalý význam.

Život a dílo Josefa Schreiera

Širší veřejnosti téměř neznámý učitel a hudební skladatel období baroka – Josef Schreier je jedním z nejvýznamnějších rodáků, pocházejících z malebného záhorského městečka Dřevohostice poblíž Bystřice pod Hostýnem. Město je bránou do Hostýnských vrchů a zvlněná krajina s památným kopcem, opředeným legendami – sv. Hostýnem, patří k překrásným koutům naší země.

Jméno Schreier se objevuje již v Historii literatury české (1825). Josef Jungmann v tomto svém díle uvádí: „Tento školní učitel v Moravě – Schreyer okolo 1760 několik operet v hanáckém nářečí s hudbou vyhotovil.“ Neuvádí však celé jméno a skladatele blíže neidentifikuje.

Profesor PhDr. Jan Trojan, CSc. vypátral za rady a s pomocí olomouckého historika a archiváře doc. PhDr. Miloše Kouřila, CSc., že Josef Schreier byl podle archivních záznamů dne 2. ledna 1718 pokřtěn v kostele sv. Havla v Dřevohosticích. Podle historických dokumentů jeho otec, Jan Jiří Schreyer, rodem z Miletína, a matka Elisabetha, tedy Bětka, dcera mladšího souseda z dřevohostické ulice Novosady, Jana Tělepy, měli svatbu v dřevohostickém kostele sv. Havla dne 20. října roku 1716.

Nemáme zatím dostatek historických pramenů, ale můžeme se snad právem domnívat, že otec byl pravděpodobně významným hudebníkem na dřevohostickém zámku a měl jistě na starosti i chrámovou hudbu na zdejším kůru. Podle některých dosud nepotvrzených pramenů byl snad i kapelníkem na nedalekém dvoře holešovského hraběte Jana z Rottálu a později u jeho syna Františka Antonína z Rottálu. V lásce k hudbě a k divadlu hraběte podněcovala jeho osvíce-

ná manželka – Marie Cecílie, rozená hraběnka z Trautsmannsdorfu. Za jejich vlády došlo v Holešově k největšímu rozkvětu barokního hudebního a divadelního umění. V tehdy hudbou znějícím Holešově se údajně narodil i významný barokní hudební skladatel – František Xaver Richter (1709–789).

V této době je majitelem dřevohostického panství Jiří Bedřich, hrabě z Oppersdorfu (1698 – 1728). Po jeho smrti se stává dědičkou dřevohostického panství jeho manželka Františka, rozená hraběnka Sereni. Je nanejvýš pravděpodobné, že v tehdejší době kvetl na obou zámcích čilý hudební život a mezi oběma šlechtickými rody jistě docházelo k vzájemné spolupráci. Dřevohostice jsou od Holešova vzdáleny pouhých jedenáct kilometrů, takže podíl otce skladatele Josefa Schreiera na hudebním životě na holešovském zámku nelze vyloučit.

Není rovněž bez zajímavosti, že rod Schreierů do Dřevohostic přichází z městečka Miletína v severovýchodních Čechách, které je známo jako rodiště Karla Jaromíra Erbena. Zdejší panství totiž tehdy patřilo rovněž rodu Oppersdorfů a ti, podle důkazů ředitele Státního okresního archivu v Přerově, PhDr. Jiřího Lapáčka, pozvali z Miletína do Dřevohostic rod pracovitých Schreierů, aby v Dřevohosticích rozvíjeli mydlářské řemeslo, v němž vynikali.

Josef Schreier v Dřevohosticích prožil dětství, poznal zde základy hudebního vzdělání a po studiích odchází jako mladý kantor na svou první učitelskou štaci do Bílovic u Uherského Hradiště, na Moravském Slovácku. Zde si 13. června 1740 bere za manželku dceru tehdy již zemřelého místního rektora a regenschoriho, Mikuláše Bureše – pannu Annu Burešovou.

Ve slováckých Bílovicích Josef Schreier pravděpodobně prožil kus šťastného života, který jej inspiroval k bohaté tvůrčí činnosti. Narodilo se mu zde dvanáct dětí, z nichž se však pouze polovina dožila věku dospělosti.

O osudech jeho dětí toho mnoho nevíme, avšak podařilo se vypátrat, že jeho syn Jan (narozen v r. 1748 v Bílovicích u Uherského Hradiště – zemřel r. 1811 v Banské Štiavnici) vstoupil do piaristického řádu a byl později znám pod jménem Joannes Norbertus Schreier. Svá filosofická a teologická studia absolvoval v Nitře a působil pak jako profesor teologie, logiky, etiky, řečtiny a hebrejštiny na piaristické koleji v uherském Koloszvaru a později, ke konci života, byl rektorem piaristické koleje v Banské Štiavnici. Byl též skvělým hudebníkem a sám hudbu i skládal. Patřil k hudebně nejvzdělanějším slovenským národním buditelům okolo Antonína Bernoláka.

Jeho otec, kantor Josef Schreier, v Bílovicích někdy kolem roku 1755 složil překrásnou vánoční mši *Missa pastoralis in C boemica*, která je unikátní tím, že se v ní střídají zpěvní party v jazyce českém, latinském a ve valašském nářečí.

Schreierova vánoční mše vznikla téměř o půl století dříve nežli skvělá Rybova Česká mše vánoční *Hej mistře* (ta spatřila světlo světa až v roce 1796). Je plná veselí, jasu a radosti z narození Páně. Velmi působivá je také jeho *Pastorella in D*, která opět vychází z valašského lidového prostředí a je důkazem velké umělecké invence dřevohostického rodáka.

Učitel Josef Schreier je však autorem i dalších děl, z nichž významné jsou jeho zpěvohry. Zaujme nás hříčka *O vyhnané pravdě* (*Veritas exulans*), kde autor humornými škádlivými rozpravami hlavních

Restaurovaný náhrobní kámen Jana Schreiera vetknutý do zdi za apsidou kostela sv. Havla v Dřevohosticích

postav, jimiž jsou Pravda, Svět a Politika, dospěje k závěru, že Pravda je vždy bita, tudíž nemůže nikdy zvítězit a musí být „vyštípána“ do vyhnanství. V dalším dílku *Zlatá svoboda (Aurea libertas)* nás

skladatel přivádí do názorového střetu mladého, svatby chtivého mládence a jeho starého již rozumného a zkušeného kamaráda, který nerozvážného mladíka důrazně varuje před pohromou, která jej čeká vstupem do stavu manželského.

Obě tyto zpěvohry patří svým stylem k hanáckým operám. Jan Trojan o nich píše: „Obě hříčky jsou vzácnými památkami domácího jevištního rokoka. Josef Schreier představuje jednoho z nejtalentovanějších autorů domácí zpěvohry osmáctého století“.

Josefu Schreierovi jsou připisována i tři velkonoční oratoria. Někteří hudební vědci (např. František Malý) mu připisují i velmi často citovanou hanáckou *Operu o Landeborkovi*, což však muzikolog Jan Trojan podle hudebního stylu a znaků kompozice považuje za diskutabilní.

Předpokládáme, že kantor Josef Schreier po roce 1760, kdy už o něm není žádná zmínka v bílovických matričních záznamech, odešel na Slovensko, tedy do tehdejších Uher. Zde nejspíš pilně tvořil dál. Svědčí o tom další záznamy, objevené 3. 6. 2003 na společné studijní cestě J. Trojana a Z. Smiřického do Bratislavy. Zde v Muzeu hudby na bratislavském hradě po usilovném bádání objevili na třicet záznamů o Schreierových dílech, většinou pro nás neznámých. Podle profesora Trojana nejvíc dokladů o Schreierově tvorbě je uchováno ve středoslovenském klášteře v Pruském. Zachovala se však pouze torza záznamů jeho děl. Jediné dílo v přijatelném stavu byla Schreierova slavnostní mše *Missa solemnis*. Její kopii J. Trojan dodatečně obdržel k další badatelské práci. Zajímavostí je fakt, že vánoční mše *Missa pastoralis in C boemica* se ve zdejších archívních materiálech vůbec neobjevila.

Náhrobní kámen – poslední hmotný doklad o rodu Schreierů v Dřevohosticích

Posledním hmotným dokumentem o životě rodu Schreierů v městečku je náhrobní kámen, uložený donedávna na místě venkovního vstupu do krypty za apsidou dřevohostického kostela sv. Havla, kde jsou pochováni bývalí majitelé dřevohostického panství. Byly zde položeny dvě náhrobní desky, časem však byly velmi poškozeny a rozbity.

Vedle evidentně starší náhrobní desky rodiny šlechtice Jana Kaltschmidta z Eisenberku, doktora práv a kancléře olomouckého biskupa Leopolda, která byla vytesána z pískovce a opatřena hřebíky pro vyzdvížení, zde ležela na dva kusy rozbitá a silně poškozená náhrobní deska z nevyzrálého mramoru. Při pátrání po původu této rokokovým reliéfem krásně vyzdobené náhrobní desky jsem zjistil, že patří Janu Schreierovi, který zemřel 8. března 1757. Podle archivních svědectví byl Jan Schreier dlouholetým dřevohostickým purkmistrem a váženým občanem městečka. Byl blízkým příbuzným zapomenutého dřevohostického hudebního skladatele. Podle farské kroniky a dalších dokumentárních materiálů se podařilo věrohodně identifikovat nápis na náhrobním kameni:

Leta Pane 1757 Dne 8. Marcy usnul w Panu Ctny Mladenec Jan Schreyer magic Wieku sweho 56 let a v tomto miste uprostřed (nečitelné slovo) swych pohrzeben budaucyho Wskrysseni w Kristu Jezissy oceka.

V dřevohostické farní matrice je však v zápisech o úmrtí uvedeno, že Johannes Schreier zemřel v 58 letech 8. 3. 1757. Je pravděpodobné, že věk zemřelého na náhrobním kameni nebyl již

koncem 19. století dobře čitelný a byl tedy v zápisech ocitován chybně.

Tento rokokový náhrobek je vlastně posledním hmotným dokladem o existenci rodu Schreierů v Dřevohosticích. Podle mínění znalců umění je velmi cenný. Reliéf zobrazuje ojedinělý motiv vzkříšení, kdy před Ježíšem Kristem pokorně klečí a prosí o jeho lásku a přízeň měšťan v dobovém, velmi zdobném oděvu.

Oba náhrobní kameny se – opět na základě mé iniciativy ve funkci předsedy Vlastivědné společnosti Žerotín Dřevohostice – po mnoha předchozích jednáních konečně v roce 2007 podařilo restaurovat prací bystrického sochaře a kameníka Jana Kozla. V roce 2009 byly vsazeny do vnější zdi za apsidou dřevohostického kostela sv. Havla, čímž snad byly na čas zachráněny.

Mgr. Zdeněk Smiřický (1946) je pedagog, regionální historik, vlastivědný pracovník a publicista. Působil na základních, středních i speciálních školách v regionu Přerovska a Kroměřížska. Publikuje v regionálním a celostátním tisku.

B. Teplý: Ženy před prázdným hrobem. Foto Bohumil Teplý

Hudební život v Konici

Ludmila Kopečná Nedomanská

První dostupná zmínka o hudebním životě v Konici je datována v roce 1933, kdy v Konici začal působit chrámový sbor. Sbor prošel řadou změn, změny se týkaly především sbormistrů. V letech 1953 – 1958 působilo v Konici Sdružení přátel lidové písně. Zakladatelem byl pan Karel Slepíčka, učitel pedagogiky a didaktiky. V polovině třicátých let 20. století v Konici působilo orchestrální sdružení. Hráli v něm muzikanti z Konice a z okolních vesnic. Muzikanti hráli pro radost spoluobčanů a pro své potěšení. Orchestrální sdružení účinkovalo při různých příležitostech – divadelní akce, plesy apod. Zakladatelem a dirigentem orchestrálního sdružení byl JUDr. Vojtěch Řehák, soudce okresního soudu v Konici a jeho pokračovatelem byl učitel a později advokát pan JUDr. Mojmír Dostál. Sdružení mělo kolem 70 členů. Profese členů byly různorodé, většina hudebníků byla z řad učitelů, ale také z řad dělníků. Konec činnosti orchestrálního sdružení není znám.

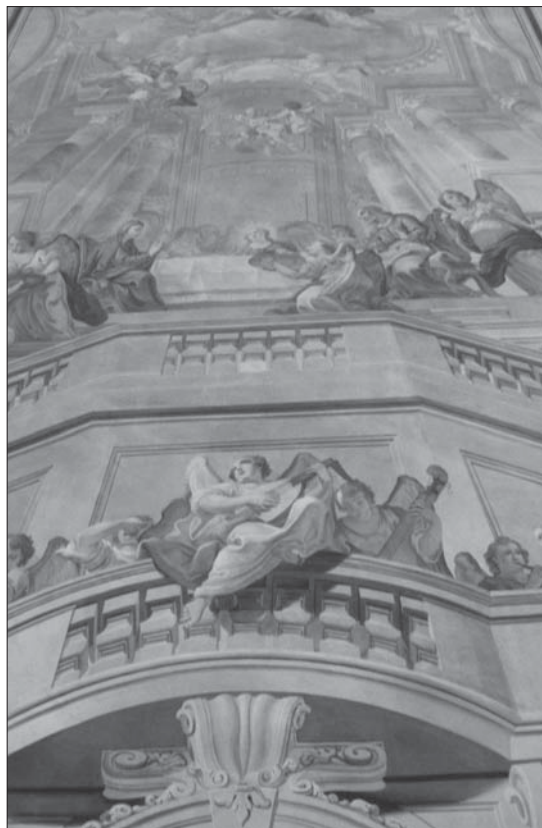
Orchestrální sdružení dalo podnět ke vzniku nové dechové hudby s názvem Milošanka, později Koničanka. Dechová hudba je pojmenována podle kapelníka Miloše Marka, který byl zároveň výborný trumpetista. První vystoupení Milošanky bylo v roce 1973. Po smrti kapelníka, který zemřel v roce 1985 se kapela přejmenovala na Koničanka. V roce 1995 přišel do Konice nadějný muzikant, dirigent posádkové hudby a nový učitel hudby pan Alfons Širůčka s myšlenkou uspořádat v Konici festival dechových hudeb. Byl velkým obdivovatelem skladatele Antonína Žváčka, který pocházel

z Haček nedaleko Konice. V Konici pan Širůčka objevil nepřeberné množství jeho skladeb. Dne 30. června 1996 se koná první Žváčkův festival dechových hudeb. Podmínkou k účasti na tomto festivalu je mít v repertoáru alespoň jednu skladbu tohoto skladatele. V roce 2012 se bude konat již 17. ročník tohoto festivalu, který má velkou tradici. Je navštěvován milovníky dechové hudby nejen z Konice, ale i ze širokého okolí. Pro dechové kapely je pozvání k účinkování na Žváčkově festivalu ctí. 17. ročníku by se měly zúčastnit nové dechové orchestry, které v Konici zatím neúčinkovaly.

V roce 1987 byl v Konici založen pro příznivce vážné hudby Kruh přátel hudby, který vznikl především za účelem rozvoje a podpory kulturního života v Konici. S myšlenkou založit v Konici KPH přišel pan Alois Trnečka, rodák z Konice, který byl jeho předsedou do roku 2009. Nově vzniklý KPH neměl ani vlastní koncertní piano, na koncerty si zapůjčoval piano od Lidové školy umění v Konici, která sídlila na zámku, kde se koncerty konaly. Převoz pianu ze třídy byl vždy velmi náročný, pianu neprospívalo ani střídání teplot, proto pan Trnečka podal na Ministerstvo kultury ČR žádost o finanční prostředky na zakoupení pianu Petrof. V lednu 1994 bylo jeho žádosti vyhověno a piano bylo zakoupeno. Na koupi se finančně podílelo i město Konice. První koncertní sezónu zahájilo svým koncertem dne 12. 10. 1987 Kynclovo kvarteto z Brna. V Konici vystupovala řada významných osobností – Josef Suk, Magdalena Kožená, Štěpán Rak, Igor a Renata Ardaševovi,

Petr Eben, Ivan Ženatý a řada dalších významných uměleckých osobností nejen z ČR, ale i ze zahraničí. Protože jsem od útlého věku s rodiči koncerty Kruhu přátel hudby navštěvovala, téměř všechny umělce, kteří u nás vystupovali, si pamatuji. Mám na koncerty krásné vzpomínky, každý koncert mi dal podnět ke studování no-

Koncertní sál na zámku v Konici

vých skladeb a pan Trnečka si mě vyvolil za svou nástupkyni a organizátorku koncertů vážné hudby. Všichni umělci, kteří měli možnost v Konici koncertovat, hodnotí akustiku koncertního sálu a organizaci koncertů jako vynikající a rádi se do Konice vracejí. Konický Kruh přátel hudby je mezi umělci vyhledávaným místem. Zesnulý

Expozice zvyků a řemesel na zámku v Konici

Josef Suk po vystoupení v Konici prohlásil, že je to akusticky třetí nejlepší sál na světě, ve kterém vystupoval. Málokteré evropské město velikosti Konice se může honosit pětadvaceti letou tradicí pravidelných předplatitelských koncertů, zahrnující vystoupení interpretačních špiček tuzemských i zahraničních. Málokdo si také dovede představit objem neviditelné práce, jež dala této tradici vzniknout a velký dík si zaslouží zakladatel Kruhu

přátel hudby (KPH) pan Alois Trnečka. Tento člověk ve svém volném čase organizoval koncerty vážné hudby, oslovoval nové sponzory a staral se o chod KPH. V roce 1999 udělila Nadace Český hudební fond na návrh Rady KPH panu Trnečkovi zvláštní uznání za obětavou péči o KPH a šíření vážné hudby. Pan Trnečka obdržel k 85. narozeninám ocenění od Rady města Konice za přínos v kulturní oblasti.

Kruh přátel hudby vítá každého nového posluchače, který má možnost získat členství a s ním spojené výhody, jako je zlevněné či abonentní vstupné. Každoročně pořádá KPH 8–10 koncertů. KPH vítá i každého nového sponzora, který by chtěl finančně podpořit některý z připravovaných koncertů. Návštěvnost koncertů je velice příznivá, koncerty pravidelně navštěvuje kolem 50 posluchačů. To svědčí o tom, že lidé v Konici potřebují ke svému životu kulturně žít. Tradičně 26. prosince se koná v děkanském chrámu Narození Panny Marie v Konici vánoční koncert, kde vystupují sbory, na posledním vánočním koncertu vystoupil nově vzniklý chrámový sbor. Tento sbor má 15 stálých členů, sbor vítá každého nového zpěváka či hráče na hudební nástroj. Kruh přátel hudby spolupracuje se Základní uměleckou školou v Konici, dává možnost vystoupit nejlepším žákům této školy před každým koncertem KPH. Snaží se podporovat unikátní vzdělávací systém hudebního školství. Koncertní sál je nejen akusticky výborný, ale také krásný. Zdobí ho nádherná freska J. J. Etgense. Koncertní sál je také využíván k významným událostem jako jsou svatby, životní jubilea a vítání občánků a dalším kulturním akcím pro občany města Konice. Sál si je možné prohlédnout nejen při koncertu, ale i při prohlídkách, které se konají na zámku, součástí prohlídky je i návštěva stálé expozice zvyků a řemesel. Tato expozice je krásná, neustále se dotváří a doplňuje se dalšími částmi, které k jednotlivým řemeslům patří. O muzeum se s velkou láskou stará pan Pavel Šín, který je na zámku správcem. Vystavené exponáty jsou zapůjčené od obyvatelů Konice, nebo se jedná

o nálezy z okolí Konice. Návštěvu expozice zvyků a řemesel rozhodně při návštěvě Konice nevynechejte.

Čím aktivnější vedeme život, tím důležitější je občasný odpočinek a relaxace. Návštěva některé z kulturních akcí je určitě výborným způsobem uvolnění a zejména potěchou pro duši.

Kruh přátel hudby Konice pořádá:

Ve středu dne 18. dubna 2012 v 19 hodin na zámku v Konici koncert žesťového souboru Brass 6. Ve středu dne 9. května 2012 v 19 hodin na zámku v Konici koncert houslového dua Due in eterno v obsazení: Ivana Frajtová – housle, Ivana Kovalčíková – housle. Dne 6. června 2012 koncert s názvem „To nejlepší z klasiky“, vystoupí nejlepší žáci a učitelé ze ZUŠ Konice.

Přehled akcí pořádaných Městským kulturním střediskem:

- Žváčkův festival dechových hudeb – 17. ročník se koná dne 17. 6. 2012
- Divadla na zámku – 4. ročník se koná dne 5. 8. 2012

Více informací o koncertech a kulturních akcích v Konici naleznete na internetové adrese: www.konice.cz

Mgr. Ludmila Kopečná Nedomanská (1977) pedagogicky působí na Základní umělecké škole a gymnáziu v Konici, kde vyučuje hudbu. Je předsedkyní Kruhu přátel hudby v Konici, vedoucí chrámového sboru v Konici a členkou chrámového sboru v Jesenci.

O desetihodinovém dramatu v Litovli v roce 1437

David Papajík

Jedno z nejdramatičtějších období českých dějin spadá do první poloviny 15. století. Jedná se o dobu, které jsme si nejčastěji zvykli říkat husitská. Je to období mimořádně bohaté na dramatické události, ať již spojené s působením Mistra Jana Husa, jeho upálením na hranici v Kostnici, nebo v souvislosti s válkami mezi husity a křížáky, vedenými římským, uherským a od roku 1420 i českým králem (většinou husitů neuznaným) Zikmundem Lucemburským.

Toto období plné událostí zaznamenávali husitští současníci stejně jako budoucí historikové. Kontroverznost tématu spočívá v tom, že stejné události byly interpretovány různě podle konfesijních, sociálních či dobových stanovisek.

Počátkem 30. let 15. století začala v českých zemích postupně klíčit snaha ukončit mnohaleté války (trvaly od roku 1420). Podmínkou pro ukončení válek byla dohoda mezi králem a císařem Zikmundem Lucemburským (císařem se stal v roce 1433) a představiteli husitských stran. Země byla vyčerpána válečnými konflikty, většina lidí si přála ukončení vraždění a zabíjení. Jedinou silnou složkou společnosti, která byla proti ukončení války, byli radikální husité, reprezentovaní táborskými a sirotčími vojsky a jejich představiteli. Zatímco katolíci a umírnění husité si přáli dohodu se Zikmundem Lucemburským (a tudíž ukončení války), radikálové byli zásadně proti. Protože se radikálové nemínili podřídit, bylo třeba je „odklidit“ z cesty. Vytvořila se koalice katolíků a umírněných husitů, která radikální husity 30. května 1434 v bitvě u Li-

pan porazila. Období nadvlády radikálních husitů skončilo. V polipanském období nastala jednání s císařem Zikmundem o jeho oficiálním uznání v Čechách. Kdybychom tato jednání hodně zjednodušili, Zikmund si své uznání za českého krále vykoupil tím, že legalizoval naloupený majetek, který husité nabyli během válek. Součástí dohod bylo i uznání kališnické víry, tj. vznik legálního dvojvěří v českých zemích. Ne všichni byli s přijetím a uznáním Zikmunda za českého krále spokojeni. Jedním z ohnisek odporu proti Zikmundovi byl hrad Sion, který bránil Jan Roháč z Dubé (marxistickou literaturou vychvalovaný). Do těchto souvislostí patří listopadové události v Litovli v roce 1437.

Královské město Litovel bylo stejně jako královské město Olomouc během husitského období pevnou součástí katolického tábora. Bylo proto různě napadáno okolními husity. Jak pro Litovel, tak pro Olomouc to byla doba těžkých zkoušek, hladu a neustálého strachu, kdy se přiblíží k městským hradbám husité. Během období radikálního husitství (do roku 1434) ani jedno z těchto měst nebylo regulérně husity obléháno. Ne že by husité nechtěli, ale jejich schopnosti dobývat velká opevněná města byly velmi omezené (stačí pouze připomenout husitské fiasko při obléhání Plzně). O to překvapivější drama se počátkem listopadu 1437 v Litovli odehrálo.

Radikální husité, kteří se nechtěli smířit s mírovým vývojem v zemi (možná také pouze uspokojovali své loupežné choutky), se rozhodli v noci tajně dobýt a obsadit město Litovel. Radikální

Údajná podoba města
Litovle v 17. století.

husity vedl Jan Pardus z Horky (nijak nesouvisí s Horkou u Olomouce), kromě jeho vlastních ozbrojenců byly ve vojsku oddíly kněze Bedřicha ze Strážnice, Jana Hertvíka z Rušínova a jinak těžce identifikovatelného Krtka. Pardus sebral své vojsko v Čechách a tajně s ním přitáhl na Moravu. Podle dobového svědka událostí, olomouckého městského písaře Václava z Jihlavy, Pardus disponoval více než 300 jezci a nezjištěným počtem pěšáků. Jestliže obránci města očekávali útok husitů (jak tomu bylo v případě Plzně), dokázali se na něj připravit a útočníky odrazit. Pardus ovšem vsadil na moment překvapení a roušku noci.

Pardusova vojska přitáhla tajně k Litovli v pátek v noci 1. listopadu na svátek Všech svatých kolem 23. hodiny. Podle všeho pro své utajení

využila les Doubravu, táhnoucí se téměř k litovelským hradbám. Když se přiblížili k městským hradbám, husité ještě čtyři hodiny čekali asi do tří hodin ráno 2. listopadu (svátek Dušiček), než pomocí skládacích žebříků zdolali městské hradby. Vpád husitů z řad měšťanů ani strážců města nikdo nečekal, takže ti pronikli do vnitřního města zcela bez odporu (alespoň prameny nám o bojích při obsazování města nic neříkají). Když měli husité město pod kontrolou, nechali vystřelit ze dvou děl. Patrně chtěli spící měšťany upozornit na svou přítomnost. Další události nastaly podle předpokladů: Z města začalo prchat veškeré obyvatelstvo. Ty, kterým se nechtělo, husité začali vyhánět z jejich domů. Město padlo zcela do rukou husitů s výjimkou věže u Kutlovního mlýna

poblíž městských jatek. Známe i osud některých konkrétních lidí – z města uprchl litovelský farář Adam se svým pomocníkem, mnichem Machem Šamem z Hnojic.

Vítězní husité začali město plenit. V kostele zničili obrazy, další cennosti z kostela uloupili. Když se rozednilo, skupiny husitů se vypravily do okolních vesnic kolem Litovle, aby poddaným sebrali dobytek a nutili je k zaplacení výpalného. V samotném městě zůstala pouze menší posádka.

Otázkou zůstává, zda husité mínili v dobyté Litovli pobývat trvale, či pouze chtěli město a okolí vydrancovat a pak s kořistí odtáhnout. Ani jedno se jim nepodařilo. Jak je to možné, když jim dosud štěstěna přála a město a okolí měli ve svých rukou (s výjimkou jedné věže)? Rozhodující roli hrála překvapivá nerozvážnost husitů. Je až s podivem, že po tolika letech války husitští velitelé nejednali jako váleční profesionálové.

Z Litovle neprchli pouze duchovní, ženy a děti. Brzy po dobytí města odešli nebo odjeli poslové do nejbližších spřátelených měst žádat o okamžitou pomoc. Litovelští se obrátili o pomoc ke dvěma nejbližším katolickým městům, k Olomouci a Uničovu. Důvodem mohlo být, že v roce 1346 uzavřela města Olomouc, Uničov a Litovel spolek proti všem nepřátelům a rušitelům veřejného pořádku. Možná však se tak stalo proto, že se pomoc z těchto měst dala očekávat nejdříve – to přesně nevíme. Poslové byli v obou městech vyslyšeni. Patrně to nebylo jen z lásky Olomoučanů a Uničovských k Litovelským, ale také proto, že si obyvatelé Olomouce a Uničova uvědomili, že pokud rychle nezasáhnou, budou husité z Litovle obtěžovat i je a jejich bezpečnost bude ohrožena.

Olomoucký městský písař Václav z Jihlavy

uvádí, že olomoučtí radní okamžitě dali vyzvánět na zvony na poplach. Hned poté vyslali zbrojnoše, odvážné měšťany a řemeslníky k Litovli. Ti, kteří měli koně, jeli na koních, ostatní se vydali pěšky. Stejně jako Olomoučtí se zachovali i Uničovští – také se vydali Litovelským na pomoc. Již po cestě k Litovli Olomoučané likvidovali roztroušené husitské houfy. Další husité, kteří je viděli přicházet, prchali před nimi zpět do Litovle. Olomoučtí a Uničovští pronásledovali husity až k padacímu mostu u jedné z městských bran. Část olomouckých a uničovských mužů přebrodila jeden z vodních toků a následně přelezla litovelské městské hradby u Kutlovní věže, která byla v moci litovelských měšťanů a žoldnéřů. Obránci věže chránili tyto muže před husity střelbou kušemi a praky. Olomoučtí a Uničovští proběhli příkopem u parkánu k městské bráně a tam přemohli husity, kteří bránu sřežili. Poté bránu otevřeli a pustili do města ostatní vojáky a měšťany z obou katolických měst. Na další odpor narazili Olomoučtí a Uničovští až na litovelském náměstí, kde proti nim vyrazili husité na koních. Jiná část zachránců pronikla do Litovle ještě další branou, kde také přemohla husity. Když husité viděli, že nemají naději na vítězství, ukryli se v kostele a tam se po krátké době vzdali. Jiná část husitů byla pochytána v polích v okolí Litovle.

Malé skupině husitských velitelů v čele s Janem Pardusem z Horky se podařilo z Litovle uprchnout (podle kronikáře Bartoška z Drahonice to bylo celkem 20 mužů). Když Pardus viděl, že husité nemají šanci na vítězství, s několika málo nejbližšími se spustil z městských hradeb a přes příkop prchl z města. Jelikož prchající neměli koně, snažili se pěšky zmizet z dohledu vítězů.

Štěstěna jim ale nepřála, byli dopadeni vojáky, které poslal Litovli na pomoc olomoucký biskup Pavel z Miličína. Biskupští vojáci zajali Jana Parduse z Horky i jeho nejbližší.

Husitská vláda ve městě podle písaře Václava z Jihlavy trvala necelých 10 hodin. Lze tedy předpokládat, že Litovel se ocitla opět v katolické moci 2. listopadu 1437 zhruba ve 13 hodin odpoledne. Podle ne úplně spolehlivého kronikáře husitské doby Bartoška z Drahonice zabavili osvoboditelé města husitům 293 koní, velké množství zbraní, stříbro, šaty a vozy. Při obsazování města mnoho husitů pobili a téměř 150 jich zajali.

Nevíme, kolik husitů bylo zabito v bojích o Litovel. Naopak přesně víme (pokud budeme věřit olomouckému městskému písaři Václavovi z Jihlavy), kolik jich bylo následně popraveno. Zajetí husité byli odvedeni Olomouckými do Olomouce, kde bylo 64 zajatých husitů oběšeno na šibenici (počty oběšených se liší v různých pramenech, a to od 20 (kronikář Bartošek z Drahonice) přes 44 (jedna z verzí Starých letopisů českých), 50 (hradištský kronikář Tetzl), 63 (půhonné knihy) až po 150 (další verze Starých letopisů českých), údaj o 64 oběšených husitech ze zprávy Václava z Jihlavy jako přímého účastníka události ovšem považují za nejhodnověrnější). Nejednalo se ovšem o všechny dopadené husity, protože k malé radosti Olomouckých, Litovelských a Uničovských museli husitské velitele ušetřit. Tuto zajímavou skutečnost máme doloženou dokonce ze dvou na sobě nezávislých zdrojů. Z jedné soudní žaloby k zemskému soudu z roku 1446 se dozvídáme, že v okamžiku, kdy již bylo po všem (husité byli v Litovli poraženi), se před městem objevil podkomoří markrabství moravského Václav z Kukvic

Olomoucká brána v Litovli podle starého vyobrazení.

a dožadoval se vstupu do města. Když mu vyhověli, nařídil z pověření moravského markraběte Albrechta Rakouského, že mu mají být vydáni nejvýznamnější zajatí husité, jejich koně a zbroj. Druhý zdroj, který následující děje potvrzuje, je nám dobře známý olomoucký pisář Václav z Jihlavy. Z jeho zprávy se dozvídáme, že moravský markrabě Albrecht nařídil, že nejlepší vězni se nemají popravovat, ale uvěznit s tím, že mohou být vyměněni za zajaté stoupence Albrechta a Zikmunda v Čechách. Pokud by to situace vyžadovala, měli být dopraveni do Vídně.

Když se olomoucký biskup Pavel z Miličína dozvěděl o slavném vítězství katolíků v boji o Litovel, nařídil děkovné bohoslužby ve všech olomouckých kostelech. Dále stanovil, že se i nadále bude ve všech kostelech 2. listopadu konat slavnostní mše jako připomenutí porážky husitů.

Ani moravský markrabě Albrecht Rakouský na své věrné Olomoučany nezapomněl. Dne 21. listopadu 1437 vydal ve Vídni listinu, kterou jednou provždy odpustil Olomoučanům 50 kop grošů z městské daně, kterou každoročně odevzdávali zeměpánovi. V listině je výslovně uvedeno, že šlo o odměnu za to, že osvobodili město Litovel od husitů.

Jak to dopadlo s vůdcem radikálních husitů Janem Pardusem z Horky? V porovnání s popravenými husity nepochybně dobře. V roce 1440 byl totiž po určitých dohodách z vězení propuštěn. Čekalo ho ještě mnoho let života, naplněných bouřlivými událostmi.

Stojí za připomenutí, že o vítězství nad husity v Litovli sepsal v 90. letech 16. století krásnou německy psanou báseň litovelský rodák a varhaník v kostele sv. Mořice v Olomouci Gregor Tar-

co. Napsal báseň jako oslavu německého města, které dokázalo přečkat husitské běsnění. Příběh přepadeného města Tarco zalidnil konkrétními osobami a událostmi, které však vznikly pouze v jeho hlavě a nemají žádnou oporu v hodnověrných písemných pramenech. Litovelští měšťané jsou v jeho podání dobří a spravedliví, husité lstiví a krutí. Tarco barvitě líčí, jak se vodní tok, protékající přes litovelské náměstí, obarvil do červena krví zabitých litovelských měšťanů. Krvežíznivý Pardus se pokoušel prchnout z města, ale zapadl do bahna a nemohl utéct. Nakonec slíbil zlato litovelskému mlynáři, když mu z bahna pomůže. Chamtivý mlynář, který dal přednost zlatu před dopadem zločince, byl v Tarcově básni potrestán: Když Pardusovi pomohl z bahna na svobodu, Pardus se mu odměnil tím, že ho na místě probodl.

V minulosti mnoho českých autorů (vlastivědných nadšenců, autorů literatury faktu) litovalo, že Jan Pardus z Horky a jeho husité byli v Litovli poraženi. Chápali totiž Parduse jako nositele husitské (kališnické) a zároveň české nacionální myšlenky v boji proti katolictví a němectví. Dnes již můžeme na tyto události pohlížet bez náboženských a nacionálních vazeb. Pardus a jeho lidé stáli na straně, která nechtěla ukončení mnohaletých válek, naopak chtěli pokračovat v bojích až do úplného zničení nepřítele. Válka se stala jejich životním posláním. Podle mého názoru je opodstatněné dívat se na litovelské události roku 1437 právě z tohoto úhlu. Jako na drama, které nakonec dopadlo dobře.

Doc. PhDr. David Papajík, PhD. (1971) působí na Katedře historie Univerzity Palackého v Olomouci jako odborník na dějiny středověku a regionální dějiny.

Krok do prázdna

Historie a současnost výzkumu Hranické propasti

Fraňo *Sabbath* Travěvec

Jen málokde můžete učinit jediný krok do prázdna a ihned se ocitnete v naprosto jiném světě, než vás celý život obklopuje. Tato unikátní možnost se od nepaměti nabízí připraveným odvažlivcům nedaleko města Hranice, uprostřed Moravské brány, v nejhlubším přírodním útvaru České republiky téměř ze čtyř pětín zatopeném, v proslulé bezedné **Hranické propasti** (dále jen HP nebo Propast).

Propast je největším a nejznámějším prvkem Hranického krasu, který se po miliony let vyvíjel v drobných krách devonských vápenců, vystupujících na povrch ve východním až jihozápadním okolí města Hranice. Její ústí zeje v nadmořské výšce 315 m na vrcholu zalesněného kopce Hůrka v Národní přírodní rezervaci Hůrka u Hranic.

Nejste-li pouhý sebevrah, na jakoukoliv činnost mimo značené stezky musíte prokázat patřičné oprávnění (obzvláště pro potápění!) a získat výjimku ze zákona o ochraně přírody. Váš mnohastránkový projekt musí schválit odborníci Správy CHKO Poodří. Podmínky výjimky na podvodní průzkum jsou velmi tvrdé a splňuje je jen hrstka jeskynních potápěčů. V posledních 33 letech ji vždy získala Česká speleologická společnost, ZO 7-02 Hranický kras Olomouc.

Propast byla známa odedávna. Poprvé se o ní zmiňuje lékař Tomáš Jordán z Klauznburku (1539–1586) v díle tištěném česky v Olomouci roku 1580 a latinsky ve Frankfurtu roku 1586

(novodobé vydání pochází z roku 1948). Jeden z exemplářů vzácné publikace je uložen i ve Vědecké knihovně v Olomouci. Jordán zde mimo jiné uvádí první jednoduché potápěčské pokusy svého přítele v HP.

Na titulním listě řečené publikace je psáno: Thomáše Jordána z Klauznburku, Doktora a Lékaře Zemského w Markhrabství Morawském *Kníha O Wodách Hojitedlných neb Teplicech Morawských. Slawným Čtyřem Stawuom Markhrabství Morawského připsána. M. D. LXXX*

První český balneolog popisuje Propast a tehdejší potápěčský průzkum malebnou češtinou:

Woda Hranická.

Na předměstí krásného města Hranic, u řeky Bečvy, v místě veselém, jest Lázeň a v ní hlubina k mytí přistrojená, do kteréž se velicí pramenové Wody hojitedlné prejšťi, takže se v ní i plovati může...

... Naproti Lázni na druhé straně řeky hora jest vysoká a příkrá, na kteréžto hory vrchu jest veliká Jáma (hrozno na ni hleděti) od vrchu až dolu procházející jako Propast aneb radše Peklo nějaké, do kteréžto před časy lidé na smrt odsouzeni metáni bývali. V té Propasti na dně jest Louže neb voda stojatá, do níž jak zvěř neb jiná hovada vpadnou, hned se potopí a zahynou. Tolikéž dříví a jiné věci, kteréž se tam, když kdo chce hlubokost její změřiti, s hůry poušťejí, aniž jest kdo kdy hlubokosti její vystihnouti

mohl, tak žeby někdo ne zle a scestně smysliti mohl, že z té Propasti voda skrze podzemní průchody pod řekou na druhou stranu prochází a tu se teprv ven přejítí. Nebo když se řeka rozvodní a z břehův svých vystupuje, také se zřejmě poznati může, že v té Propasti vody přibývá. Pustili se někteří z našich do té Propasti a okusivše té Wody, našli ji smrdutou býti, rovněž jako Wodu stojatou, snad proto, že dlouho pohnuta nebyvši, od toho dlouhého stání poněkud shnila. Čehož znamení byla šlemovitost zelená, kteráž svrček té vody všudy potažen a přikryt byl. A pravili, že žádné hojitedlné moci neb chuti při ní nenalezli. Ačkoli obyvatelé touž chuť a moc, jako druhé Wodě jí připisují. Rozprávěl mi jeden dobrý přítel můj, kterýž téměř již v sedmdesátí letech jest, že za mladých leth svých, chtěje hlubokost její vystihnouti, v ní plovat, a pod vodu se pustil, zдалiby dno najíti mohl: ale že to daremné bylo, ačkoliv plovati velmi dobře uměl.

Když dnes již tušíme, jak je **Propast** hluboká, musíme před oním neznámým odvážlivcem hluboce smeknout. Většina lidí tehdy ani neuměla plavat, bála se vodníků, věřila na čerty a jiné nadpřirozené bytosti a on se *pod vodu pustil* do temných hlubin, bez jakékoliv výstroje, mezi změř potopených větví a kmenů, do vrstev zahnívajících listí, prošpikované rozkládajícími se smrdutými kadavery (těly uhynulých tvorů). Brrr!

Jan Amos Komenský Hranickou propast zobrazil na slavné mapě Moravy roku 1627 jako kopec s rozpolceným vrcholem zvaný Propast. Jde tedy o první krasový útvar v našich zemích uvedený na mapě.

Různí učenci se pokoušeli změřit hloubku Propasti, ale docházeli k rozličným výsledkům (K. J. Jurende, J. H. A. Gallaš, H. Wolf aj.).

První pečlivý vědecký výzkum vykonal v letech 1900–1902 učitel a pozdější starosta Hranic Josef Václav Šindel (1874–1941). Dne 25. 4. 1902 spustil z lodky 36 sond a dvoukilové závaží v ostrý hrot zakončené dosáhlo největší hloubky 36 m, což se suchou částí 69,5 m činilo celkem 105,5 m. Šindel také změřil ohlubeň, mající tvar nepravidelného mnohoúhelníka: osa JV–SZ měří 104 m a osa na ni kolmá 34 m. Vědeckým objevem byl výskyt vzácného reliktu doby ledové – kapradiny jelení jazyk (*Scolopendrium vulgare* či *S. Phyllitis*). Kupodivu ho zde nenalezl v 50. letech 19. století medik a pozdější otec farmakognozie, hranický rodák August Emil Vogl (1833–1909). Od té doby se o Propast nikdo blíže nezajímal. Zdálo se, že hloubkový problém je zcela vyřešen.

Pražský geograf Jaroslav Dosedla (1922–1970) se zabýval zkoumáním přírodních nádrží a zaujala ho i HP. V létě 1951 zmapoval Jezírko spuštěním 85 sond (dvoukilové olovnice), narýsoval izobáty a vytvořil plán dna. Usoudil, že tůň nemá pod skálou pokračování. Domníval se, že je v ní jen zadržovaná dešťová voda proplyněná kyslíčkem uhličitým. Finanční náklady na vyčerpání odhadl jako příliš vysoké a také zavrhl průzkum pomocí potápěčů, i když zkušenosti se speleopotápěním na území dnešní ČR byly již nejméně čtyřicetileté. Tehdy však byli u nás dostupní jen tzv. těžcí potápěči, používající neohrabané skafandry. První speleoponor v jeskyních Moravského krasu uskutečnil Günther Nouackh roku 1912. S těžkým skafandrem vídeňské firmy Westfalia se za c.k. Rakouska-Uherska odvážil probádat proslulou Býčí skálu. Exemplář jeho výzkumné zprávy je dochován opět ve Vědecké knihovně. Další četné ponory s obdobnou výstrojí

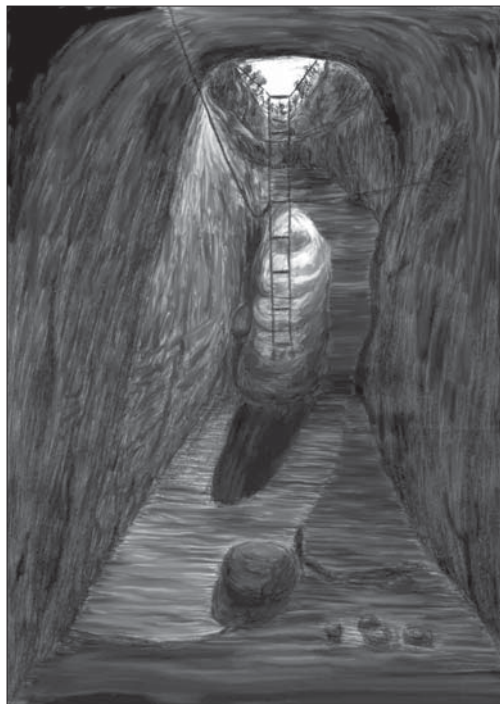
vykonali spolupracovníci Karla Absolona při výzkumu Punkevních jeskyní a Macochy – Josef Buršík a Karel *Tunál* Divíšek.

Teprve za 2. světové války oceánograf J. Y. Cousteau a E. Gagnan vynalezli nezávislý dýchací přístroj. Po válce se velmi rychle rozšířil mezi veřejnost. S rozvojem sportovního potápění v ČSR koncem 50. let se začali o HP zajímat tzv. lehcí potápěči.

První ponor v Propasti s dýchacím přístrojem provedl hranický motorový pilot, plachtař, ochotnický herec a potápěč-samouk Bohumír Kopecký (1945–2007). Jako učeň o letních prázdninách v srpnu 1961 s primitivním aparátem vlastní konstrukce dosáhl v Jezírku hloubky 6 metrů.

Duše z kopacího míče uzavřené do dvou plechových dóz od plynových masek tvořily regulátor tlaku a vzduch dodával pomocník na břehu dvěma spojenými automobilovými hustilkami.

O dva roky později se o HP začali zajímat organizovaní potápěči. První sestup vykonal roku 1963 člen opavského Svazarmu Jaromír Kostečka (–12,6 m). Po několika pokusech potápěčů z Opavy, Ostravy a Plzně se 18. 8. 1963 Jiřimu Pogodovi z Olomouce, Bohumilu Kvapilovi

Fraňo Travěnek: Pohled z hloubky 40 m dne 2. 3. 1985. Ponor 440. Modrá propiska.

a Václavu Šráčkovi podařilo sestoupit do hloubky –42 m, tj. překonat přes půl století tradovanou Šindelovu hloubku Jezírka –36 m. Postupně se potápěči dostávali hlouběji a hlouběji, jak znázorňuje svislý řez HP.

Kapalina vyplňující zatopené prostory HP není obyčejná voda, ale kyselka (2 200 mg CO₂/kg). Vlivem změn atmosférického tlaku, přítoku povrchových vod, kolísání hladiny Bečvy a nepravidelností výronů CO₂ se mění jeho množství rozpuštěné ve vodě. Tím kolísá viditelnost (dohlednost) od jednoho do šedesáti a více metrů. Běžná viditelnost je 10–15 m. Pohyb vody způsobený potápěči a vystupujícími vydechnutými bublinami

viditelnost dále podstatně snižuje, výzkumné ponory proto probíhají nejméně ve třítydenních intervalech, aby se Propast mohla stabilizovat.

Nezbytná odbočka k problematice potápění

S kyslíkem se můžeme nořit jen do –6 m. Hlouběji se O₂ stává toxickým, může přivodit až ztrátu vědomí a potápěč se může utopit. (Parciální tlak O₂ v dýchané směsi se musí pohybovat v rozmezí 16–160 kPa.)

Se vzduchem se můžeme bezpečně potápět maximálně do -40 m. Od -20 m začíná působit dusík (obsažený ve vzduchu 79 procenty), který má narkotický efekt podobný účinkům alkoholu. Lze jej srovnat s jednou sklenkou Martini na lačný žaludek na každých 10 m hloubky. Překročíme-li -80 m, můžeme upadnout až do bezvědomí. Říká se tomu dusíková narkóza, dusíkové opojení nebo hloubové opojení. (Tlak N_2 nesmí přesáhnout -400 kPa.)

Do větších hloubek se můžeme dostat jen s **umělou dýchací směsí**, v níž N_2 částečně nebo zcela nahradíme plynem bez narkotických efektů; nejčastěji jím bývá helium. Od -40 m až do -180 m se užívá směs O_2 -He (HELIOX) nebo levnější (helium je drahé) směs O_2 - N_2 -He (TRIMIX, případně HELIAR). Od hloubky -180 m se u potápěčů dýchajících HELIOX projevuje syndrom HPNS (High Pressure Nervous Syndrom – Nervový syndrom vysokého tlaku), způsobující mj. svalový třes, změny psychiky atd. Proto se do směsi musí přidat trochu dusíku, který tyto projevy tlumí. He přináší i další komplikace: rychlost sestupu se pod -180 m musí zpomalit na pouhých několik cm/min. a vysoká tepelná vodivost He způsobuje obrovské tepelné ztráty potápěče. Od vzduchu odlišná Poissonova konstanta také mění rychlost šíření zvuku ve směsi a lidská řeč se podobá kvákání kačera Donalda, ve větší hloubce je bez speciálních elektronických korektorů zcela nesrozumitelná a přechází v myší pískání. Jak už bylo řečeno, helium je velmi drahé. Ponor s ním přijde na několik tisíc Kč. Směsi s He se používají až do -500 m. V laboratorních podmínkách byly uskutečněny sestupy v barokomorách téměř do -800 m.

Dosažení větší hloubky s **helium** než cca -900 m brání hustota dýchací směsi, kterou potápěči přirovnávají k dýchání sirupu. Hlouběji nastane situace, kdy potápěč ještě zcela nevydechl, ale už se potřebuje znovu nadechnout. Byly proto provedeny pokusy nahradit He nejlehčím plynem – vodíkem. U něj leží teoretická hranice z hlediska hustoty dýchací směsi v hloubce $-1\ 500$ m. Výbuchu směsi H_2 - O_2 (HYDROX) je zabráněno přítomností podkritického procenta O_2 , což jsou 4 %.

Pokud bychom chtěli ještě hlouběji, musely by se **plíce zaplavit** speciálním roztokem, který by se sytil O_2 mimo tělo. První zkoušky již byly vykonány na zvířatech a dobrovolnících – pro jistotu ovšem jen s jednou zaplavenou plicí, druhá byla „zašpuntována“ na úrovni průdušnice. Pak by byla hloubka ponoru omezena pouze zvýšenou dráždivostí buněk, která nastává podle laboratorních pokusů (vojáci) teprve při tlaku 20 MPa (asi 200 atmosfér), tj. přibližně v hloubce 2 kilometry. Výzkum na tomto poli je však zatím stále ještě v plenkách.

Jak již víme, tekutina v HP je kyselka. Žádný výdechový ventil v dýchací automatice nefunguje naprosto dokonale, dochází proto k přidechnutí uvolněného CO_2 . Další cesty průniku CO_2 do dýchacího systému vedou netěsnostmi, špatně sedící potápěčskou maskou a navíc CO_2 prostupuje do těla potápěče pokožkou průměrnou rychlostí 30 ml/m²/minutu (pozor na mokrý oblek). V Jezírku běžně dosahuje nedýchatelná vrstva nad hladinou mocnosti až půl metru a v extrémních případech (když je hodně potápěčů ve vodě) i 1,5 metru.

Výzkum sondami (olovnicí) a ponorkou

V -88 m byli Brenza a Hanny (viz řez HP) při dýchání vzduchu tak postiženi N_2 opojením,

že téměř nic ze svého okolí nevnímali. Proto se Jiří Pogoda rozhodl další průzkum směrem dolů provádět sondami (olovnicemi), spouštěnými z hloubky téměř –50 m ze Zubatice. Už roku 1965 Výzkumná speleologická skupina Vlastivědného ústavu v Olomouci ve spolupráci s potápěčským klubem Svazarmu n. p. Moravské železářny Olomouc pod Pogodovým vedením určila průměrnou nadmořskou výšku hladiny Jezírka 245,5 m (kolísá o více než metr), při které má tvar deformovaného kosočtverce: delší osa JV–SZ měří 36 m, kratší, k ní kolmá 18 m a hladina zaujímá plochu 445 m². Celkem 118 sondami, doprovázenými potápěčem, přesně zmapovali dno Jezírka a nakreslili bathymetrický plánec, pak následovalo mapování SZ kanálu a Zubatice. Teprve potom se pustili do hloubkových sond.

Dne 19. 7. 1974 vymotali potápěči pod Pogodovým vedením olovnicí do –136 m a 22. 9. 1974 spustili Jaromír Andrés, Antonín Moudrý a Jiří Zatloukal (opět vedení Pogodou) sondu do –175 m. Celkovou hloubkou –244,5 m se HP vyšvihla na 1. místo v ČSSR. Bádání však pokračovalo dále. Když to nešlo bez helia a výzkum sondami nestačoval, napadlo Pogodu postavit speciální ponorné plavidlo. Myšlenka ztroskotala na finanční nákladnosti projektu (předpoklad 300 tisíc Kčs, tj. asi 200 tehdejších průměrných měsíčních platů), neboť oficiální instituce výzkum nepodpořily. Stojí za zmínku, že potápěči byli odhodláni prodat své „rodinné stříbro“ – auta, chaty a chalupy, ovšem jejich manželky takové návrhy bez milosti smetly. Jiří Pogoda se kvůli tomu s kolegy potápěči nepohodl a z výzkumné skupiny odešel.

13. 4. 1980 tajně spustil Pogoda ze Zubatice sondu speciální konstrukce (kluzák s křídélky),

kteřá údajně dosáhla hloubky –260 m. Celková hloubka Propasti by tak byla –329,5 m. Dodneška se nepodařilo tento pokus zopakovat s podobným výsledkem.

První suchý prostor za sifonem Zubatice, hlubokým cca –50 m, na vrcholu komínovité Mokré rotundy (RM), objevil Miroslav Lukáš 2. 7. 1977. Později dostal jméno Nebe II.

Teprve 24. 6. 1978 se Lukáš a Andrés vynořili v prostoru Rotundas (Rotunda suchá, RS). Dne 2. 9. 1978 pak rozpoznal Fraňo Travěnc ve štíhlých kuzelech v RS gejzírové stalagmity, dosud známé v Hranickém krasu jen ze Zbrašovských aragonitových jeskyní. Byl to tehdy teprve čtvrtý nález tohoto druhu na světě. Dne 4. 11. 1978 objevili Lukáš a Travěnc suchou prostoru Nebe I opět s gejzírovými stalagmity.

Když v roce 1978 byla založena Česká speleologická společnost, dobrovolné sdružení amatérských jeskyňářů, vznikla 22. 12. 1978 základní organizace ZO 7-02 ČSS Hranický kras Olomouc, zabývající se potápěčským výzkumem Propasti až do dnešních dnů. Občasný nedostatek potápěčů řešila spoluprací se ZO 6-09 ČSS Labyrint Brno.

V letech 1979–80 probíhalo mapování nově objevených prostor v zatopených i suchých částech Rotundy a odběry vzorků vod speciálním odběrákem VÚGI z hladiny a z hloubek –30 m, –50 m a –175 m (cca 50 odběrů) pro n. p. Geotest Brno na žádost Státních lázní Teplice nad Bečvou.

Ponory s heliem

Ponor se vzduchem do –88 m byla nejzazší hloubka, při které Brenza a Hanny značně riskovali. Pokračovat níže bez použití helia by byl

nezodpovědný hazard. V září 1973 se v Olomouci pořádal kongres UIS (L'Union Internationale de Spéléologie), jehož součástí byl Tábor jeskynního potápění. Měl se ho zúčastnit profesor William Cate z USA s heliovými přístroji a hodlal najít dno HP. Vládnoucí komunistický režim mu však neumožnil vstup do ČSSR. Přesto se uskutečnil v HP první amatérský ponor s heliem ještě v éře socialismu. Dva Olomoučané Lubomír Benýšek a Fraňo *Sabbath* Travěnc 2. 5. 1981 použili umělou dýchací směs TRIMIX a po 7,5 minutách od zanoření dosáhli –110 m. Pobyt na dně trval pouhé půl minuty. Při výstupu museli absolvovat 7 dekozastávek, první v hloubce –24 m. Celková doba ponoru byla 2 hodiny a 8 minut.

Dne 23. 4. 1989 Milan Slezák objevil z Mokré rotundy nový suchý prostor, který byl nazván Monika. 24. 4. 1992 sestoupil Belgičan Michel Pauwels s dýchací směsí TRIMIX do hloubky –134 m a o rok později 25. 7. 1993 dokonce do hloubky –155 m.

V roce 1995 byl navázán kontakt s Belgičanem Carlem von Basel, který financoval spuštění dálkově řízeného robota R.O.V. Hyball. Byl vybaven videokamerou a sonarem. Při prvním sestupu 18. 9. 1995 dosáhl –180 m. Po vyřešení problémů s hustotou vody (slaná × sladká) sestoupil až do –205 m. Bohužel se zde koaxiální kabel zapletl do kmene, který visel v labilní poloze. Po složitém manévrování se britskému pilotovi Collinu Riedsovi podařilo vymotat, při výstupu se však zašmodrchal do staré šňůry, kterou tam zanechal Pauwels roku 1993. Robot v ceně 3 milióny Kč uvázl mimo dosah potápěčů se vzduchem a nezbývalo než riskovat a vytáhnout ho za kabel ručně. V –58 metrech se zasekl definitivně. Na-

štěstí to už byla hloubka přijatelná pro vzduch a odtud ho druhý den Travěnc, Benýšek a Lukáš vynesli na denní světlo.

Sponzor se potíží zalekl, dále neriskoval a odjel. Přislíbil sice, že se v příštím roce vrátí a robota bude řídit on sám, to se však nestalo. Britský pilot, ač velmi zkušený (podílel se např. na záchranných pracích při potopení trajektu Estonia), řídil robota poprvé v jeskyních a přiznal se, že to byla zatím jeho nejnáročnější „jízda“.

Dne 25. 7. 1998 uskutečnili ponor s TRIMIXem David Skoumal (tehdejší předseda ZO 7-12 ČSS Freatic Ostrava) a opavský potápěč Marek Haša (ZO 6-23 ČSS Aragonit Olomouc). Dosáhli plánované hloubky –130 m a tím ustanovili nový český rekord.

Nejhlouběji se v HP dostal 19. 1. 2012 Krzysztof Starnawski. Sestoupil do –196 m s dvojitým CCR Hammerhead, téměř na samé známé dno. Do Hyballa mu chybělo 9 metrů, ovšem k nepotvrzené hloubce sondy z roku 1980 ještě celých 64 m. Ponor trval 6 hodin a 25 minut (z toho 45 minut strávil v hloubkách pod 100 m). Jeho světový rekord z volného moře z 2. 12. 2011 je však úžasných –283 m, takže můžeme brzy očekávat velké objevy.

Současný stav výzkumu

Hloubkové potápění s otevřeným okruhem (OC – Open Circuit) je drahé, neboť směs se vzácným heliem je po nádechu vydechována do okolí. Kubíky rozpínajícího se plynu navíc uvolňují sedimenty, čímž snižují dohlednost. Nepříjemná je i změt hadic či značná hmotnost výstroje (až 220 kg na osobu), což vše ohrožuje životy potápěčů. Řešením je použití přístrojů s uzavřeným dýchacím okruhem, tzv. rebreatherů

(v hantýrce „znovudech“; CCR – Close Circuit Rebreather). Zjednodušeně lze říct, že nádech je z vaku, ve kterém in situ elektronika dávkuje a mixuje vhodnou směs v závislosti na hloubce, resp. na okolním tlaku. Vydechnutá vzdušina nemizí mimo okruh, ale prochází chemickým pohlcovačem, který odstraní člověkem vytvářený CO₂ (odpadní produkt metabolismu) a zbylá čistá směs se vrací zpět do vaku, kde je doplněna o spotřebovaný O₂. Z CCR prakticky neunikají bubliny, má minimální spotřebu drahého helia a hmotnost se pohybuje do 35 kg. Jedinou vadou na kráse je zatím pořizovací cena – dosahuje 200 až 300 tisíc Kč.

První ponor s CCR fy AMBIENT PRESSURE DIVING Ltd. (model Inspiration) provedli 16. 11. 2001 potápěči Martin Trdla z Jablonce nad Nisou (ZO 5-01 ČSS Bozkov) a Petr Votava z Prahy. Učinili několik průniků do oblasti trhliny New York s cílem prolongovat známé prostory a navázat tak na objevy vykonané se vzduchem v 80. a 90. letech (např. Travěncův ponor z 2. 7. 1995 do vzdálenosti 38 m). Podařilo se jim v hloubkách –60 až –90 m proniknout dále asi o 50 metrů až pod Jezírko. Puklina se částečně uzavírá a ponory jsou náročné. V prostorách úzkých jeden metr, avšak vysokých, se voda i při použití CCR silně kalí, neboť při výstupu rozpínající se plyn uniká pojistným ventilem a strhává sedimenty ze stěn a stropu a viditelnost se skokově mění z křišťálu na absolutní nulu. Při panenských penetracích dokonce bubliny občas uvolní zaklíněné balvany a shodí odlupující se kamenné plotny.

Trhlina New York je velmi perspektivní – je částí Centrální spáry, na níž vznikla HP. Jako všechny pukliny v Hranickém krasu má směr

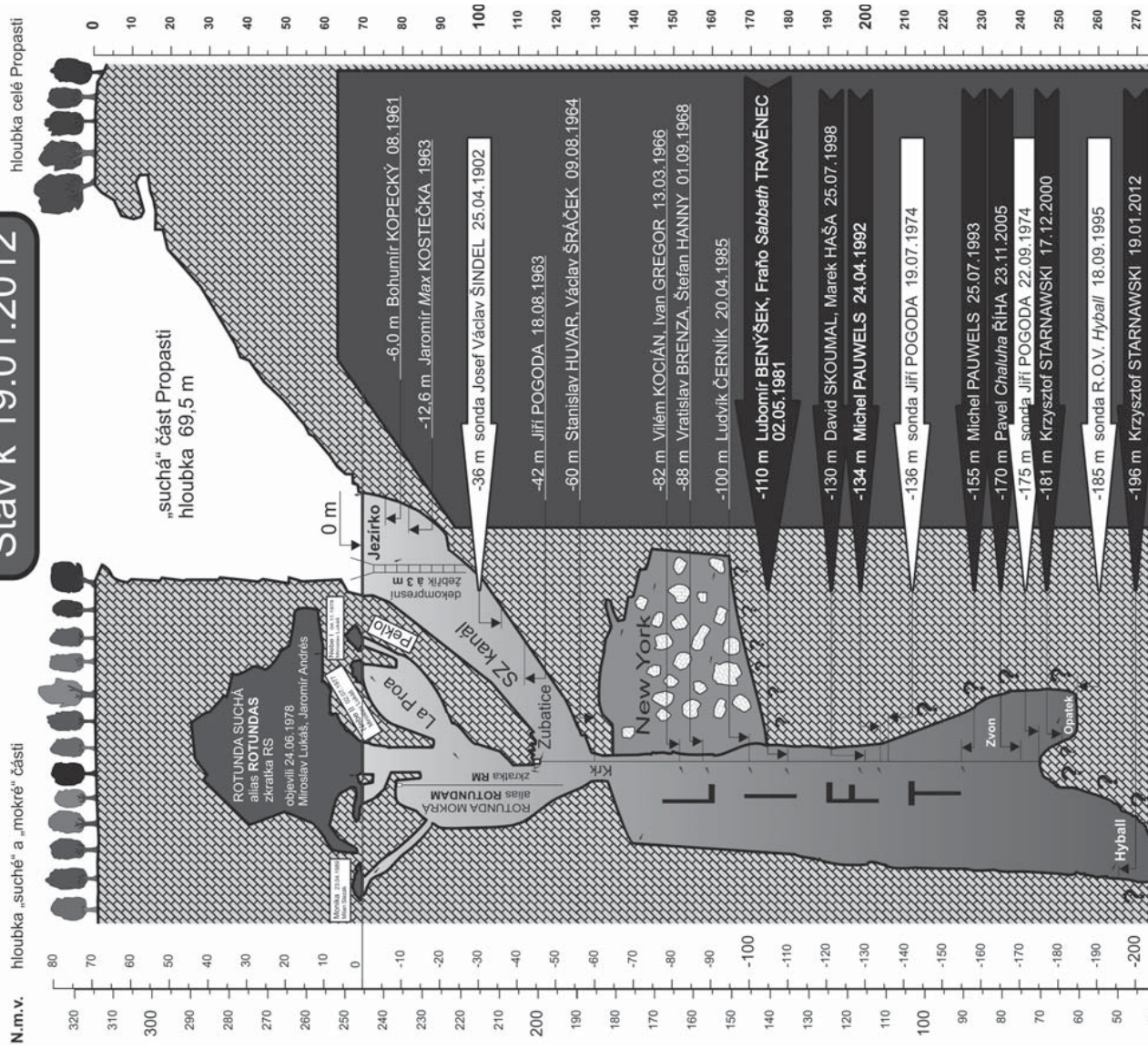
JV–SZ. Na JV míří přes závrtý Arcibo a Pupek k opuštěnému lomu Na Kučách (motorest Vápenka) se zatopenými jeskyněmi: Jeskyně v lomu Na Kučách, U Mikulíka, Na hraně, Bahnitá (viz letecké foto) a ztracenými Černotínskými jeskyněmi.

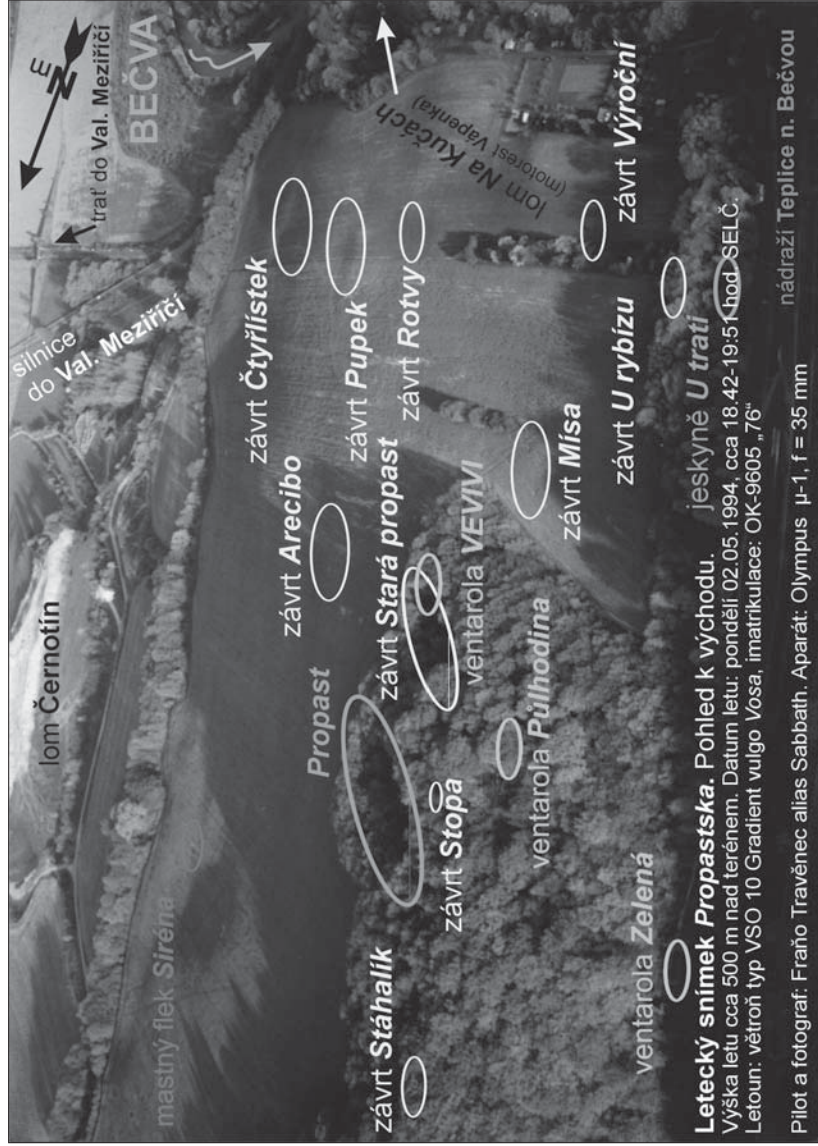
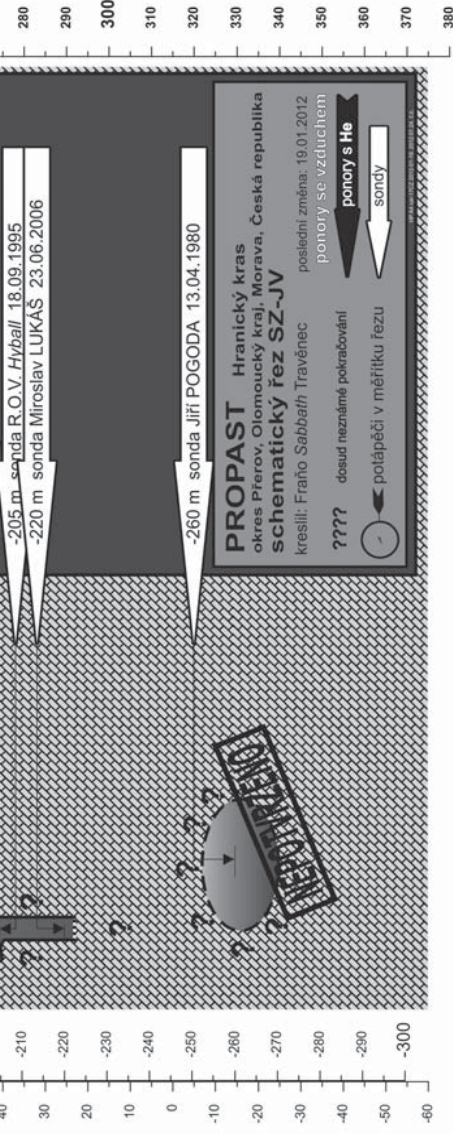
Dne 27. 4. 2002 objevili Trdla a Votava nové prostory nazvané Céziv v hloubce –114 m. Bohužel však byli oba postiženi dekompresní nemocí a museli se podrobit léčení v dekompresní komoře.

Hlavní báňská záchranná stanice, a. s. Ostrava se pokusila zmapovat New York a Céziv pomocí robota R.O.V. fy Benthos, Minirover Colombo Mk II. Jeho maximální operační hloubka –150 m byla dána délkou kabelu. 31. 8. 2003 se průnik zdařil a Colombo v Liftu dosáhl hloubky –142 m. Z celé mise byl pořízen mnohahodinový záznam, který usnadňuje průzkumníkům plánování a vytvoření si představy o tom, co je dole čeká. Akce byla velmi úspěšná díky profesionálnímu řízení robota pilotem Martinem Strnadem.

V hloubkovém potápění nastal útlum, ale už roku 2004 se objevil Pavel Říha z Prahy s SCR (Semi Closed Rebreather – polouzavřený rebreather), který je jednodušší než mnohdy přetechnizované a zatím ne zcela spolehlivé CCR. Provedl s HALCYON RB 80 celou řadu ponorů přes –100 m a vždy přítom mapoval. Sérii završil 23. 11. 2005 sestupem do **–170 m, čímž ustanovil nový rekord České republiky**. V nejnižší části ponoru viděl pod sebou mírně svažující se dno a v jeho SZ části za Kopytem opět mizící v temné hlubině. Pro usnadnění mapování bylo rozhodnuto instalovat pomocnou osu Liftu v hloubce –70 m. Při ponoru s CCR dne 23. 6. 2006 Miroslav Lukáš, Jan Žilina

Stav k 19.01.2012

a Petr Stejskal odtud spustili 150 m šňůry, aniž by si olovnice sedla na dno. **Voda tak dosáhla prokazatelné hloubky –220 m, což spolu se suchou částí činí celkovou hloubku Propasti 289,5 m.**

Nehody a tragédie

Přes veškerou pečlivost věnovanou plánování akcí jsme se za půlstoletí nevyhnuli nehodám. Kromě ztráty vodící šňůry, omylech v orientaci, otravy CO₂, pádu kamení a stromů, drobných i vážných dekompresních příhod (v posledních letech hlavně při ponorech s He), nastal i jeden ne zcela objasněný fatální případ. Dne 8. 8. 1981 nešťastnou náhodou zahynul někde pod Zubaticí olomoucký potápěč Antonín Ševčík ve věku 26 let (nar. 10. 3. 1955 Olomouc). Na JV konci severní stěny, těsně pod ohlubi HP, spočívá jeho mramorová pamětní deska.

Výhled průzkumu a dekompresní stan

Hloubkové potápění s otevřeným okruhem je překonané a bez CCR či SCR není možné výzkum posunout dále. Miroslav Lukáš ve své firmě LOLA již zhotovil několik CCR: elektronické komponenty nakoupil ze zahraničí a mechanické části si vyrobil. Výrazně tím snížil náklady, přesto však cena špičkového vybavení pro jednotlivce zůstává v řádu statisíců.

Kvalitativní skok nastal roku 2007, kdy byl speleoalpinistickým způsobem spuštěn z Můstku sebevrahu dekompresní stan hmotnosti 270 kg a výšky 2,2 m. Plastový válec o průměru 2 m je zpevněn nerezovou konstrukcí. Mezi pláštěm a podestou zeje 70 cm mezera, umožňující vplutí vystrojeného potápěče do bubliny objemu 4,7 m³. Vnitřní hladina se nachází v hloubce –10 m. Tah 45 kN (laicky:

cca 4,5 tuny), vyvolaný vztlakem dekompresního stanu, je rozložen do řetězů a táhel, ukotvených do Severního pilíře a k bočním stěnám Jezírka pod Pecným záhřebem. Dekompresní stan v prvé řadě zkracuje dekomprese tím, že je možné na suchu použít vyšší parciální tlak O₂. Dále se zvedl tepelný komfort, ulehčila se konzumace nápojů a potravy a případně je snazší i zvracení při náhlé nevolnosti – typické pro hluboké ponory s heliem. S tím souvisí možnost průběžně sledovat zdravotní stav aquanauta a jeho nepřetržité monitorování průmyslovou televizí. Plynné prostředí zlepšilo komunikaci s podpůrným týmem, neboť může být vedena verbálně a ne jen posuňky či písemně jako doposud. Možnost pohodlně se uvelebit na prycně a ne hodiny a hodiny poplavávat nebo strnule viset na dekožebříku a taktéž možnost si něco přečíst, či se jen zbavit nepříjemného tlaku masky na obličej, je značným přínosem pro psychiku.

Pobyt v dekompresním stanu s sebou nese i velké nebezpečí. Bublina v dekompresním stanu je stále nasycena smrtelnou koncentrací CO₂, který se uvolňuje z kyselky. Před použitím je nutné celý prostor řádně propláchnout tlakovým vzduchem, dodaným hadicí z kompresoru. Vypuštění pár stage lahví (lahve s kyslíkem na dekompresi, nebo s různými předem namíchanými směsmi pro různé hloubky. Potápěč je má upevněny ne na zádech, ale pomocí karabinek na hrdle a přicvaklé k postroji potápěče.) koncentraci CO₂ sníží jen zcela zanedbatelně!

Zajímavosti na závěr

Poněkud ve stínu hloubkových sestupů probíhá důkladné přemapování známých prostor jak mělčích pod vodou (do –50 m), tak na suchu

(Rotunda Suchá, Nebe, Monika), pro zhotovení třídimenziálního modelu Hranické propasti. Biolog Marcel Kosina značně postoupil ve zkoumání biofilmů, což jsou zvláštní rosolovité útvary, potápěči nazývané „soplíky“, žijící v extrémních podmínkách kyselky. Byly objeveny autorem v HP již v roce 1977, ale dosud si s nimi vědci nevěděli rady.

Potápěči pomáhají chiropterologovi Zdeňkovi Řehákovi z Masarykovy univerzity Brno, neboť v Rotundě Suché byla objevena jediná letní jeskynní kolonie netopýrů v ČR. Bylo v ní napočítáno cca 600 gravidních samic netopýra velkého (*Myotis myotis*), což s mláďaty později tvoří osídlení až o tisíci jedincích (nejpočetnější kolonii ze severního výskytu: západní Slovensko, Polsko). V HP a okolí se vyskytuje celkem 16 druhů netopýrů, z toho novinkou pro ČR je létavec stěhovavý (*Miniopterus schreibersii*), odchycený v HP v dubnu 2011.

Dále potápěči kladou pro entomologa Romana Mlejnků z AOPK Praha v Rotundě Suché pastičky na odchyt jeskynní fauny. Kromě běžných troglobiontů zde byl objeven nový druh drabčička pro ČR: *Atheta (Mycota) spelaea* (Erichson, 1839). S geologem Milanem Geršlem pokračují na doladění nové teorie vzniku raftových (dřívě gejzírových) stalagmitů.

V neposlední řadě potápěči průběžně uklízí a v letech 2004–6 bylo Jezírko vyčištěno od odpadků naházených nezodpovědnými turisty z ohlubně (PET láhve, skleněné láhve, krabičky od cigaret, plastové pytlíky apod.) a byly zlikvidovány pozůstatky potápěčské činnosti předešlých generací.

Vodní hladina v Hranické propasti rarušená potápěním

Pokračování bádání by nebylo možné bez sponzorské podpory: ZAPA beton a.s. a CEMENT Hranice a.s., které od roku 2007 přispívají nemalou finanční částkou na obnovu vstrojení (dekompresní stan, plošiny, lana, šňůry), ale i montérky apod., za což je potřeba vyslovit jim dík!

Hranická propast je má trvalá láska. Vcházím do ní od 8. 5. 1976 a udělal jsem až do dnešních dnů celkem 439 Kroků do prázdna.

*Fraňo Travěnc alias Sabbath (1954), držitel nejvyššího stupně potápěčského vzdělání CMAS P***, je instruktorem CMAS I***, Zkušeným jeskynním potápěčem České speleologické společnosti a Instruktorem jeskynního potápění ČSS. Od poloviny 70. let se intenzivně zabývá výzkumem Hranického krasu.*

Sám v kruté době

Osud člověka ve svědectví dvou rukopisů Vědecké knihovny v Olomouci

Libuše Hrabová

Kdyby se byl někdy našel deník hejtmana polních vojsk z Žižkova tažení na Moravu nebo zápisky velitele žoldnéřů krále Zikmunda z té doby, vzbudil by jistě takový dokument pozornost a rozruch, byl by zveřejněn, vydán a komentován jako unikátní pramen k velkým událostem 15. století. V rukopisných knihách Vědecké knihovny v Olomouci, jež mají signatury M I 10 a M I 302, je uloženo autentické svědectví z konce třicátých let onoho století, které však dosud pozornost nezbudilo. Je pravda, že si těchto zápisů historikové a znalci rukopisů již dávno povšimli, jejich zájem se však soustředil jen na svědectví o události, která je v příloze a přípiscích v rukopise M I 10 doložena. Nepokládali však tam zaznamenané zprávy o dobytí Litovle Pardusem z Horky roku 1437 za příliš důležité, protože už byly známy ze Starých letopisů českých. Význam přípisků v uvedených rukopisech však není jen v téměř bezprostřední dokumentaci události, nýbrž spíše v tom, že jsou osobní výpovědi, autentickým svědectvím o osudu a pocitech jednoho osamělého lidského srdce uprostřed kruté doby.

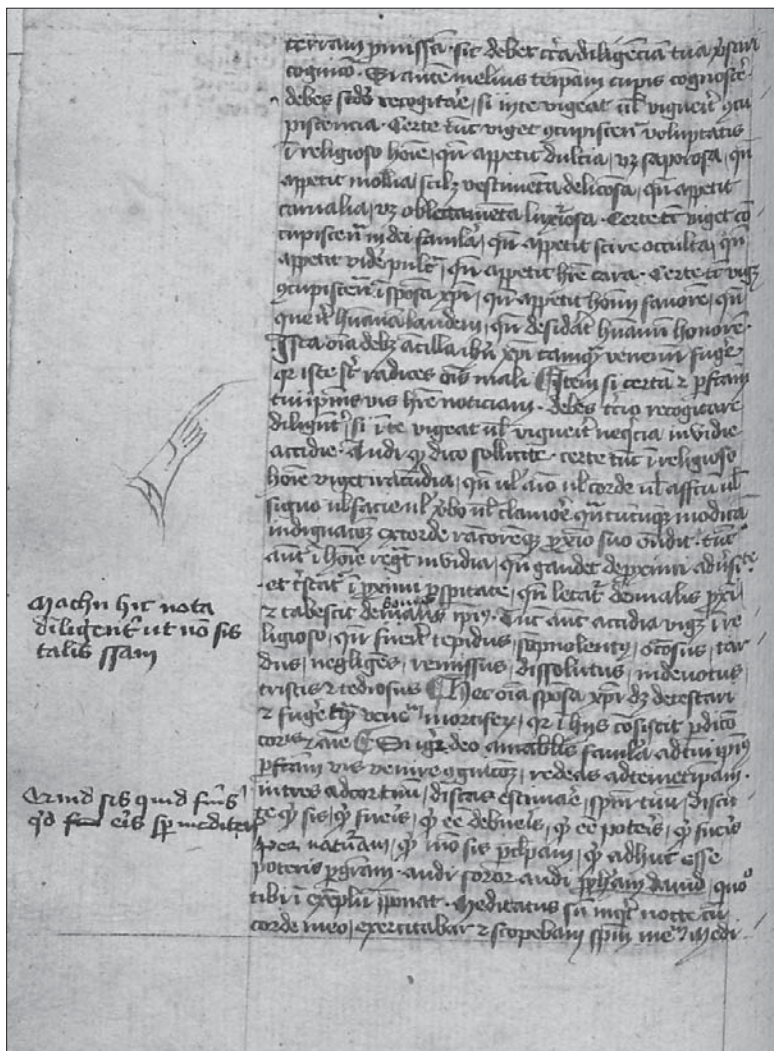
Na konci třicátých let 15. století doznával veliký zápas o boží zákon a o moc v českém království. Válečné konflikty však neskončily. Po bitvě u Lipan v roce 1434 a smrti císaře Zikmunda Lucemburského 1437 se snažil Zikmundův zeť Albrecht Habsburský vyhubit husitství na Moravě silou svých žoldnéřských oddílů. Tažení

husitských „vojsk polem pracujících“ se měnila na kořistnické útoky bývalých hejtmanů s jejich ozbrojenými skupinami na města a hrady, ať už patřily komukoliv. Touto krutou dobou procházely téměř po deset let zákruhy cesty osamělého muže mezi Prostějovem, Litovlí a Šternberkem, kde pak vepsal svědectví o tom, co prožíval, do přípisků v uvedených knihách.

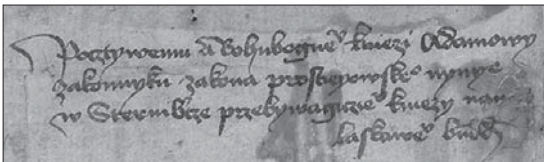
V obou zmíněných svazcích v olomoucké vědecké knihovně najdeme dílo, které nemá žádnou spojitost s Moravou patnáctého století. Ve svazku se signaturou M I 302 se nachází latinský text díla dominikánského kazatele z 14. století Gerharda z Lutychu (latinsky nazývaného Gerardus Leodiensis) *De preparatione cordis*, které je jakousi učebnicí křesťanské morálky (rukopis A). V druhé knize je český překlad tohoto díla s názvem *O přípravování srdce* (rukopis B). Autor díla je v obou rukopisech uváděn mylně jako Hugo, správný název traktátu je *De custodia cordis*. Písař české verze a poloviny verze latinské byl podle písma také autorem přípisků k textu a na přideštích. S největší pravděpodobností dílo také přeložil. Většinu přípisků u českého textu tvoří totiž latinské znění příslušného místa, podle kterého překladatel místo někdy opravuje, někdy ponechává jako správně přeložené. Na přideštitě si zaznamenává překlad obtížných slov, např. *complantavit*–*potlaczył*, *subripuit*–*pochitil*, *iduneus* *id est alienigena* – *czyzozemec* apod.

K autorství se hlásí připsaně na konci českého překladu: „Explicit Hugo de preparatione cordis. Finitus per dominum Mathiaz de Prostan. Anno Domini Myllesimo CCCC°XXXVIII° feria quarta in vigilia Ambrosi ante Palmas (Končí Hugo O přípravě srdce. Ukončeno panem Matyášem z Prostějova Léta Páně 1438, 4. dubna)“. Druhý příspěvek říká: „Hec Mach z Hnogycz, domine Generose Elyzabeth de Sterberch existens capellanus in castro super dicto. (To [zhotovil] Mach z Hnojic, nyní kaplan urozené paní Elišky ze Šternberka na uvedeném hradě.)“

Jména Mach z Hnojic a Matyáš či Matěj z Prostějova označovala stejnou osobu, protože jinde v rukopise se nazývá i Mach z Prostějova. Jméno Matěj nebo Matyáš se v 15. století obvykle zkracovalo jako Mach. Hnojice byly asi Machovo rodné místo. Ovšem je také možné, že „z Hnojic“ znamenalo jeho příjmení, tedy přídomek šlechtického rodu. I když byly Hnojice poddanskou vsí, která patřila ke šternberskému panství mocného rodu pánů z Kravař, nevyklučuje se tím, že tam mohl být i svobodný statek

Latinský text díla Gerharda z Lutychu s česko-latinskými příspěvky Macha z Hnojic.

Adresa dopisu Purkmistra města Litovle knězi Adamovi.

malého šlechtice, který byl ve službách vlastníků panství. Na urozený původ ukazuje i to, že se nazval „dominus Mathiaz“, tedy „pan Matyáš“.

Proč se nazýval také „z Prostějova“, vysvětluje adresa na dopise vloženém do rukopisu B, který se tam po staletí uchoval tak, jak jej tam Mach vložil. Dopis nebyl určen jemu, nýbrž byl poslán purkmistrem města Litovle knězi Adamovi, ale Mach k němu připsal vysvětlení, proč jej uchoval a jakou měl pro něho důležitost. I když byl dopis psán česky, přípisek je latinský a říká: „Léta Páně 1437 Litovel byla dobyta Pardusem na den Dušiček [2.11.] a potom dobyta Olomouckými a v tom roce byli přijati na Šternberk do hradu paní Alžběty Mach sám s Adamem ve středu na den svatě Barbory [4. 12.] a téhož dne bylo pověšeno 48 v Olomouci.“ Adam a Mach tedy za Pardusova útoku z Litovle uprchli a měsíc se někde skrývali mezi Litovlí a Šternberkem, než se odvážili žádat o úkryt na hradě. Machův společník tam však dlouho nezůstal. Už během prosince přišel uvedený dopis, adresovaný „Poctivému a bohubilému knězi Adamovi, zákoníku zákona (řeholníku řádu) prostějovského, nyní v Šternberce přebývajícimu, knězi nám laskavému.“

Adresa ukazuje jasně, že Adam a zřejmě i Mach byli kněží řádu augustiniánů-kanovníků

z konviktu, který v Prostějově založil 1391 Petr z Kravař. Pospolitě žijící skupina dvanácti kněží byla v roce 1430 rozehnána a jejich majetky zabaveny. Augustiniáni odešli většinou do Olomouce, ale dva z nich působili zřejmě v Litovli. Co bylo důvodem rozpadu pospolitosti kanovníků, nevíme, mohly to být jak problémy s obživou, tak i názorové rozpory.

V uvedeném dopise žádal snažně purkmistr s radou města Litovle za podpory všech obyvatel města kněze Adama, aby se vrátil do Litovle „pro veliké sůzenie a tudíž nedostatky, kteréž se u nás nyní dějí v božej službě, a zvláště dle toho velebného a svatého času [vánoc], kterýž bude [..]že na to ráčš pomysliti, abys s námi byl.“ Adam zřejmě do Litovle odešel. Mach od té chvíle zůstal na hradě sám, jen se svými vzpomínkami na pronásledování a hrůzné události v listopadu a prosinci 1437. Ale „veliké sůzenie“ pro něho ještě neskončilo. Kořistnické nájezdy ozbrojených skupin zasáhly i Šternberk. Na konci rukopisu českého překladu Mach latinsky připsal: „Také Tunkl [z Brníčka] bez opovědi, lstivě a věrolomně na den [svatého] Václava mučedníka vyplenil celé město Šternberk a mnohé škody způsobil celému kraji. A bylo pondělí na den Václava a byl jsem při tom (me presente). To [zaznamenal] Mach léta Páně etc. XXXIX° [1439].“

Po všech zvratech osudu, o nichž psal – zřejmě až dodatečně – věcným a vyrovnaným způsobem, zůstal Machovi trvalý pocit ohrožení a osamělosti. Jednoznačně to dokládají dva z přípisů na okrajích textu traktátu. V rukopise A píše latinsko-česky: „Machu, hic nota diligenter, ut non sis talis ssam! (Machu, to si pečlivě zaznamenej, abys nebyl tak sám)“ a v rukopise B k větě v textu

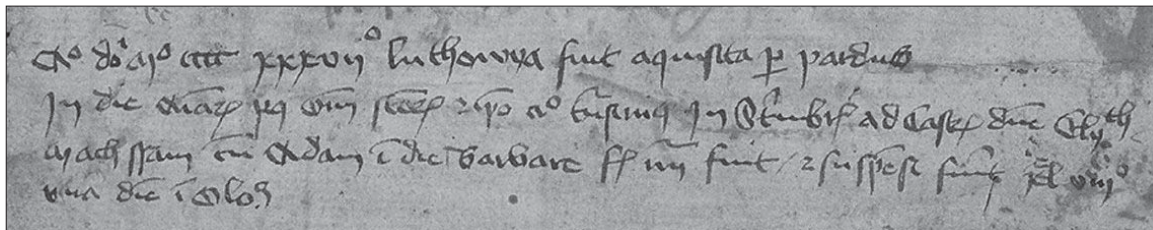
„Ostřichaj srdce jako hradu obleženého“ připisuje na okraji: „Hec Machu non bonum. (To, Machu, není dobré.) Šturmovali k hradu na kolesach.“

Tyto odezvy událostí byly asi psány později než stejnou rukou psané nesouvislé věty a citáty ze Starého zákona na přídeštlí rukopisu B, které svědčí o hlubokém rozrušení mysli a temné perspektivě, kterou viděl Mach před sebou: „Milý Machu, quo ibis? Leo in via et lupus in foribus. Ssam. (Milý Machu, kam jdeš? Lev je na cestě a vlk na náměstích. Sám.) Bodaj dobrze, Machu! Loquela sit in veteratoritate, taciturnitas in iocunditate. Sile, Machu! (Bodej dobře, Machu! Žvanivost patří k prohanosti, mlčenlivost patří k pohodě. Mlč, Machu!) Erimus biothanati. Bis ssam. Nechwatej! Mors in olla, mors in olla, vir dei! (Budeme živomrtví. Dvakrát sám. Nespěchej! Smrt v hrnci, smrt v hrnci, muži boží!).“

K těmto výkřikům je snad třeba několik poznámek. Především slovo biothanati je řecké s latinskou koncovkou a ukazuje, že Mach znal nejen latinu, ale do jisté míry i řečtinu. Poslední věta pak je citát z Druhé knihy královské Starého zákona – smrt v hrnci tam označuje jedovaté hlízy, které lidé jedli z hladu. Není vyloučeno, že se

pro Macha spojil latinský výraz olla (nádoba, hrnec) s řeckým τα όλα, tj. vše, všechno, tedy „Smrt ve všem“. Jen z náznaků je se možno dohadovat, že v české větě „Bodej dobře, Machu!“ zní odezva situace v Litovli nebo ve Šternberku, kde se musel bránit a překročit tak meze, které mu byly jeho postavením dány. Říká si proto „Mlč, Machu!“?

Nad uvedenými výkřiky se na přídeštlí objevuje překvapující pasáž. Mezi jinými větami tam Mach píše: „Machu, iam regem habemus, sed sibi quo thono incipiemus? Ingressus Pilatus. (Machu, již máme krále, ale pro sebe v jakém tónu začneme? Nastoupil Pilát.)[...]Ssam kraly nebudess nass. [...] Vere kraly canticam lire tue non exaudiam. (Vpravdě, králi, píseň tvé lyry nevyšlechnu.)“. Pokud jsou výše uvedené výkřiky a citáty z bible reakcí na Tunklův útok na Šternberk 28. září 1438, pak bylo by možno datovat pasáž nad nimi umístěnou do doby před touto událostí. V první polovině roku 1438 byl na Nový rok přijat a v červnu korunován za českého krále Albrecht Habsburský. Proč by však bývalý augustinián reagoval negativně na přijetí a korunovaci českého krále, když šlo o velmože, který jako moravský markrabě byl velmi bojovným vojevůdcem a tvrdým obhájcem

Připisek Machův na dopise knězi Adamovi, dokládající dobytí Litovle.

moci katolické církve? Snad právě pro jeho válečnou činnost se nechtěl Mach dát zlákat „písni jeho lry“. Mach nebyl stoupencem ani utrakvistické ani katolické strany. V přípiscích nikde není zmínka, která by naznačovala jeho vztah k některé z nich, ani sympatie, ani odsouzení. O dobytí Litovle i pověšení 48 zajatců v Olomouci referuje Mach jako o jedné kruté události. S tímto pohledem na svou dobu byl ovšem nutně „dvakrát sám“.

V „královských“ komentářích je ještě jedna u Macha zcela ojedinělá formulace: „Již máme krále[...] Sám, králi, nebudeš náš.“ Kdo je oním „my“ pro Macha, který jinak mluví jen za sebe a k sobě? Snad je možno hledat vysvětlení v tom, že nazývá toho, kdo nastoupil na trůn, Pilátem – podle Nového zákona byl Pilát představitelem římské moci v okupované Palestině, který vydal Ježíše na smrt. Mach zřejmě nebyl hluchý ke snahám odmítnout Albrechta jako „cizozemce“ a hledat krále mezi domácí šlechtou nebo v Polsku, což v té době – zatím neúspěšně – prosazovala skupina významných českých a moravských pánů.

Přípisky na okrajích listů v obou rukopisech byly zřejmě psány později než ty na předním předešlém. V průběhu let, kdy Mach neměl s kým promluvit než sám se sebou, se znovu a znovu vracel k překladu, prověřoval jej a korigoval. Opisovat a překládat latinskou

literaturu byl zřejmě úkol, k němuž se od mládí v prostějovském konventu školil. Uprostřed zvrátů osudu se mu tato činnost stala posláním, jež dávalo smysl jeho životu. Proto také pronesl knihy za tak těžkých okolností z Prostějova do Litovle a z Litovle na Šternberk. Kdo jiný by na útěku z dobývaného města bral s sebou knihy? K větě traktátu, která zní: „Mládec mladý vedle cesty své chodí, také když sestará, neodstupíť od nie.“ připisuje: „Sic ut (tak jako) Mach zlý.“

Traktátem Gerharda z Lutychu se zřejmě znovu a znovu zabýval, opravoval překlad a s autorem souhlasil i polemizoval. K větě „Slyšte tie lide málo rozkazovati a vizte tie mnoho a velké věci činiti“ si poznamenal „Sic Machu fac! (To Machu

B. Teplý: Ofélie (sádra, barva). Foto Libor Teplý

dělej!)“. Když nesouhlasí s tvrzením, že křesťan ve všem spravedlivý, jestliže „v jednom hříchu ostane, hříšníkem bude, jakoby od počátku hřešil“, připsuje „Non, Machu!“ Bolestně se ho dotýká místo, kde se traktát zabývá tresty a doporučuje: „Třetie treskanie má býti láska“. Mach připsuje „esse caritas – et ubi est, Machu? (má být láska – a kde je, Machu?)“. Jsou přípisky, v nichž napomíná sám sebe: „Septimus liber, Machu zlý, non plus. (Sedmá kniha, Machu zlý, ne víc.)“ nebo „Machu zlý, cogita! (Machu zlý, uvažuj!)“ či „Propria voluntas pessima pellis est, Machu sám.“ (Vlastní vůle je nejhorší kurva, Machu sám.)“. Zdá se však, že v kritice vlastní hříšnosti jeví jakýsi pobavený nadhled, který se projevuje i v oslovení Machu zlý, Machu sám. K pasáži o čistotě duše připojuje o své duši, že je „candida jako sopúšek sam (čistá jako komínek sám)“. Když najde v textu místo, které se mu jeví jako „optimum notabile (velmi dobré zaznamenat)“, přidává k tomu „sed sam obstat (ale sám je proti tomu)“. V rukopise A se nachází i tento povzdech: „Machu, abstine et bene vive! Ach! (Machu, buď strídmy a dobře žij! Ach!)“

Zdá se, že otrěsné zážitky ztrácely lety svou naléhavost a Mach se naučil vyrovnaně žít. Poslední – datovatelný – přípisek napsal po roce 1458, nejméně dvacet let po událostech z let 1437–38. Vztahuje se k větě: „Varujít se toho lidé pilně, aby se nepoddávali většímu v kterou službu nebo vďaj (závislost), aby toho potom od nich nechtěli jako práva mieti.“ A k tomu Mach připsal: „Sic noster rex Gyrzyk . (Tak náš král Jiřík)“. Jiří Poděbradský byl zvolen českým králem 2. března 1458 shodným rozhodnutím znepřátelených stran. Mach tak konečně našel svého krále.

Poznámka:

Svazky označené nyní signaturami M I 10 a M I 302 patří ke starému fondu rukopisů Vědecké knihovny v Olomouci. Svědčí o tom staré signatury i záznamy na kopiích ve starém katalogu rukopisů z počátku z 19. století. Kniha M I 10 obsahuje pouze český překlad díla Gerharda z Lutychu *De custodia cordis* psaný rukou Macha z Hnojic. Je svázána v dřevěných deskách potažených červenou kůží s jednoduchým tlačeným ornamentem. Na příděšti je rukou 16. stol. napsáno: „Ex libris fratris Ambrosii Pietruška ordinis minorum, conventus sancti Francisci anno 1589.“ Kniha M I 302 obsahuje latinský text díla Gerharda z Lutychu na foliu 1-72. Na foliu 1-38 je psán neznámou rukou, od folia 39 je psán Machem, stejně tak i další drobné texty až po folio 92. Pak následují krátké texty a výpisky jinou rukou, které však provází po stranách několik Machových přípisků. Tento soubor rukopisů je svázán do dřevěných desek potažených černou kůží, což jej jednoznačně určuje jako majetek olomouckých kartuziánů. Stejně je vázán i jiný soubor rukopisů, dnes označený signaturou M I 303. Tento soubor, jak ukazuje záznam, daroval olomouckým kartuziánům pan Jan ze Šternberka. Je pravděpodobné, že touto cestou se dostaly ze Šternberka do Olomouce i knihy Machovy. Z knihoven zrušených olomouckých klášterů pak přišly podle příkazu císaře Josefa II. do tehdejší olomoucké univerzitní knihovny.

Prof. PhDr. Libuše Hrabová, CSc. (1928), emeritní profesorka Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Historička středověkých dějin se zaměřením na střední Evropu.

Libri prohibiti – zakázané knihy v proměnách času

Jiří Glonek

Biblický původ

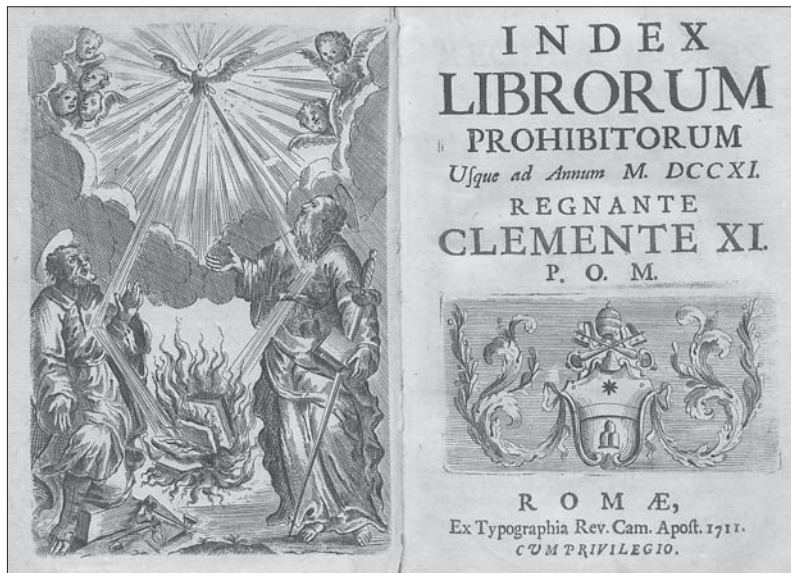
Knihy coby stěžejní nositelky lidského myšlení se již od prvopočátků své existence stávaly terčem nejrůznějších zásahů, které vycházely z předpokladu, že jejich obsah mnohdy podkopává ve společnosti zavedená konfesijní, mocenská či morální schémata. Můžeme konstatovat, že každá doba, včetně dneška, má své zakázané knihy. Ovšem konkrétní hlediska, vedoucí až k tomu, že se kniha ocitla takzvaně na indexu, se v průběhu věku logicky měnila.

Latinský výraz *LIBRI PROHIBITI*, do češtiny překládaný jako zakázané knihy, obecně označuje literární produkci šířenou i přes zákaz církevních a státních kruhů. Samotná historie zakázaných knih sahá hluboko do starověku, přičemž škála metod používaných proti zakázaným knihám a jejich autorům byla nesmírně pestrá. Nejznámější formou je zcela bezpochyby jejich pálení. Již v Matoušově evangeliu (5,29–30) se nachází pasáž o zřeknutí se všeho, co by mohlo člověka svádět ke hříchu a ohrožovat jeho spásu, což první křesťané aplikovali i na knihy. Jeden z dokladů se nachází např. v páté knize Nového zákona – v 19. kapitole Skutků apoštolů (verš 19), kde se v souvislosti s působením sv. Pavla hovoří o spálení obrovského množství knih „s marnými uměními“, což pozdější poznámka v Kralické bibli vysvětluje následovně: „...tj. s kouzly, hádáním z lín rukou, z tváří neb obličejů člověka, s planetářstvím, snů vykládáním a jinými pověrnými věcmi, což vše Pán Bůh přísně zapovídá.“

Index Librorum Prohibitorum (Řím 1741), mědiryt odkazující na biblickou pasáž o pálení knih (Nový zákon – Skutky apoštolů), VKOL sig. 20.486

Známé je spálení spisů sofisty Prótagoráse z Abdéry v roce 411 př. Kr. nebo pálení čínských klasických děl za císaře Ši-Hoang-Ti v roce 213 př. Kr. Očistnou sílu plamenů hojně využívali kupříkladu římscí císaři jako Augustus či Tiberius a mnoho dalších. Je zajímavé, že na výše zmíněné Skutky apoštolů odkazuje i Jan Amos Komenský, když doporučuje křesťanům, aby se zbavili knih pohanských mudrců (tj. řeckých a římských básníků a filozofů). Zde jasně vidíme, že dogmatická konfesijní hlediska svazovala i takovéto velikány humanismu.

Index Librorum Prohibitorum (Řím 1711), titulní list s frontispisem s námětem pálení knih, VKOL sig. 20.830

Libri prohibiti a křesťanská kultura

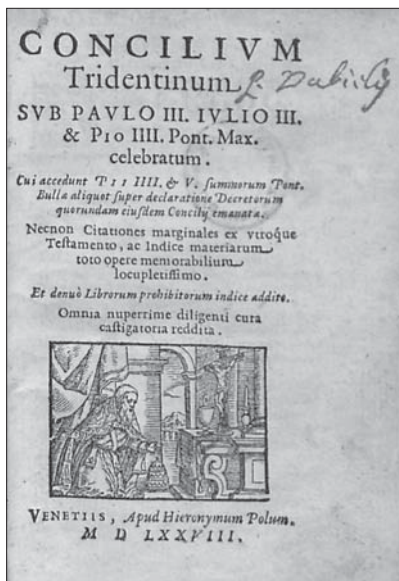
Existence tzv. zakázaných knih je především spjata s křesťanskou věroukou. Již první ekumenický koncil v Nikai roku 325 vyhlásil některé knihy za prohibita (viz ariánská hereze). Ostatně papežové a biskupové se zaštiťovali „svatou“ povinností a právem cenzurovat, zakazovat a likvidovat teologická, vědecká a literární díla, která by mohla ohrozit církev a celé náboženství (tedy společnost). Pozadu samozřejmě nezůstávala ani světská moc, u níž se krom náboženských otázek uplatňovala hlediska politická.

Vynález knihtisku v polovině 15. století byl pro všechny cenzory učiněnou pohromou, neboť tento „dábelství vynález“ zcela naboural dosavad-

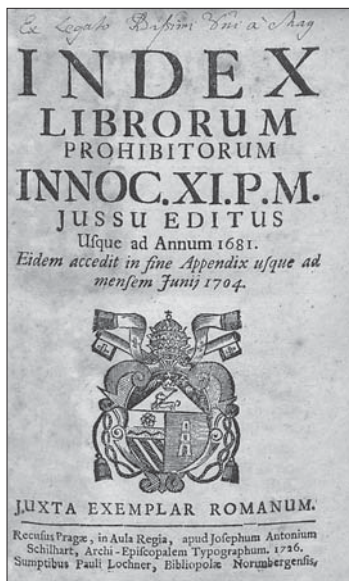
ní kontrolní mechanismy knižní produkce. Před Gutenbergovým vynálezem byly totiž knihy šířeny prakticky jen díky časově i finančně nákladnému opisování, čímž se zajišťoval jen malý počet kopií. Knihotisk znamenal revoluci, jelikož chrlil knihy v relativně velkém množství mezi širší vrstvy obyvatelstva, jehož kontrola představovala pro vládnoucí elity velké komplikace. Stal se nástrojem humanistů, protestantů a vědců, kteří takto šířili své myšlenky do světa. Církev na hrozbu šíření kacířských myšlenek reagovala např. zákazem cokoli tisknout bez předběžného schválení k tomu zmocněných inkvizitorů. Postih měl dopadnout nejen na ty, kdo kacířské knihy vydávali a prodávali, ale

i na ty, kdo je kupovali atd. V roce 1471 vyhlásil papež Sixtus IV. zavedení předběžné cenzury. Nespočet nařízení církevních a světských kruhů ovšem vždy zákonitě naráželo na reálné možnosti si tato opatření vynutit (viz např. tiskárny, které pod ochranou protestantské vrchnosti tiskly díla zakázaných autorů). Jelikož se původní nařízení papeže (1487) předkládat všechny rukopisy papežskému stolci logicky minulo účinkem, přistoupil Vatikán k postupné decentralizaci cenzurní moci, přičemž rozhodujícím byla ustanovení tridentního koncilu (viz dále). Cenzuru u nás nejprve

vykonávala pražská univerzita, později konzistoř a konečně od roku 1564 pražský arcibiskup, potažmo olomoucký biskup. Cenzura se dělila na předběžnou (cenzura rukopisů pro tiskaře) a dodatečnou (zejména cenzuru knižního zboží dovezeného z ciziny), která je vývojově starší a která byla nejvíce používána v období předbělohorském. Bylo by však mylné domnívat se, že cenzuru používala pouze církev nebo že byla její jedinou iniciátorkou. Zejména církev a stát v této věci vesměs úzce spolupracovali. Od 17. století hráli v cenzurní praxi hlavní roli jezuité.

Concilium Tridentinum (Benátky 1578), titulní list knihy, která informuje o ustanoveních tridentního koncilu a obsahuje i seznam zakázaných knih, VKOL sig. 5.639

Index Librorum Prohibitorum (Praha 1726), titulní list s vlastnickým připskem, VKOL sig. 20.854

Seznamy (indexy) zakázaných knih

Identifikaci zakázané literatury měly usnadňovat tištěné i psané seznamy. Za nejstarší je považován soupis kacířských spisů potvrzených papežem Inocencem I. roku 405. Různé katalogy zakázaných knih se začaly šířit výrazněji tiskem až od 20. let 16. století. Vyvrcholem všech předešlých snah týkajících se knižní cenzury bylo usnesení tridentního koncilu z roku 1564, jímž došlo k sestavení komise z prelátů a teologů, která měla jednak stanovit jasná a všeobecně platná pravidla pro vydávání a používání knih, jednak jejím úkolem bylo přepracovat a doplnit papežem o pět let dříve vydaný index zakázaných knih,

který se měl stát záštitou pro veškeré cenzurní zásahy. Tento následně mnohonásobně revidovaný tridentský index v podstatě platil až do 20. století.

Na sestavování indexů zakázaných knih a jeho aktualizování od roku 1571 až do roku 1917 dohlížela papežem sestavená komise *Congregatio pro Indice librorum prohibitorum*, která disponovala i soudní pravomocí. Komise se v roce zřízení skládala z 18 biskupů, v čele s pražským arcibiskupem Antonínem Brusem z Mohelnice. Brus se mnohdy v názoru na jednotlivé autory a spisy neshodoval s až příliš ortodoxními názory komise, kterou

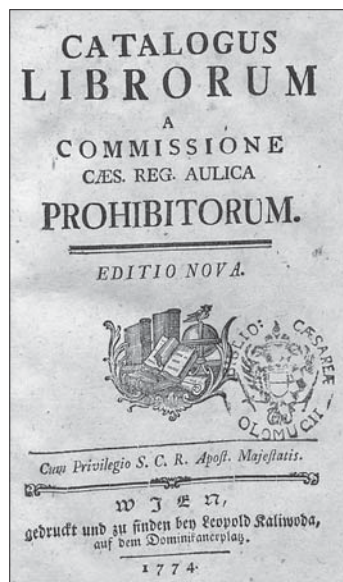
převážně tvořili Italové a Španělové. Tridentský seznam, vydávaný od 16. století v celé Evropě, se stal rovněž základem pro jednotlivá „národní“ vydání, která zohledňovala specifika daných zemí.

Zatímco redakce z roku 1564 obsahovala takřka 600 zakázaných autorů, římské vydání z roku 1930 již osmkrát více. Poslední index vyšel roku 1948 (dodatek k němu 1959) a roku 1966 byl Index oficiálně zrušen. Samozřejmě četba v něm uvedených děl byla i nadále hříchem, avšak čitateli již nehrozil žádný církevní trest.

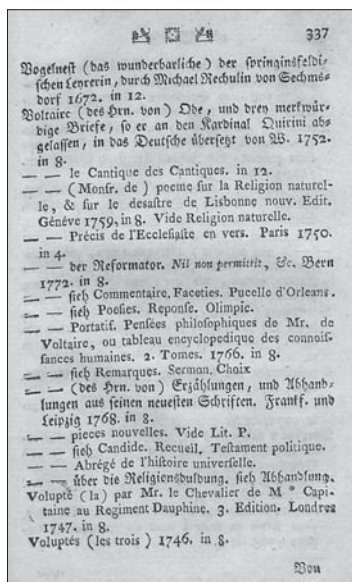
Římský index z roku 1564, který poprvé nesl obligátní označení *Index librorum prohibitorum*, doplňoval seznam deseti pravidel pro ediční politiku a četbu knih. Po nich následoval abecední výčet autorů a anonymních děl. Každé abecední písmeno se dělilo do tří skupin. První nejnebezpečnější tvořili autoři, jimž církev zakázala všechna díla (auctores primae classis). Druhou skupinou byli autoři, od nichž byla zakázána pouze některá díla, a konečně třetí skupinu tvořily anonymní publikace.

Pokračování v příštím čísle

Mgr. Jiří Glonek (1978), historik, pracuje ve Vědecké knihovně v Olomouci (oddělení historických fondů). Profesně se zajímá o dějiny knižní kultury, staré mapy, historii turistiky v Jeseníkách a problematiku německého obyvatelstva českých zemí.

Catalogus Librorum... Prohibitorum (Viedeň 1774), titulní list, VKOL sig. 20.825

Catalogus Librorum... Prohibitorum (Viedeň 1774), strana mj. s výčtem zakázaných děl Voltaira, VKOL sig. 20.825

Geoinformatika je všude kolem nás

Jaroslav Burian, Michal Vostrčil

Ačkoliv si to většina lidí neuvědomuje, setkáváme se s geoinformatikou a GIS (geografickými informačními systémy) prakticky každý den. Často nás mnohdy ani nenapadne, že tvorba většiny map probíhá pomocí programů GIS nebo že bez navigačních přístrojů si jednotky záchranného systému nedokážou představit svoje běžné fungování. Co vlastně geoinformatika a GIS je a proč vůbec došlo k jejich vzniku? A možná nevíte, že v Olomouci je už několik let možno geoinformatiku studovat.

Geoinformatika v Olomouci

Geoinformatiku jako vědní disciplínu je možné studovat na několika vysokých školách, mimo jiné také na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (Katedra geoinformatiky). Nabízeny jsou všechny stupně vysokoškolského vzdělávání, tedy bakalářské, magisterské a doktorské. Pracoviště se vedle výuky podílí na celé řadě vědeckovýzkumných projektů a velmi aktivně spolupracuje s Magistrátem města Olomouce a Krajským úřadem Olomouckého kraje. Na pracovišti tak vzniklo mnoho projektů a výstupů, se kterými se mohou setkat běžní občané prakticky denně.

Byla zde vytvořena celá řada atlasů (např. Atlas podnebí ČR, Atlas krajiny ČR, Atlas rozvoje mikroregionu Hranicko nebo Atlas voleb do Zastupitelstva Olomouckého kraje) a tematických map (Klimatické oblasti Česka nebo mapová publikace věnovaná historickému vývoji města Olomouce). Kromě mapových výstupů pracoviště

zpracovalo také celou řadu geoinformačních projektů. Zmínit lze například projekt on-line navigace města Olomouce nebo zpracování podkladů pro územní plány pro Krajský úřad Olomouckého kraje nebo realizaci výkresů územně plánovacích podkladů pro ORP-obec s rozšířenou působností Olomouc). Podrobné informace o všech aktivitách katedry je možné nalézt na webových stránkách www.geoinformatics.upol.cz

S ohledem na bouřlivý rozvoj geoinformatiky je velmi dobrým zdrojem informací internet. Z mnoha stovek oborových stránek, které se geoinformatice věnují, lze zmínit například odborný časopis GeoBusiness nebo informační web GIS-Portál.cz.

Geoinformační technologie

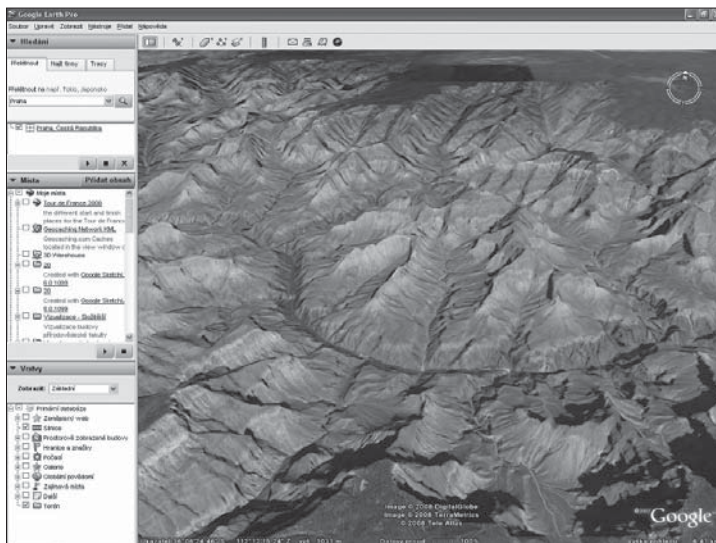
Geoinformatika zahrnuje široké spektrum dílčích oborů, které tvoří celý systém, nezbytný pro fungování celého „geoinformačního organismu“. Geoinformatiku je možné velmi jednoduše popsat jako geografii v počítačovém prostředí. Zabývá se problematikou prostorových analýz, navigačních systémů, dálkového průzkumu Země, geostatistiky, počítačové kartografie, modelování, prostorového plánování nebo databázemi či mapovými servery. Zahrnuje však mnoho příbuzných oborů, které se zabývají prostorovými objekty a možnostmi jejich analýz, modelování a vizualizace.

Jednou z hlavních technologií, kterou geoinformatika využívá, je GIS (geografický informační

systém). Ten slouží především k tvorbě, vstupu, úpravě, analýze a vizualizaci digitálních dat, která reprezentují reálný svět. Pomocí těchto procesů je pak možné v prostředí GIS například vytvářet nejrůznější mapy, modelovat riziko povodně, vyhledávat nejkratší cestu mezi dvěma městy nebo analyzovat spádové oblasti škol či supermarketů.

Nezbytnou součástí geoinformatiky, která se stará o ukládání dat, nazýváme obecně databázové systémy. Databázi můžeme popsat jako určitou skupinu informací, logicky uspořádaných, propojených v určitém vztahu, uložených v nějaké paměti. Poskytují ideální prostředí, ve kterém jsou data seřazena podle různých vlastností tak, aby se dala propojit s příslušným programem, který bude z databáze čerpat. Jako příklad si můžete představit např. jmenný katalog v knihovně. Podle logického uspořádání (v našem případě podle abecedy) snadno a rychle vyhledáme publikaci, o kterou máme zájem.

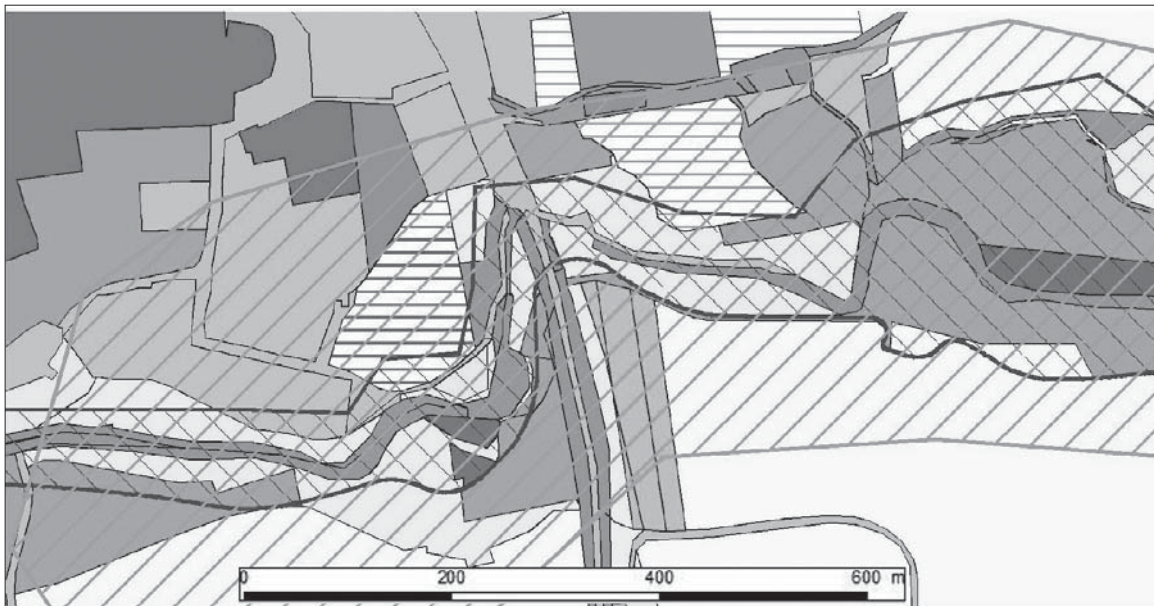
Další z technologií, které patří do geoinformatiky, je dálkový průzkum Země (DPZ). Je to vlastně získávání informací o čemkoli, co existuje na zemském povrchu, ať už je to proces (zácpa v centru Olomouce) nebo jednotlivý objekt (Petřínská rozhledna) bez využití přímého kontaktu. Jelikož je tento proces uskutečňován na dálku, využívá se při těchto průzkumech složitých přístrojů, které vyžadují náročnou finanční i technickou podporu. S jeho výstupy se dnes můžeme setkat v podobě ortofotomap na celé řadě webových

3D model terénu v prostředí aplikace Google Earth

portálů (např. Google Maps nebo Mapy.cz). Ortofotomapy však nachází uplatnění například při analýze zdravotního stavu vegetace, tvorbě topografických map nebo tvorbě 3D modelů terénu.

GPS (global positioning system) přístroj je dnes téměř samozřejmostí moderních automobilů. Začínají se ale objevovat systémy (inteligentní dopravní systémy), které dokáží vybrat, zarezervovat místo k parkování a řidiče k němu navést. Pokud bude vývoj v této oblasti pokračovat stejnými mílovými kroky jako doposud, možná se v poměrně dohledné době dočkáme, že automobil pojedě sám a pomocí GPS bude nejen parkovat a řídit, ale třeba také předjíždět nákladní automobily bezpečně podle změřené rychlosti protijedoucích vozidel. Kromě GPS, který spravují USA, se velmi

intenzivně pracuje na vybudování evropského navigačního systému GALILEO, který bude jakýmsi spoluhráčem i protihráčem a tedy konkurencí, která může snížit ceny a poskytnout širší nabídku.

Historický vývoj

Počátky geoinformatiky souvisí s historickým vývojem kartografie a geografie, sahají hluboko do Antiky, kdy se lidé mohli potkat s mapou či zeměpisnou sítí. Jelikož je GIS informační systém, byly pro jeho vznik nezbytné informační technologie, a proto je jeho vznik a hlavně rozvoj spjat s druhou polovinou 20. století.

Důležitý posun zaznamenaly hlavně technologie předcházející GISu za první světové války, v průběhu které se významná část financí začala

*Výsledek modelování hranic záplavových zón
v konfliktu s územním plánem*

investovat do vývoje nových technologií. Proběhl například rozvoj letecké fotografie, která prakticky položila základy dálkového průzkumu Země a fotogrammetrie. V druhé světové válce se tyto techniky dále rozvíjely a obecně se všechna vojenská činnost řídila přesným mapováním. Po zbytek 20. století se mapovací technologie rozvíjely zejména s nástupem počítačů a vypouštěním družicových systémů, které začaly umožňovat periodický vzdálený monitoring země sloužící například pro předpovědi počasí nebo analýzy klimatických změn. S nástupem globálních navigačních systémů (např. GPS) a masivním rozvojem mobilních

telefonů a navigačních přístrojů do automobilů se dnes geoinformatika dostává do další nové fáze svého bouřlivého vývoje.

Geografický informační systém (GIS)

Dnešní dobu si bez GISu téměř nedokážeme představit a možná si to ani neuvědomujeme. Když totiž spoléháme na informace o počasí, využíváme rozvodných sítí (voda, elektřina, plyn), jedeme autem s pomocí GPS přístroje nebo telefonujeme pomocí mobilních telekomunikačních technologií, vždy využíváme přímo nebo nepřímo služeb GISu.

Geografický informační systém si snadno přiblížíme, pokud si rozebereme význam jednotlivých slov tohoto spojení. Slovo **geografický** můžeme chápat jako polohově určený, nacházející se na nějakém místě. Můžeme tedy říci, že všechno, co se nachází někde v prostoru, je geografické a dá se tedy zmapovat. **Informační** znamená, že vychází z informačních technologií. Z toho vyplývá, že je důležité (a také velice výhodné), aby se s polohově určenými informacemi pracovalo právě ve spojení s počítačem. Slovo **systém** vyjadřuje soudržnost, propojenost a společné fungování s jasně definovanými vztahy. Polohově určené informace v podobě geografických dat musí být možné do celého systému vkládat, upravovat, měnit, aktualizovat, přetvářet, vytvářet nová data a sestavovat výstupy (obrazovka, tisk). K tomu všemu je zapotřebí člověka, který bude celý systém obsluhovat a řídit. Nejčastější odborné definice GISu obsahují právě tato zmíněná slova a GIS se tedy skládá nejen ze samotného programu (software), ale také z počítačů (hardware), geografických dat a jejich operátorů, tedy lidí.

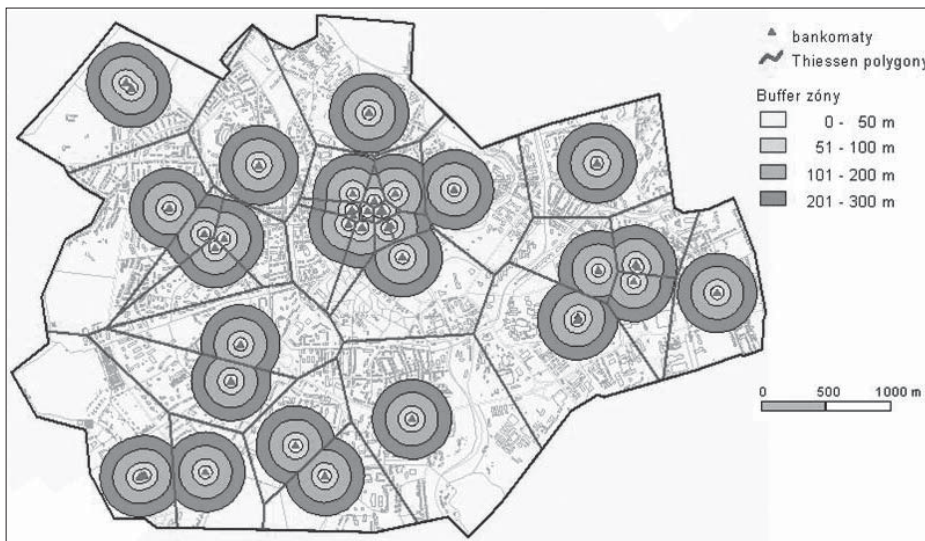
Prostorové analýzy

Prostorové analýzy v prostředí GIS představují rozsáhlý soubor přístupů, od tvorby kvalitního digitálního modelu reliéfu přes analýzy viditelnosti až k prostorovým modelováním a simulacím. Pro všechny druhy analýz je nutné používat prostorová data.

Běžně se v literatuře uvádí, že více než 80 % digitálních, ale i analogových dat je možné vztáhnout k nějakému prostoru nebo místu na zemském povrchu, které je možné přesně definovat pomocí souřadnic (např. občan má někde trvalé bydliště, dětská hřiště mají svoji polohu ve městě, kniha byla vytištěna v určitém městě atd.). Takováto data nejčastěji vyjadřují objekty, které se vyskytují v daném prostoru společně s mnoha dalšími objekty a navzájem se ovlivňují. Proto je znalost umístění a vzájemných prostorových souvislostí mezi objekty velmi významná a může sehrát důležitou roli v řadě oborů lidské činnosti, od návrhu umístění jaderné elektrárny až po návrh obchodní sítě a vyhodnocování její úspěšnosti. To znamená, že v našich datech v počítači musíme mít zaznamenáno obojí současně, tj. jak vlastní údaje objektu, tak údaje o jeho poloze.

GIS pracuje s prostorovými daty. Zjednodušeně můžeme říci, že pokud se ptáme otázkou kde?, odpověď na ni je prostorová informace. Tu když zapíšeme např. podle názvu města (kde bydlím? V Olomouci) nebo třeba pomocí souřadnic ($x=17,5489$, $y=50,7876$) do programu v počítači, můžeme ji použít pro GIS. Takto zjednodušeně vznikají prostorová data. Takováto data je možné využívat pro celou řadu analýz.

Kdo z vás by si představil, že v situaci, kdy oznamuje dopravní nehodu, sedí operátorka

Analýza obslužných zón bankomatů v prostředí GIS

u digitální mapy, ve které vidí aktuální polohu sanitních vozů v kraji a může tak velmi efektivně vyhledat tu nejbližší a tu vyslat do potřebných míst. To vše se děje právě díky GPS, GIS a tedy díky geoinformačním technologiím, které si velmi rychle získávají místo v dnešním světě a v životě každého člověka.

Nebo si zkuste představit situaci, kdy máte za úkol postavit průmyslovou halu na zpracování kyseliny sírové a hledáte pro ni nejvhodnější místo. Nejlepší bude, když bude v dosahu dostatek vody a rozvodné sítě (elektrina, kanalizace, plyn) a hodit se vám určitě bude i blízkost železnice a silnice 1. třídy. Zároveň ale nesmíte zasahovat do ochranného pásma zdroje pitné vody a nesmíte stavět v těsné blízkosti chráněných území. Na velmi kvalitní orné půdě vám stavbu také nepovolí

a v příliš strmém svahu se vám bude stavět obtížně. V záplavové zóně bude pozemek sice levnější, ale případná povodeň odnese vše, co jste pracně vybudovali.

Jak tedy najít takovéto optimální místo? Můžete si položit na stůl papírové mapy a v nich velmi pracně hledat vhodnou lokalitu. Pokud je ale vašich podmínek několik desítek a přidá se k nim například požadavek určité velikosti požadované plochy, bude vaše hledání nad papírovou mapou velice obtížné. Když ale tyto informace vložíte do GISu, je možné vyhledávacích podmínek zadat mnohem více a odpověď získáte během několika minut. Díky uložení dat do GIS současně s topologií (vzájemnými vztahy) program zkrátka rozpozná co s čím sousedí, co je jak daleko, co se překrývá, co se dotýká, co se pouze míjí nebo co leží přes sebe.

Využití geoinformatiky v praxi

Geoinformatika se dnes uplatňuje v celé řadě oborů a odvětví a to jak v soukromých firmách, tak ve státních organizacích. Nejčastějším využitím oboru ve státních službách jsou magistráty a městské úřady. Zde se uplatní zejména v rámci územního plánování (např. při tvorbě územních plánů) nebo v katastru nemovitostí (při tvorbě katastrálních map nebo při nahlížení do katastru). Díky využití GIS je tak možné snadno zjišťovat, na kterém pozemku si můžete postavit nový dům nebo kudy povede městský obchvat. Rovněž je potřeba starat se o rozvod elektrické energie, dostupnost městské veřejné dopravy nebo o údržbu městské zeleně. Všechny tyto povinnosti jsou dnes spravovány právě díky geoinformačním technologiím.

Další možnosti uplatnění geoinformatiky jsou například ve složkách záchranného systému, tedy u zdravotnické záchranné služby, policie nebo hasičů, nebo také u Armády České republiky, která vytváří vojenské mapy nebo např. zpracovává 3D model terénu. V soukromém sektoru se potom otevírá široký výhled na celé spektrum geoinformatiky. Geoinformační technologie jsou využívány například v precizním zemědělství, těžebních společnostech, geomarketingu, analýzách turistického ruchu a celé řadě dalších lidských aktivit, které nějak souvisí s prostorem.

Závěr

Ještě před ještě několika málo lety byla slova jako geoinformatika, GIS nebo GPS známá pouze úzké skupině odborníků. Díky tomu, že vědní obor geoinformatika patří mezi moderní a dynamicky se rozvíjející IT odvětví, setkává se dnes s geoinformatikou téměř každý. Na jedné

straně stojí čím dál tím více populární mapové servery v čele s Google Earth nebo GPS navigace do automobilů, zatímco na druhé straně se nachází pro veřejnost „neviditelné“ systémy energetických společností pro správu sítí, krizová centra, městské úřady nebo pojišťovny, určující záplavové zóny právě pomocí GISu.

Když se před několika lety na internetu objevily první mapy republiky, byla veřejnost udivena touto prakticky jedinou a jednoduchou službou. Dnes se s mapovými servery roztrhl pytel a ani člověk znalý dané problematiky už nestihá sledovat s jakou novinkou kdo přišel. Google Earth byl před několika lety znám jen velmi malé skupince lidí z oboru. Díky jeho jednoduchosti a bezplatné dostupnosti se dnes stává jednou z nejdynamičtějších rozvíjejících geoinformačních aplikací na internetu. Kdo z běžných uživatelů internetu si dnes uvědomuje, že právě tyto a mnohé další aplikace spadají právě do oblasti geoinformatiky.

Nelze popřít, že jsou GIS technologie poměrně drahé a relativně drahý je rovněž jejich provoz, ale zároveň jsou i účinnou prevencí před riskantními postupy a neobjektivním rozhodováním. Jako je finančně nevyčísitelné třeba samo přírodní bohatství, je nevyčísitelná také finanční úspora v případech, že toto bohatství zůstane zachováno. Z tohoto důvodu je geoinformatika jednou z výzev současné společnosti, kterou stojí za to využívat.

RNDr. Jaroslav Burian (1983), asistent na Katedře geoinformatiky Univerzity Palackého v Olomouci, redaktor časopisu GeoBusiness.

Michal Vostrčil (1990) studuje na Katedře geoinformatiky Univerzity Palackého v Olomouci.

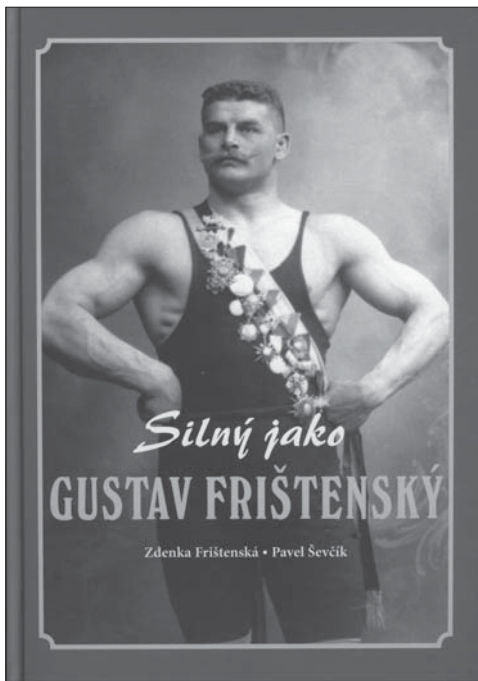
RECENZE

Silný jako Gustav Frištenský

Nela Kvapilová

To není jen známé přirovnání ke slavnému litovelskému zápasníkovi, ale také název nejnovější publikace, velkoryse zachycující zápasníkův profesní i soukromý život. Poprvé se veřejnost s publikací seznámila na slavnostním křtu, který probíhal v krásných prostorách litovelského pivovaru, jehož prvním sládkem byl pan Josef Elleder, tchán Gustava Frištenského. V úvodní řeči zazněl jeho krátký životopis, pak následovala filmová ukáзка, v níž promluvili pamětníci, někteří se křtu také zúčastnili a zavzpomínali na Mistra osobně. Kniha byla pokřtěna jak jinak než litovelským 13stupňovým speciálem z cínového korbetu, ze kterého se pak všichni zúčastnění museli napít.

Knihu vydalo nakladatelství Pavla Ševčíka Veduta, které se zaměřuje na vydávání regionální literatury. Pavel Ševčík společně se Zdenkou Frištenskou napsali dílo na základě rozsáhlé pozůstalosti po Gustavu Frištenském a její velkou

část v něm publikovali. Materiálů z Gustavova života se nashromáždilo takové množství, že by zaplnilo několikavazkovou biografii. Ale takové dílo nebylo záměrem. Navíc biografii o Gustavu Frištenském vydal Břetislav Ditrych už v roce 2003 (*S pozdravem Síle zdar Gustav Frištenský*). Zdenka Frištenská a Pavel Ševčík sice také zpracovali Gustavovu životní dráhu, ale už nešli cestou klasické biografie. Zdenka Frištenská, vedoucí Muzea Litovel, se už několik let snaží získat část Frištenského pozůstalosti včetně jeho trofejí od Národního muzea v Praze pro Muze-

um Litovel, a zbudovat tak expozici věnovanou jejímu dlouholetému obyvateli. Bohužel zatím neúspěšně. Tato kniha tak má při čtení navodit u čtenáře pocit, jako by procházel výstavou věnovanou slavnému Mistrovi. Když ne v expozičních vitrínách, alespoň na stránkách papíru autoři čtenářům ukázali dokumenty, které měli k dispozici. Čtenáře tak příjemně překvapí stránky plné dobo-

vých fotografií, dopisů a článků z dobových novin a sportovních časopisů. Pojetí knihy jako muzejní expozice nenutí čtenáře k souvislému čtení jednotlivého textu, ale naopak udržuje jeho pozornost vloženými ukázkami dopisů nebo vzpomínek Gustavových blízkých. Mezi fotografiemi, které tvoří opravdu podstatnou část celé knihy, nenajdeme jen slavného zápasníka v jeho typické póze v dresu s rukama v bok, ale řadu momentek i z jiného prostředí než je zápasnický ring. Prohlédneme si na nich i Gustavovu rodinu a také jeho soupeře, další slavné zápasníky.

I když autoři prozradili známé i některé neznámé informace z Gustavova soukromého života, přeci jen se hlavně zaměřili na jeho sportovní kariéru a její vývoj. Proto se nám může zdát, že někdy je čtení trochu monotónní, za to však nemohli autoři, ale sám Frištenský, protože kam přijel, tam zvítězil. Pokud se ale množstvím popsaných vítězných zápasů nenecháme odradit, dozvíme se mnohé o Gustavově charakteru a osobnosti samotné. Myslím, že pokud znáte Frištenského jen jako svalovce, jenž každého položil na lopatky, pak vězte, že v knize nebudete číst jen o zápasníkovi, ale o obyčejném člověku s neobyčejným talentem.

Čtyřicet let jeho úspěšné kariéry přerušilo hořké desetiletí, ve kterém musel čelit ještě jednomu, patrně nejtěžšímu soupeři. Tím byla nacistická okupace. Tento soupeř jej však na lopatky nepoložil, i když k tomu mnoho nechybělo. Frištenský neváhal použít své finanční prostředky na podporu rodin zatčených odbojářů, za což byl ještě s dalšími obviněnými zatčen. Žádná z nich se nakonec neprokázala, neboť Mistr se k ničemu nepřiznal a přímé důkazy chyběly. Ani po válce

nezůstal lhostejný k těm, kteří potřebovali pomoc, posílal četné peněžní i potravinové dary lidem a obcím postiženým válkou.

Knihy obsahuje nespočet popisů jednotlivých zápasů, často velmi detailních, a proto skýtá mnohé informace o řecko-římském zápase obecně. Poznáme řadu jiných zápasníků, pronikneme do techniky boje a často i boje zákulisního. A obohatíme si znalosti, kterými pak můžeme oslňovat společnost, jež jistě nebude vědět, že Frištenského oblíbeným chvatem byl dvojitý nelson. Ti odvážnější přidají i praktickou ukázkou. Kniha je tak cenná nejen zajímavostmi ze života jednoho českého zápasníka, ale také tím, že čtenáře podrobně seznamuje se sportem, se kterým se dnes tak často neseťkáme. Snad jen přenosy z letních olympijských her divákům připomenou, že se řecko-římský zápas ještě aktivně pěstuje. Ve srovnání s fotbal, ledním hokejem nebo tenisem už však stojí zcela mimo mediální pozornost. Proto si mnoho z nás neuvědomuje, že dříve patřil do atletických disciplín, společně se vzpíráním tvořil disciplíny těžké atletiky. Před sto lety byl však zájem veřejnosti o tento sport zcela odlišný. V novinách se pravidelně ve sportovních rubrikách objevovaly články o zápasnických kláních, především když se jich účastnil Mistr Frištenský. Řecko-římské zápasy se pořádaly ve městech tak trochu jako cirkusová představení a patřily k jejich mimořádným společenským událostem. I olomoucký Národní dům pamatuje sál plný nadšených diváků lačných po zápasnickém umění.

Nová kniha o Gustavu Frištenském je úzce spojena s Litovlí nejen díky Gustavově regionální příslušnosti, ale také díky autorčině vztahu k slavnému litovelskému občanovi. Zdenka Frištenská

sama pochází z Litvle a Gustavově odkazu se již dlouhá léta věnuje. Samozřejmě není náhodou, že nese zápasnickovo příjmení. Je totiž Gustavovou praneteří. Gustav má dnes u nás i po celém světě mnoho synovců, neteří, prasynovců a praneteří a ještě spousty pra pra pra příbuzných, ale žádného pravnuka a pravnučku, se svou manželkou žádné potomky neměl. Přesto jeho příbuzní neustále pečují o jeho odkaz.

B. Teplý: Zápas rytíře s drakem (sádra, barva). Foto Bohumil Teplý

Když Frištenský při zápasnických soutěžích zdolal posledního borce, stal se absolutním vítězem, obecenstvo jásalo a opouštějíc sál, odnášelo si silné dojmy a zážitky. Dnes už se sice na takovou soutěž s Frištenským nikdo z nás nepodívá, ale přečtením knihy se aspoň pomyslně takových klání zúčastní. A odnese si také mnoho silných dojmů a zážitků. Já osobně jsem se nemohla ubránit dojmům, že pohled na Gustava a jeho pestrý život plný neobyčejných událostí a změn je trochu idealizovaný. Frištenský někomu může připomínat Forresta Gumpu, jenž je ztělesněním amerického snu, tedy hrdinu, který se vypracoval až na vrchol slávy pouze svým vlastním úsilím, poctivou prací a vždy čestným jednáním. Jeho snaha byla téměř vždy završena úspěchem a noviny jej mnohokrát nazývaly miláčkem publika. K tomu přispěl i fakt, že Gustav žil v době značné popularity zápasnického umění. Mnohá svědectví a vzpomínky dokazují, že Frištenský takovým miláčkem publika opravdu byl. Věřme tomu i dnes, protože pro mnohé z nás může být Mistr Gustav Frištenský vzorem, a to nejen fyzické síly a zdatnosti, ale i síly mravní. A pokud si z něj vezmeme příklad, pak můžeme být silní jako Gustav Frištenský.

Silný jako Gustav Frištenský / Zdenka Frištenská, Pavel Ševčík. – 1. vyd. – Štítý: Věduta, 2011. – 203 s.; ISBN 978-80-86438-38-2.

Mgr. Nela Kvapilová (1984) pracuje ve Vědecké knihovně v Olomouci, je členkou redakční rady KROKu.

Vzpomínka na vědce a pedagoga Milana Tognera

Konec uplynulého roku přinesl kromě radostného adventu také příchod řady špatných zpráv. Troufnu si tvrdit, že stejné překvapení a zdrčení, jaké ovládlo republiku s odchodem prvního po-revolučního prezidenta, vyvolal v Olomouci a domácím okruhu historiků umění (ale zdaleka nejen v něm) i odchod prof. Milana Tognera. Významný historik umění, pedagog, znalec, autor řady textů a především inspirativní aktér a iniciátor řady aktivit neomezoval zdaleka své působení jen na Olomouc a její univerzitu, která mu může vděčit za obnovenou a samostatnou katedru dějin umění. Mohla by být připomenuta a oceněna celá řada jeho publikací, konferencí, výstav, které podněcoval či pomáhal organizovat. Tento nekrolog by ale chtěl být více osobní „řečí o mrtvém“ a připomenout to, co se nevejde do novodobých tabulek bodování odborné práce.

Mnohým se osoba M. Tognera připomenula nedávnou výstavou Olomoucké baroko, na kte-

Foto Marek Otava

ré jsem měl tu čest s ním, jako tvůrcem její ideje, spolupracovat. Celá bezmála pětiletá spolupráce mi jen utvrzovala podstatu jeho výjimečné osobnosti, jak se mi jevila již za studií. Díky tomu jsem mohl zažívat radost, pocit smysluplné práce a hlavně pozoruhodnou schopnost nahlédnu nad balastem administrativy a nejrůznějších termínů. Nerad bych působil strojeně, ale při vědomí této zkušenosti se odvážím ztotožnit do jisté míry charakter M. Tognera s principy teorie italského manýrismu, zejména takovými jako *grazia* – dle některých vykládána jako „živý a duchovní půvab“ – ale především tak typická *sprezzatura*, vlastnost, již Baldassare Castiglione vykládal jako „jistou bezstarostnost, se kterou se veškeré umění jeví jakoby vytvořené bez jakékoliv námahy a úsilí“. Skutečně, osobitým rysem M. Tognera byla nepřehlédnutelná neformálnost, neokázalost a klid, jež vyzářoval. Jakoby za onou nesmírnou erudicí a bohatým spektrem nejrůz-

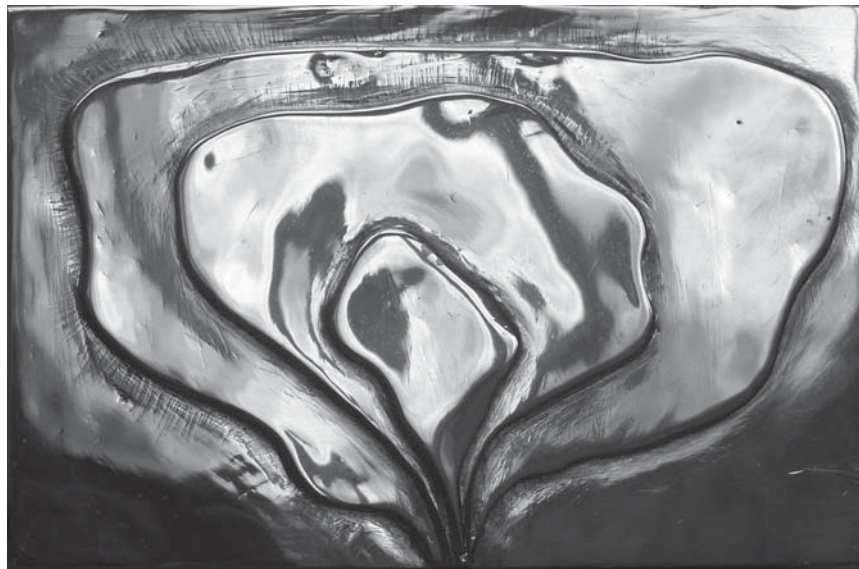
nějších činností v oboru snad ani nebyla žádná námaha. Paradox jeho bohatého curricula s jistým flegmatickým naturelem by mohl udivovat, ale to snad jen v době, která upřednostňuje ostré lokty a intenzitu hlasivek před nenápadným půvabem intenzivní práce v ústraní. Taková práce se nemusí halasně prodávat, ta se vyjevuje sama. Proto ani M. Togner nepotřebuje žádná laudatia, nikoliv proto, že by si jich nezasloužil.

Všichni, kdo ho mohli poznat, tak budou vzpomínat nejen na výsledky jeho práce, ale hlavně na jeho vstřícné a přátelské charisma. Snad jen výjimečně se stává, že tak zásadní vědecká osobnost, s odpovídajícím akademickým a společenským postavením, si kolem sebe nebuduje hráz nadřazené autority. Nic asi nedokládá takový (pro mě podstatný) rys jeho povahy více než skutečnost, že se rozloučení s ním neúčastnili jen generační vrstevníci, členové odborné obce či jeho dávní žáci, ale v podstatné míře dnešní mladí studenti olomoucké katedry, kteří měli alespoň krátkou příležitost jej poznat. Ti všichni budou Milana Tognera postrádat nejen jako historika

umění, ale především jako člověka, kolegiálního a ochotného vyslechnout. Pokud někdo dokáže pozitivně zasáhnout tak široké vědomí a ovlivňovat i trojnásobně mladší generace, pak to zdaleka není samozřejmé. Děkuji za to, že se k těmto generacím mohu počítat.

Prof. PhDr. Milan Togner (29. září 1938 Zlín – 28. listopadu 2011 Olomouc) byl český historik umění, zakladatel a vedoucí Katedry dějin umění Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Byl autorem četných výstav a katalogů. Zabýval se středoevropskou a italskou malbou a kresbou 17.–18. století, středověkou nástěnnou malbou na Slovensku a teorií restaurování.

-oj-

*B. Teplý: Voda III
(alpaka, litá plaketa).
Foto Adolf Jankovský*

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

DUBEN

Bařinka, Rudolf – básník

* 14. 04. 1912 Valašské Klobouky, okr. Zlín

† 12. 05. 1983 Ostrava

Místa působení: Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín; Ostrava

Literatura: Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985.

Duroň, Rudolf – básník; publicista; prozaik; překladatel

* 17. 04. 1872 Archlebov, okr. Hodonín

† 30. 11. 1955 Archlebov, okr. Hodonín.

Místa působení: Archlebov, okr. Hodonín

Pozn.: překládal z francouzštiny, chorvatštiny; publikoval povídky, fejetony, lidové básně v Novém lidu, Vinařském obzoru aj.

Literatura: Vlach, J.: Co dalo Ždánicko krajové i národní kultuře. Brno 1994.

Filla, Emil – grafik; malíř; redaktor; sochař; výtvarný teoretik

* duben 1882 Chropyně, okr. Kroměříž

† 07. 10. 1953 Praha

Pozn.: na pražské akademii žákem F. Thieleho a V. Bukovace; řada studijních cest; literárně činný v oboru umění; spoluredaktor Volných směrů; za 2. světové války vězněn v koncentračním táboře v Mauthausenu; duchovní vůdce Osmy (skupina kritizující poměry na pražské AVU); představitel ortodoxního pojetí kubismu

Literatura: Vademecum. Moderní umění v Če-

chách a na Moravě [1890–1938]. Praha 2002; Encyklopedie českého výtvarného umění. Praha 1975; Malá československá encyklopedie. 2. Praha 1985; Toman, P.: Nový slovník československých výtvarných umělců. [3]. Dodatky ke Slovníku československých výtvarných umělců. Ostrava 1994; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Florian, František – spisovatel

* 02. 04. 1842 Holubice, okr. Vyškov

† 27. 11. 1920 Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou.

Místa působení: Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Třebíč 1992.

Hořká, Ludmila – básnířka; folkloristka; národopisná pracovnice; prozaička; sběratelka lidových písní; sběratelka lidových tanců; vedoucí národopisných souborů

* 26. 04. 1892 Štítina (osada Dvořiško), okr. Opava

† říjen 1966 Opava

Oblast působení: Hlučínsko; Kravařsko

Pozn.: její literární tvorba se vztahuje k lidové kultuře Hlučínska; po 1. světové válce spolupracovala s časopisy Náš domov a Moravec

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005;

Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Československý hudební slovník osob a institucí. 1. A–L. Praha 1963.

Ilek, Bohuslav – literární historik; literární teoretik; překladatel; spisovatel

* 09. 04. 1902 Rovečné, okr. Žďár nad Sázavou
† 05. 01. 1988 Praha
Literatura: Bystricko, 1991, březen.

John, Jaromír – estetik; prozaik; redaktor; překladatel

* 16. 04. 1882 Klatovy
† 24. 04. 1952 Jaroměř, okr. Náchod
Místa působení: Brno; Olomouc
Pozn.: šéfredaktor Pestrého týdne; pracoval v tiskovém odboru předsednictva vlády; profesor estetiky na universitě v Olomouci
Literatura: Slovník českých spisovatelů. Praha 1964; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Zakladatelé a pokračovatelé. Olomouc 1996; Čeští spisovatelé 20. století. Praha 1985; Všeticka, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 2. K–P. Brno 1999.

Lesný, Vincenc – překladatel; redaktor; spisovatel; filolog

* 03. 04. 1882 Komárovice, okr. Třebíč
† 09. 04. 1953 Praha
Pozn.: šéfredaktor časopisu Nový Orient; autor populárněvědných knih o Indii; ředitel Orientálního ústavu v Praze

Literatura: Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Málková, Iva – literární historička; literární kritička

* 14. 04. 1962 Ostrava
Místa působení: Ostrava
Pozn.: badatelské zaměření na českou literaturu druhé poloviny 20. století a interpretaci básnického textu
Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Maralík, Milan – básník; překladatel; rozhlasový redaktor

* 03. 04. 1912 Butovice, okr. Nový Jičín
† 14. 08. 1987 Praha
Pozn.: ředitel výzkumného ústavu pedagogického; překládal Rilkeho, Hetmanna, Strittmatta, Cibulku, Labého, Bechera
Literatura: Na střepech volnosti. Praha 1991.

Mik, Rudolf – kronikář; vlastivědný pracovník

* 04. 04. 1892 Luboměř, okr. Nový Jičín
† 12. 06. 1975 Luboměř, okr. Nový Jičín
Pozn.: sbíral a zapisoval lidové zvyky a obyčeje; shromažďoval prameny k dějinám Spálovska
Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 7. Ostrava 1996.

Mokřý, František Viktor – ilustrátor; publicista; malíř; grafik

* 08. 04. 1892 Praha
† 29. 10. 1975 Praha

Místa působení: Olomouc

Literatura: Slovník českých a slovenských výtvarných umělců. 1950–2002. 9. Ml–Nou. Ostrava 2002.

Pinkava, Jaroslav – spisovatel; publicista; historik; kronikář

* 26. 04. 1922 Šubířov, okr. Prostějov

† 10. 10. 1999 Šubířov, okr. Prostějov

Místa působení: Kroměříž; Šubířov, okr. Prostějov

Oblast působení: Kroměřížsko

Pozn.: autor vlastivědných statí

Literatura: Osobnosti střední Moravy 1997. Olomouc 1996.

Rejchrt, Pavel – básník; grafik; malíř; prozaik; redaktor; překladatel

* 20. 04. 1942 Litomyšl, okr. Svitavy

Místa působení: Olomouc

Pozn.: kněz církve bratrské; redaktor revue Souvislosti, Křesťanské revue

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996.

Rejnuš, Miloš – autor rozhlasových her; dramatik; publicista; knihovník

* 25. 04. 1932 Brno

† 13. 09. 1964 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: spolupracoval s brněnským rozhlasovým studiem jako autor her a vzdělávacích pásem

Literatura: Štěrbová, A. – Lazorčáková, T.: Umělecké osobnosti brněnského rozhlasu. Olomouc 2001; Kdy zemřeli...? 1963–1966. Praha 1966.

Skalička, Jiří – editor; kulturní historik; literární historik

* 23. 04. 1922

† 19. 02. 1997 Olomouc

Místa působení: Olomouc

Pozn.: historik české literatury se zaměřením na klasickou literaturu, humor a satiru; autor monografií, skript, učebnic; editor knižních titulů

Literatura: Olomoucké hřbitovy a kolumbária. Olomouc 2001; Panorama české literatury. Olomouc 1994; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M–Ž. Praha 1998; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Teplý, Bohumil – sochař; restaurátor

* 13. 04. 1932 Olomouc

Místa působení: Olomouc

Pozn.: autor publikace o sochařské reprodukci

Literatura: Kobza, F.: Katalog výtvarných umělců olomoucké oblasti. Olomouc 1989.

Tobiáš, Pavel – prozaik; rozhlasový kritik; básník

* 28. 04. 1932 Paskov, okr. Frýdek-Místek

† březen 1996 Lichnov, okr. Nový Jičín

Místa působení: Albrechtice, okr. Karviná; Lichnov, okr. Nový Jičín; Stonava, okr. Karviná; Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín

Pozn.: autor knih pro mládež; spolupráce s rozhlasem a televizí

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 9. Ostrava 1997; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Nakladatelství Profil v Ostravě představuje své autory. Ostrava

1986; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985.

Všetička, František – editor; literární historik; literární teoretik; prozaik; básník; překladatel
* 25. 04. 1932 Olomouc

Místa působení: Olomouc; Zlín

Pozn.: zabývá se poetikou literárního uměleckého díla, zvláště kompoziční problematikou od gotické poezie 14. století až po současnou tvorbu; překládá polskou poezii; autor fejetonů

Literatura: Olomoucká haiku. Olomouc 2006; Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996; Kolář, B.: Z paměti literární Olomouce. Olomouc 2004; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Ostravský kulturní měsíčník, 1981, č. 7/8; Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M–Ž. Praha 1998.

Vychodil, Pavel Julius – literární historik; literární kritik; překladatel; redaktor

* 18. 04. 1862 Přemyslovice, okr. Prostějov

† 07. 04. 1938 Brno

Místa působení: Brno; Rajhrad, okr. Brno-venkov

Pozn.: překládal a vydával Aristotela

Literatura: Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890–1952. Praha 2004; Slavík, B.: Písemnictví na Litovelsku. Litovel 1937; Tvrdý, J.: J. P. Vychodil. Praha 1940.

Weimann, Josef Mojmir – básník; editor; hudební a divadelní kritik; literární historik; prozaik; bibliofil

* 13. 04. 1912 Brno

† 13. 08. 1995 Brno

Místa působení: Brno; Jihlava; Třebíč

Literatura: Slavíková, V.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. Brno 1989; V roce 1995 zemřeli. Brno 1996.

Zonová, Anna – prozaička; výtvarná kritička

* 24. 04. 1962 Nižný Komárnik (Slovensko)

Místa působení: Moravský Beroun, okr. Bruntál

Pozn.: autorka recenzí v časopisech Host, Ateliér,

Literární noviny; působí jako kurátorka výstav
Literatura: www

KVĚTEN

Bajaja, Antonín – novinář; prozaik

* 30. 05. 1942 Zlín

Místa působení: Zlín

Pozn.: v letech 1991–93 redaktorem Českého rozhlasu; autor baladických a psychologických venkovských próz; spolupracovník řady deníků

a časopisů; spolupráce se Svobodnou Evropou

Literatura: www.kfbz.cz/kalend.htm; Slavíková,

V.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. Brno 1989; Český biografický slovník XX. století.

1. A–J. Praha 1999.

Boček, Antonín – archivář; spisovatel; historik

* 20. 05. 1802 Bystřice nad Pernštejnem, okr. Žďár nad Sázavou

† leden 1847 Brno

Místa působení: Brno; Olomouc
 Pozn.: v dubnu 1837 mu byl císařem udělen titul moravského zemského historiohrafa
 Literatura: Biografický slovník českých zemí. [5.] Bi-Bog. Praha 2006; Bystřicko, 1991, leden; Hoffmannová, J. – Pražáková, J.: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000.

Bubílková, Zuzana – novinářka; moderátorka
 * 11. 05. 1952 Zlín
 Pozn.: spolupracovala s Miloslavem Šimkem na pořadech S politiky netančím, Politické harašení
 Literatura: <http://oficialnistranky.cz/zuzana-bubilkova/>

Čáp, Alois – básník; dramatik; prozaik; redaktor; vydavatel
 * 08. 05. 1892 Zdounky, okr. Kroměříž
 † 09. 06. 1957 Přerov
 Místa působení: Přerov
 Pozn.: v letech 1949–53 vězněn za tzv. protistátní činnost; psal eseje, dramata, básně; přispíval do novin a časopisů
 Literatura: Přerovsko, 7.5.1992.

Dokoupil, Vilém – překladatel; redaktor
 * 30. 05. 1852 Boskovice, okr. Blansko
 † 18. 02. 1927 Praha
 Místa působení: Kyjov, okr. Hodonín
 Pozn.: ředitel kamenosochařské školy v Hořicích; redaktor Národopisného sborníku okresu hořického
 Literatura: Bránský, J.: Výtvarní umělci v okrese Blansko. Blansko 1990; Ottův slovník naučný nové doby. 2/1. Dodatky. Praha 1932.

Ficek, Viktor – bibliograf; knihovník; kulturní historik; literární historik
 * 24. 05. 1902 Opava
 † 15. 08. 1986 Opava
 Místa působení: Opava; Strážnice, okr. Hodonín
 Pozn.: soustředěnou pozornost věnoval dílu P. Bezruč; od roku 1972 vydával ve Slezském ústavu ČSAV v Opavě sešity Biografického slovníku širšího Ostravska
 Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 1. Opava – Ostrava 1993; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985.

Francouz, Pavel – autor televizních her; prozaik
 * 12. 05. 1932 Jasenná, okr. Zlín
 † 01. 04. 1995 Plzeň
 Pozn.: působil v Praze; autor scénářů řady TV inscenací 70.–80. let; náměty čerpal z každodenního života se snahou nalézt lyrický prvek ve všedních situacích
 Literatura: Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985.

Frey, Jaroslav – knihovník; autor dětské literatury
 * 22. 05. 1902 Znojmo
 † 20. 03. 1983 Znojmo
 Místa působení: Brno; Hodonice, okr. Znojmo; Hodonín; Znojmo
 Pozn.: v letech 1930–52 působil v Ústřední knihovně hl. města Prahy
 Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985.

Chadraba, Rudolf – historik výtvarného umění; teoretik výtvarného umění

* 12. 05. 1922 Košice (Slovensko)

† 27. 02. 2011 Olomouc

Místa působení: Olomouc

Pozn.: mnohostranná činnost recenzentská a redaktorská

Literatura: Výtvarní umělci Univerzity Palackého. Olomouc 1987. – Katalog výstavy; Kolář, B.: Z paměti literární Olomouce. Olomouc 2004.

Kajdoš, Václav – autor odborné literatury; překladatel; spisovatel; prozaik

* 13. 05. 1922 Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín

† 08. 02. 1990 Praha

Pozn.: autor dobrodružných a sci-fi románů; autor publikací o akupunktúře a lékařství; překládal z několika jazyků včetně japonštiny

Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995.

Kubišta, Jan – spisovatel; překladatel

* 08. 05. 1882 Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou

† 15. 09. 1953 Praha

Místa působení: Olomouc

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Velké Meziříčí 1992.

Kučík, Alois – spisovatel; vydavatel

* 15. 05. 1882 Buchlovice, okr. Uherské Hradiště

† květen 1956 Brno

Místa působení: Břeclav; Buchlovice, okr. Uherské Hradiště; Brno

Pozn.: psal a přednášel o Bezručovi; sběratel a vydavatel bezručovských tisků

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 2 (14). Ostrava 2001.

Kupka, Josef – spisovatel

* 07. 05. 1862 Černá Hora, okr. Blansko

† 20. 06. 1941 Nová Říše, okr. Jihlava

Místa působení: Brno

Pozn.: autor knih s náboženskou tematikou; brněnský světící biskup

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Pospíšil, Ivo – literární historik; literární kritik; literární teoretik; překladatel

* 14. 05. 1952 Budišov, okr. Třebíč

Místa působení: Brno

Pozn.: slavista, rusista, slovákista

Literatura: Černá, J.: Slovníček současných brněnských spisovatelů. Brno 1994.

Reynek, Bohuslav – básník; grafik; ilustrátor; překladatel

* 31. 05. 1892 Petrkov, okr. Havlíčkův Brod

† 28. 09. 1971 Petrkov, okr. Havlíčkův Brod

Místa působení: Stará Říše, okr. Jihlava

Pozn.: celé jeho dílo, vycházející na počátku z expresionismu, je prodchnuto hluboce prožívanou křesťanskou spiritualitou, vnímající člověka i přírodu v dimenzích spásy a zavržení; působil jako vydavatel bibliofilské edice Sešity poezie

Literatura: Halasová, D.: Bohuslav Reynek. Brno 1992; Göbl, L.: Osobnosti Vysočiny. 1. Pelhřimov 2005.

Roháček, Jan – spisovatel

* 13. 05. 1892 Václavov, okr. Šumperk

† 16. 01. 1954 Praha

Pozn.: autor náboženské literatury

Literatura: Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk 2001.

Sehnal Jiří – malíř; herec; scenárista; překladatel; spisovatel

* 29. 05. 1932 Holešov, okr. Kroměříž

† 17. 06. 2006 Praha

Místa působení: Zlín

Pozn.: působil v Praze v Divadle Na Zábradlí a v Semaforu; v roce 1961 emigroval, žil v Německu, později v USA; po roce 1989 se vrátil do ČR; překládal z němčiny; znám pod pseudonymem Jethro Spencer McIntosh

Literatura: Lidové noviny, 1.7.2006.

Šabršula, Jan – prozaik

* 16. 05. 1892 Uherský Brod, okr. Uherské Hradiště

† 1942

Místa působení: Třebíč

Pozn.: v letech 1926–1928 řídil Věstník Sokol;

autor učebnic němčiny

Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995.

Šípka, Ján – básník

* 05. 05. 1862 Martin (Slovensko)

† 01. 07. 1917 Fryšták, okr. Zlín

Místa působení: Fryšták, okr. Zlín

Oblast působení: Fryštácko

Pozn.: propagátor česko-slovenské vzájemnosti

Literatura: Slovenský biografický slovník. 5. Martin 1992; Naše pravda, 14.6.1977.

Šuranská, Pavla – básnířka

* 18. 05. 1982 Zlín

Pozn.: spolupráce s Českým rozhlasem

Literatura: www.czlit.cz

Urbanec, Jiří – literární historik

* 25. 05. 1932 Lískovec, okr. Frýdek-Místek

Místa působení: Krnov, okr. Bruntál; Opava

Pozn.: literárně kritická činnost v Kmeni, Tvaru aj.; systematický zájem o literaturu Moravy a Slezska

Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 2. N–Ž. Praha 1991; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M–Ž. Praha 1998; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Weigel, Pavel – překladatel

* 26. 05. 1942 Brno

Pozn.: autor překladů z polštiny a ruštiny; publikování v časopisech Vesmír, Ohníček, Literární noviny, Ikárie, KyberMyš aj.

Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 2. N–Ž. Praha 1991; Salon. Literární příloha Práva, 2003, č. 300.

ČERVEN

Benč, Alois Josef – spisovatel

* 15. 06. 1862 Nová Paka, okr. Jičín

† 09. 05. 1929 Doubravník, okr. Žďár nad Sázavou

Místa působení: Dlouhé, okr. Žďár nad Sázavou; Doubravník, okr. Žďár nad Sázavou; Strážek,

okr. Žďár nad Sázavou; Zvole, okr. Žďár nad Sázavou

Oblast působení: Bystřicko

Pozn.: psal také pod jménem své zemřelé choti Marie Orlové

Literatura: Bystřicko, 1991, leden.

Binar, Ivan – divadelní ochotník; autor dětské literatury; prozaik; redaktor

* 25. 06. 1942 Boskovice, okr. Blansko

Místa působení: Ostrava

Pozn.: redaktor časopisu Tramp; v letech 1972–73 uvězněn mimo jiné za vystupování v muzikálu Syn pluku (P. Podhrázký, J. Frais, E. Schiffauer); publikoval v časopisech Kurýr, Červený květ, Sluníčko aj.; v roce 1977 se vystěhoval do Rakouska, později do Německa; působil v rádiu Svobodná Evropa v Mnichově; v roce 1994 se vrátil do vlasti

Literatura: Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež. 2. Praha 2007; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Cink, Josef – básník

* 16. 06. 1932 Lašfany, okr. Olomouc

† 25. 03 1995

Místa působení: Olomouc; Třebíč

Literatura: Tvorba, 1974, č. 19; Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985.

Čechal, Josef – básník

* 03. 06. 1922 Moravská Svatka, okr. Žďár nad Sázavou

† 01. 11. 1996 Proseč, okr. Chrudim

Pozn.: roku 1993 jmenován proboštem litomyšlské kapituly

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996.

Fabianová, Vlasta – divadelní herečka; filmová herečka; televizní herečka; recitátorka

* 29. 06. 1912 Lvov (Ukrajina)

† 26. 06. 1991 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: v letech 1941–77 členka Národního divadla Praha; pedagogická činnost na DAMU Praha; práce v rozhlase

Literatura: Fikejz, M.: Český film. Herci a herečky. 1. A–K. Praha 2006; Götz, F.: Vlasta Fabianová. Praha 1963; Postavy brněnského jeviště. 1. Brno 1984; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Československý biografický slovník. Praha 1992.

Fischl, Viktor – prozaik; básník

* 30. 06. 1912 Hradec Králové

† 2006 Jeruzalém (Izrael)

Oblast působení: Moravské Slovácko

Pozn.: v letech 1935–39 byl parlamentním sekretářem Židovské strany v ČSR; během války žil v londýnského exilu; po návratu působil v Praze na Ministerstvu zahraničí; v roce 1949 odešel do Izraele, pro který pracoval v diplomatických službách; psal česky a hebrejsky

Literatura: Lidové noviny, 29.5.2006; Slovácké noviny, 21.4.1993.

Fryčer, Jaroslav – literární historik; překladatel; literární kritik

* 13. 06. 1932 Ostrava

† 26. 09. 2006 Brno

Místa působení: Brno; Nový Jičín

Pozn.: profesor francouzské literatury; editor Slovníku francouzsky píšících spisovatelů

Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 1. A–M. Praha 1991.

Hanuš, Josef – literární historik

* 27. 06. 1862 Benecko-Dolní Štěpanice, okr. Semily

† 19. 12. 1941 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: profesor na Československé obchodní akademii v Praze; pedagogem na UK v Praze; zabýval se falzátorskou činností V. Hanky; systematicky se věnoval českému národnímu obrození

Literatura: Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890–1952. Praha 2004; Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Horanský, Miloš – básník; divadelní režisér; literární kritik

* 14. 06. 1932 Bytča (Slovensko)

Místa působení: Nový Jičín; Opava; Ostrava

Pozn.: působil v Divadle E. F. Buriana v Praze; v letech 1973–84 v Divadle F. X. Šaldy v Liberci; od roku 1990 člen Městských divadel pražských;

od roku 1991 pedagogem na DAMU v Praze; autor básní a říkánek pro děti

Literatura: Tvorba, 1977, č. 2; Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Jalůvka, Ladislav – grafik; malíř

* 15. 06. 1932 Vítkovice, okr. Ostrava

Místa působení: Olomouc

Pozn.: častým motivem jeho prací je krajina Beskyd a Jeseníků

Literatura: Ladislav Jalůvka. Grafika. Olomouc 1985. – Katalog výstavy.

Karpeles, Elias – spisovatel

* 13. 06. 1822 Slavkov, okr. Vyškov

† 07. 07. 1889 Vídeň (Rakousko)

Místa působení: Loštice, okr. Šumperk

Pozn.: teologický spisovatel; židovský rabín

Literatura: Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk 2001.

Kittrich, Alois – kulturně-osvětový pracovník; publicista; vlastivědný pracovník

* 11. 06. 1862 Starý Jičín, okr. Nový Jičín

† 30. 01. 1932 Starý Jičín, okr. Nový Jičín

Místa působení: Loučka, okr. Vsetín; Starý Jičín, okr. Nový Jičín

Oblast působení: Novojičínsko; Valašsko

Pozn.: v letech 1898–1919 starostou Starého Jičína; přispíval do Opavského týdeníku

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976.

Kosatík, Pavel – redaktor; spisovatel; publicista
* 13. 06. 1962 Boskovice, okr. Blansko

Pozn.: působení v Praze; redaktor nakladatelství Československý spisovatel; spoluzakladatel nakladatelství Kdo je kdo; redaktor Reflexu, Mladé fronty Dnes aj.; psal a recenzoval sci-fi literaturu; autor literatury faktu a biografii
Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Lutka Petr – harmonikář; hudební skladatel; kytarista; zpěvák

* 28. 06. 1952 Hranice, okr. Přerov

Pozn.: písničkář; vystupuje od roku 1970; součástí jeho repertoáru jsou moravské lidové písně
Literatura: Melodie, 13, 1975, č. 5; Rohál, R.: Populární slovník českých zpěváků. Praha 2004; Matzner, A. – Poledňák, I. – Wasserberger, I.: Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. 3. Praha 1990.

Meretta, Gustav – architekt

* 26. 06. 1832 Brno

† 04. 08. 1888

Místa působení: Kroměříž; Olomouc

Pozn.: užíval titul diecéšní architekt; jeho hlavním dílem je novogotická přestavba dómu sv. Václava v Olomouci

Literatura: Olomoucké hřbitovy a kolumbária. Olomouc 2001; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 11. Ostrava 1998; Páleníček, L.: Výtvarné umění na Kroměřížsku a Zdounecku. Kroměříž 1940; Toman, P.: Nový slovník československých výtvarných umělců. 2. L–Ž. Praha 1950.

Pištor, Jiří – básník; knihovník; redaktor

* 12. 06. 1932 Pardubice

† 26. 09. 1970 Praha

Místa působení: Olomouc

Pozn.: redaktor časopisu Tvář a spolupracovník měsíčníku Sešity

Literatura: Česká a slovenská literatura v exilu a samizdatu. Olomouc 1991; Všeticka, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Procházka, Antonín – grafik; ilustrátor; malíř; sochař

* 05. 06. 1882 Vážany, okr. Vyškov

† 09. 06. 1945 Brno

Místa působení: Brno; Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou; Ostrava

Pozn.: řada cest do ciziny, delší pobyt v Berlíně; „lyrik smyslové skutečnosti“

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 10. Ostrava 1998; Vademecum. Moderní umění v Čechách a na Moravě [1890–1938]. Praha 2002; Encyklopedie českého výtvarného umění. Praha 1975; Kutal, A.: Antonín Procházka. Praha 1959; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 2. K–P. Brno 1999; Toman, P.: Nový slovník československých výtvarných umělců. Ostrava 1993; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Schwarzová, Irena – básnířka; malířka

* 08. 06. 1932 Žerotice, okr. Znojmo

Literatura: Stehlíková, D.: Osobnosti Znojemska.

Místopis. Znojmo 1998.

Skopalík, František – spisovatel; vlastivědný pracovník

* 18. 06. 1822 Záhlinice, okr. Kroměříž

† 02. 03. 1891 Holešov, okr. Kroměříž

Pozn.: zabýval se lidovým životem na Hané

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Studia muzea Kroměřížska. '92–'93.

Svobodová, Nina – básnířka; prozaička; překladatelka; esejistka

* 16. 06. 1902 Praha

† 1988 Praha

Místa působení: Brno; Olomouc

Literatura: Proglas, 3, 1992, č. 8.

Šajtar, Drahomír – literární historik; redaktor

* 17. 06. 1922 Záblatí, okr. Karviná

† 04. 04. 2009

Místa působení: Opava; Zlín; Ostrava

Pozn.: redigoval životopisné sborníky (L. Vrla, A. Sivek, O. F. Babler, F. Lazecký; autor příspěvků do celé řady periodik; odborné zaměření na konec 19. století a první desetiletí 20. století, na osobnosti P. Bezruče a F. X. Šaldy

Literatura: Moravskoslezský deník, 16.4.2009; Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Škuta, Vladimír – vlastivědný pracovník; organizátor kulturního života; kronikář

* 09. 06. 1892 Ostrava

† 15. 02. 1987 Frýdek, okr. Frýdek-Místek

Místa působení: Frýdek, okr. Frýdek-Místek

Oblast působení: Frýdecko

Pozn.: ve Frýdku byl organizátorem kulturních akcí; téměř 30 let vedl městskou kroniku Frýdku; byl členem redakční rady časopisu Těšínsko

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 2. Opava – Ostrava 1994.

Těsnohlídek, Rudolf – básník; novinář; prozaik; překladatel

* 07. 06. 1882 Čáslav, okr. Kutná Hora

† 12. 01. 1928 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: též autor dětské literatury

Literatura: Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 4. S–T. Brno 2005; Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Hrabák, J.: Rudolf Těsnohlídek. Praha 1982; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

Toul, Jan – spisovatel

* 10. 06. 1882 Horní Smržov, okr. Blansko

† 29. 10. 1959 Myslibořice, okr. Třebíč

Pozn.: působil v Krouně (okr. Chrudim) a v Českých Budějovicích; autor knih s náboženskou tematikou

Literatura: Kdy zemřeli...? 1967 – 1970 a 1935 – 1936. Praha 1970.

Třenecký, Ladislav – divadelní režisér; dramatik; knihovník; kulturně-osvětový pracovník; prozaik

* 04. 06. 1902 Ostrava

† 1942 Osvětim (Polsko)

Místa působení: Ostrava

Pozn.: vztah díla ke kraji; spolupracoval s ostravským rozhlasem

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 1. Opava – Ostrava 1993; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976.

Zinnerová, Markéta – básnířka; filmová scenáristka; prozaička; redaktorka; rozhlasová a televizní pracovnice

* 21. 06. 1942 Brno

Pozn.: redaktorka Květů, Mladého světa, Pionýra; dramaturgyně literárně dramatického vysílání České televize; vedoucí literárně dramatické redakce pro děti a mládež v Českém rozhlase;

obdržela řadu cen u nás i v zahraničí za filmy, televizní a rozhlasové hry a knihy pro mládež
Literatura: Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež. [1]. Praha 2003; Chaloupka, O. – Voráček, J.: Kontury české literatury pro děti a mládež (od začátku 19. století po současnost). Praha 1984; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999; Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež. Praha 1985.

Zweig, Max – dramatik

* 22. 06. 1892 Prostějov

† 05. 01. 1992 Jeruzalém (Izrael)

Místa působení: Prostějov

Pozn.: jeho dramata odrážela politické dění; psal německy; žil v Palestině a Izraeli

Literatura: Střední Morava. Vlastivědná revue, 11, 2005, č. 21.

Krok informuje

Krok vychází čtvrtletně v březnu, červnu, září a prosinci. Je možné si jej **BEZPLATNĚ** vyzvednout v obou budovách Vědecké knihovny na Bezručově ulici (poblíž Červeného kostela v Olomouci). KROK bude k dispozici u informační služby, ve studovnách a ve volném výběru.

Časopis si lze také předplatit částkou 80 Kč (tj. 20 Kč na každé ze čtyř ročních čísel). Jde o příspěvek na cenu poštovního a balného.

Objednávky předplatného zasílejte na sekretariát Vědecké knihovny, Bezručova 3, 779 11 Olomouc, nebo na e-mail info@vkol.cz. Krok lze objednat i telefonicky na čísle 585 205 394.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí, názory autorů nemusí vždy vyjadřovat stanovisko redakce. Za věcný obsah článku ručí autor.

KRUH PŘÁTEL HUDBY KONICE POŘÁDÁ:

- Ve středu dne 18. dubna 2012 v 19 hodin na zámku v Konici koncert žesťového souboru Brass 6
- Ve středu dne 9. května 2012 v 19 hodin na zámku v Konici koncert houslového dua Due in eterno v obsazení: Ivana Frajtová – housle
Ivana Kovalčíková – housle
- Dne 6. června 2012 v 19 hodin na zámku v Konici koncert s názvem „To nejlepší z klasiky“ vystoupí nejlepší žáci a učitelé ze ZUŠ Konice

PŘEHLED AKCÍ POŘÁDANÝCH MĚSTSKÝM KULTURNÍM STŘEDISKEM V KONICI:

- Žváčkův festival dechových hudeb – 17. ročník se koná dne 17. 6. 2012
- Divadla na zámku – 4. ročník se koná dne 5. 8. 2012

www.konice.cz

Z obsahu:

Kámen je sen o věčnosti

- *Helena Veličková s Bohumilem Teplým*

Zapomenutý barokní hudební skladatel

- *Zdeněk Smiřický*

O desetihodinovém dramatu v Litovli

v roce 1437 - *David Papajík*

Sám v kruté době

- *Libuše Hrabová*

Krok do prázdna (výzkum Hranické propasti)

- *Fraňo Travěnek*

Libri prohibiti I.

- *Jiří Glonek*

Geoinformatika je všude kolem nás

- *Jaroslav Burian, Michal Vostrčil*

1